

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Andra Kammaren. Nr 63.

Fredagen den 3 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 28 nästlidna maj förda protokollen.

§ 2.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Svar å interpellation.

Hans excellens herr statsministern Lindman, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Ledamoten af denna kammare herr D. Broström har med kammarens tillstånd till mig såsom statsminister framställt följande frågor:

»Är det regeringen bekant, och har det skett med dess gillande, att marinförvaltningen nyligen företagit inköp af betydande kvantiteter Waleska ångkol för svenska flottans räkning direkt från utländska firmor, utan att svenska stenkolsimportörer lämnats tillfälle att därå afgifva anbud?»

Om ifrågavarande stenkolsinköp skett utan regeringens gillande, är det att förvänta, att, till förebyggande af nu skedda missförhållande, regeringen ämnar vidtaga åtgärd i syfte att, äfven då det för statsverket gäller inköp af varor, som ej tillverkas eller förefinnas i vårt land, svenska firmor, som därmed drifva handel, likväl alltid lämnas tillfälle att afgifva anbud?»

Då jag nu går att besvara dessa frågor, vill jag till en början meddela innehållet af ett yttrande rörande ifrågavarande stenkolsinköp, hvilket yttrande till sakens utredning afgifvits af marinförvaltningens intendentafdelnings chef, på hvilken föredragning ämbetsverket beslutit samma inköp. Jag ber om ursäkt, mina herrar, att denna promemoria är litet lång, men ärendet är af den beskaffenhet, att den näppeligen kunnat göras kortare. Denna promemoria från marinöfverintendenten lyder sålunda:

Svar å interpellation.
(Forts.)

»Då marinförvaltningen med innevarande år öfvertog anskaffningen af de stenkol, som i större partier införskrifvas för marinens räkning, och hvilken anskaffning förut ombesörjts af vederbörande lokalförvaltningar, togs under öfvervägande huruvida det icke skulle kunna beredas statsverket fördel genom att göra inköpen direkt från producenterna, enär det syntes antagligt att därigenom förmånligare villkor skulle kunna erhållas än genom anlitande af kolimportörerna, hvilka naturligtvis måste tillse att de erhålla en skälig vinst på kolaffärerna, helst med desamma är förbunden en icke obetydlig risk till följd af de ofta rätt betydliga fluktuationerna i kolmarknaden.

Marinförvaltningen har haft anledning att taga denna fråga under öfvervägande äfven af det skäl att till förvaltningens yttrande föreligger ett utlåtande rörande flottans och kustartilleriets upphandlings- och entreprenadväsende, afgifvet af i sjöförsvarsdepartementet tillkallade sakkunnige, hvilka samtliga nu äro ledamöter af riksdagen. De sakkunnige framhålla bland annat (sid. 10 och 14) önskvärdheten af att upphandlingarna för fyllande af statens behof så ordnades, att de lämnade det bästa möjliga resultat och hålla äfven före att fördel för staten kunde förväntas af att träffa uppgörelse med producenterna i stället för med mellanhänderna. Yttrande öfver detta utlåtande är ännu ej afgifvet, emedan en del af de spörsmål, som i detsamma framstälts, måste utredas genom praktiska försök, som också anordnats, men beträffande upphandlingsväsendet har hänsyn redan i mer än ett afseende tagits till förenämnda betänkande.

Då marinförvaltningen skulle ordna upphandlingarna af stenkol, fanns sålunda anledning att fästa sin uppmärksamhet på möjligheten af att kunna underhandla direkt med grufägarna om köp af denna vara. Det hinder däremot, som närmast kunde vara att förvänta, skulle vara att kolgrufägarna vore så bundna af aftal med agenter, eller andra, att de icke kunde avsluta direkta köp. Från åtskilliga håll här hemma har sådant påståtts.

Såsom förberedande åtgärd för en undersökning i ärendet gjordes förfrågningar hos svenska generalkonsuln i London, hvilken med stor beredvillighet införskaffade upplysningar från vederbörande vicekonsuler. På grund af de sålunda ingångna upplysningarna hemställde intendentafdelningen, att marinförvaltningen ville utverka nådigt medgifvande att till England utsända intendentafdelningens chef för att inhämta upplysningar i ärendet och utarbeta detaljerna af eventuell upphandlingsplan. Genom nådigt bref af den 28 januari innevarande år lämnades bifall till denna framställning.

Vid studier inom de kolproducerande distrikten befanns det att i afseende på Newcastle-kol intet för det dåvarande syntes vara att vinna på direkta uppköp från grufvorna. De flesta kolgrufägarna synas nämligen i sin handlingsfrihet vara bundna

genom aftal med rederi-, agentur-, kommissions- och export- eller importaffärer, i hvilkas händer alltså kolförsäljningen till konsumenter hufvudsakligen ligger. Då därjämte afsättningen af Newcastle-kol på Sverige är stor, medför också den häraf uppkommande skarpa konkurrensen möjligast billiga priser. Marinförvaltningen har därför i afseende på upphandlingen af Newcastle-kol följt samma system som föregående år och utbjudit kolen till inköp c. i. f. svensk hamn. Det torde icke sakna intresse att nämna att vid nyligen skedd upphandling af Newcastle-kol de anbudsgifvande firmornas antal inskränkte sig till 1 firma i Göteborg, 1 i Malmö och 3 i Karlskrona, hvilka bedrifva kolaffärer, samt 3 firmor i Stockholm och 1 person i Nyköping såsom ombud för engelska hufvudmän.

De stora stockholmsfirmorna G. och L. Beijer, Lundström och C:o samt Percy Tham inkommo ej med anbud, hvaraf framgår att nämnde firmor då ej voro så angelägna om att delta i täflan om leveransen.

Den kvantitet Newcastle-kol, hvarom kontrakt senast uppgjorts med svensk firma, utgör 6,500 tons. Vidare har varfschefen i Stockholm hitills under året upphandlat omkring 1,100 tons, och cheferna för båda kustartilleriregementena en del kol, så att svenska kolimportörer få leverera 8,000 à 10,000 tons Newcastle-kol till marinen under årets lopp.

Det torde här få bemärkas att kolhandlarna icke i dessa fall gifvit marinen fullt lika gynnsamma villkor som statens järnvägar på sin tid erhållit.

Vid förut omnämnda tjänsteresa befanns att däremot kolgrufägarna i Cardiffdistriktet voro obundna af agenter, och förklarade de sig villiga att notera förmånligaste pris, om marinförvaltningen ville göra affärer med dem. Äfven upplystes att de flesta stater och betydligare ångbåtsbolag, som hade större behof af Waleska kol, gjorde sina uppköp direkt på platsen, med undvikande af mellanhänder, och därvid köpte kolen fritt ombord i hamn i Wales.

För att träda i förbindelse med producenterna af stenkolfordrades alltså att köpa f. o. b. och sedan själf ombesörja kolens hemtransport.

Det torde här få erinras att i regeln vid upphandling för statens räkning allmän kungörelse om upphandlingen skall utfärdas. Undantag från denna regel medgifves dock, bland annat, då upphandling sker för försöks anställande eller då produktionen af varan är inskränkt till viss plats.

Sålunda gaf leveransförrordningen i detta fall, då det gällde en vara, som endast frambringas inom ett visst till omfattningen starkt begränsadt område, marinförvaltningen tillfälle att inskränka sitt anbudsinfordrande till producenterna af varan.

Frånginges denna upphandlingsgrund och öfverginge man

Svar å interpellation. till att köpa varan från dem, som, utan att producera den, därmed drifva handel, medgifver icke upphandlingsförordningen att inskränka anbudsinfördrandet till viss eller vissa firmor, utan (Forts.) kungörelse om leveransen måste i sådant fall utfärdas.

Då det ju icke rimligtvis kunde anses medföra någon som helst fördel att inbjuda svenska köpmän att konkurrera med de engelska producenterna om leverans af dessa senares egna produkter i hamn alldeles invid produktionsorten, och då producenterna i sin ordning icke önskade att i Sverige konkurrera med de svenska köpmännen genom att notera c. i. f.» — d. v. s. levereradt fritt i svensk hamn — »skulle sålunda konkurrensen mellan producenter och handlande hafva åstadkommit på så sätt, att kungörelse skulle hafva utfärdats om leverans i svensk hamn af samma kolkvantitet, hvarå producenterna inbjudits att ingifva anbud f. o. b. i Cardiff. Ett sådant förfaringsätt hade naturligtvis mycket snart blifvit känt i Cardiff och kunnat betraktas såsom giltig anledning att ej inleda affärer med svenska staten.

Marinförvaltningen fann det därför lämpligare att först försöka huruvida förmånligt anbud erhöles från producenterna och förbehöll sig vid anbudsinfördrandet att kassera samtliga anbud eller antaga dem helt eller delvis, för att hafva fria händer att, om ej förmånliga anbud från detta håll erhöles, utbjuda leveransen åt mellanhänder.

Fasthållande vid denna plan ansåg sig marinförvaltningen icke böra, under det producenternas anbud afvaktades, fästa afseende vid af såväl svensk som utländsk mellanhand framställd begäran att få offerera, utan afvaktade hvilka priser kolgrufägarna skulle erbjuda. Ett frångående af planen till förmån för en kolimportör hade icke varit förenligt med leveransförordningens föreskrifter.

I interpellationen kallas detta att vägra svensk affärsman att deltaga i konkurrens om leverans till svenska staten. Det synes vara oriktigt att så beteckna marinförvaltningens förfarande, ty det var i själfva verket pliktskyldigt och hederligt förfaringsätt att icke inbjuda till notering, då i alla fall marinförvaltningen, så länge underhandlingarna med grufägarna pågingo, ej ansåg sig kunna reflektera på eventuella dylika anbud. Den firma, på hvilken interpellationen syftar, torde vara G. och L. Beijer i Stockholm, som till marinförvaltningen aflät en så lydande skrifvelse: 'Då vi af engelska tidningar se att köp för kungl. flottans räkning förestå af c:a 25,000 tons Waleska kol, blifva vi tacksamma få erfara huruvida icke äfven vi kunde blifva satta i tillfälle för detta köp notera.'

Af marinförvaltningen afgafs följande svar: 'Till svar å Eder skrifvelse den 3 dennes får kungl. marinförvaltningen meddela att den upphandling af kol från England, som i skrifvelsen

omförmåles, är afsedd att äga rum direkt mellan kolgrufägare i Wales och svenska staten.' *Svar å interpellation.*

(Forts.)

Firman i fråga med kontor i Stockholm har samma namn som den Malmöfirma, hvilken till flottan i år levererar Newcastle-kol.

I interpellationen angifves, att firman skulle hafva erbjudit marinförvaltningen kol till samma pris som för järnvägen. Uppgiften torde bero på ett missförstånd, ty man har sig icke bekant i marinförvaltningen att något sådant erbjudande dit afgifvits. Den 27 maj, sålunda två dagar efter interpellationens afgifvande, har däremot en annan firma insändt ett anbud å kol till 20/3, men som detta anbud är afgifvet, sedan det blifvit allmänt känt att marinförvaltningen redan täckt sitt årsbehof, och då däri icke angifves huru länge anbudet är bindande, torde det för bedömande af föreliggande fråga sakna betydelse.

Såsom känt är från marinförvaltningen kolanbuden från Wales fullt tillfredsställande och accepterade två af dem för köp af sammanlagdt 20 tusen tons. Visserligen hade anbud å 25 tusen tons infordrats, men till följd af inskränkning i omfattningen af flottans öfningar till sjöss gjordes en reduktion af 5,000 tons i det planerade köpet.

Då det gifvetvis för marinförvaltningen medfört ett betydande arbete att frågå det förut vid stationerna brukliga sättet för kolupphandlingars verkställande medelst infordrande af anbud från kolimportörer, är det icke utan vägande skäl, som så skett. Likasom vid all upphandling, som är riktigt skött, söker man bästa vara till billigaste pris. I interpellationen betvivlas att marinförvaltningen får detta genom att handla direkt med kolgrufägarna.

Marinförvaltningen har icke saknat medel att göra beräkningar i detta afseende och längre än till beräkningar lär man ej kunna komma i en affär, innan den blifvit afslutad. För sådant ändamål följdes fraktmarknaden noga och de indikationer, som därigenom vunnits, hafva besannats, så att marinförvaltningen *lyckats att förskaffa sig* frakt för hela leveransen på förmånliga villkor, hvarvid marinförvaltningen för tillgodoseende af en fullt affärsmässig behandling vid fraktaftalets afslutande begagnat sig af sin rättighet att tillkalla sakkunnig konsulent.

Marinförvaltningen betalar f. o. b. i Cardiff för kol af en sort sh. 15/1 och af en annan sh. 15/9. Frakt och omkostnader *beräknas* till 4/11½ per ton, hvadan kolen c. i. f. Stockholm eller Karlskrona stå till 20 sh. ½ d. resp. 20/8½ under det att järnvägen i år får betala från 20/7 i Göteborg och 20/7½ i Stockholm upp till 20/10½ i Norrköping och 21/3 i Örnsköldsvik för kol af viss högre eller lägre kvalitet enligt *leverantörens* val, och kusteskadern får betala kolimportör 22/3 likaledes af viss högre eller lägre kvalitet efter *leverantörens* val.

Jämförelsevis må ock nämnas att enligt 'Times' för freda-

Svar å interpellation.
(Forts.)

gen den 27 maj Tyska flottan från Cardiff rapporteras hafva köpt 40 tusen tons kol f. o. b. till 15/9 eller samma som det högsta af de pris, till hvilka marinförvaltningen köpt. Dessa siffror tala till fördel för marinförvaltningens köp och i hvarje fall för det berättigade i de försök, som marinförvaltningen nu gör. Men äfven om fördel i afseende på priset per ton icke skulle kunnat ernås förväntar sig marinförvaltningen afsevärd fördel i afseende på kvaliteten, ty genom besiktning på afskeppningsorten vinnas förvisso större garanti för en omsorgsfull sortering än då kolen besiktigas vid framkomsten, och det finnes all anledning att tro att leverantörerna vilja göra sitt allra bästa för att motsvara det förtroende svenska staten lämnat dem, ty det räknas i Cardiff som en rekommendation att vara leverantör till ansedda stater.

Det torde böra framhållas att marinförvaltningen träffat af-tal med svenskt rederi om befraktningens verkställande med svenska ångare och att det därigenom lyckats marinförvaltningen att också förverkliga det med upphandlingens ordnande på detta sätt äfven eftersträfvade målet, att gynna svensk rederinäring. Visserligen har äfven förut en betydande del af kol, inköpta för marinen, förts på svensk köl, men det har dock varit i leverantörernas skön att frakta dem med utländska fartyg, om de så velat.

Med anledning af att i interpellationen såsom tillfredsställande angifves att svenska kolimportörer få leverera omkring $\frac{4}{9}$ -delar af statens järnvägars behof af stenkol för innevarande år, torde det icke böra anses så otillfredsställande att svenska kolimportörer få leverera omkring $\frac{1}{3}$ af marinens behof för innevarande år.

I detta sammanhang kan framhållas att vid 1909 års inköp för statens järnvägar hela partiet Waleska kol kontraherades med en engelsk köpmansfirma, som ej är grufägare, och att det sålunda är missvisande att i afseende å svenska köpmäns konkurrensförmåga hänföra sig enbart till förhållandena år 1910.

Då det framhållits faran af att direkt upphandling af utländsk vara för statens räkning kunde med åsidosättande af berättigade köpmansintressen komma att användas i alltför stor utsträckning, torde få erinras att stenkol för flottans stridsfartyg i upphandlingshänseende intaga en särställning. Inga andra än vissa Waleska kol komma för sådant ändamål till användning, och samtliga ägare af de grufvor, i hvilka dessa kol brytas, hafva sina kontor i Cardiff. Man kan sålunda på en enda plats komma i förbindelse med samtliga producenterna af varan. Anledningen till att en köpare, oaktadt den stora lätthet, med hvilken han kan komma i förbindelse med producenten, likväl skulle betinga sig förmånligare pris genom att vända sig till en mellanhand, som handlar med kol, skulle enligt interpellantens mening

vara att köpmannen kan pressa ned prisen. Så sker nog, men anledning finnes att antaga att köparen får sitta emellan på nedpressningen i priset. Det torde icke vara lämpligt att i detta afseende ingå på detaljer, men förhållandet är af största betydelse vid bedömandet af frågan om fördelen af direkt köp, och har varit särskildt beaktad vid intendentafdelningens förslag till marinförvaltningen att, om gynnsamma villkor kunde erhållas, söka avsluta direkt köp. Intendentafdelningen har därvid funnit stöd hos marinförvaltningens ingenjörafdelning, som till fullo inser hvilken betydelse för ekonomiskt drift af maskineriet ombord en bättre kvalitet hos kolsorten erbjuder. Såsom exempel må anföras att, om pansarkryssaren Fylgia med 12 knops fart konsumerar 40 tons kol per dygn, åtgången med mindre goda kol vid samma fart kan gå upp till omkring 50 tons per dygn» — inom parantes vill jag inflicka den upplysningen, att begge dessa sorter äro Waleska kol. — »Uppskattas priset exempelvis till 18 kronor per ton för de goda kolen och 17 kronor för de mindre goda, blir dagskostnaden i förra fallet 720 kronor och i det senare 850 kronor eller en skillnad af 130 kronor per dag. Med kol, som äro billigare i inköp, kan sålunda vid tillryggeläggande af samma distans uppstå en rätt betydande daglig förlust. Kvaliteten hos kolen spelar därför en mycket stor roll, och tages icke behörig hänsyn till densamma, blir inköpet icke ekonomiskt, om ock det pris, som för varan betalas, ter sig än så lågt.

Det har under de förberedande arbetena varit intendentafdelningen väl bekant att förslaget att köpa kol direkt från producenterna mindre väl upptagits såväl bland en del svenska kolimportörer som utländska kolexportörer. Ehuru afdelningen låter sig angeläget vara att i hvad på densamma ankommer söka befordra svenska intressen och uppehålla god samverkan mellan marinen och dess leverantörer, har afdelningen likväl i här afhandlade fall ansett utsiktorna till ernående af fördel för staten så stora genom ett direkt hänvändande till producenterna att enskilda intressen, om också i och för sig fullt berättigade, ej borde få ställa sig hindrande i vägen för försöks anställande.

Marinförvaltningen har genom sitt beslut i ärendet gillat de synpunkter, som intendentafdelningen anlagt på denna upphandlingsfråga, hvilken mera än genom dess omfattning får sin betydelse genom dess principiella innebörd.

På utfallet af försöken i denna riktning läser få bero huru med kolinköpen bör för framtiden ställas.

Stockholm den 1 juni 1910.

Herm. Lindberg.»

Då jag nu öfvergår till ett direkt besvarande af den första af de framställda frågorna, erinrar jag, att, såsom redan nämnts,

Svar å interpellation.
(Forts.)

Kungl. Maj:t på framställning af marinförvaltningen i början af innevarande år medgaf, att chefen för ämbetsverkets intendentafdelning finge besöka England för att inhämta upplysningar rörande inköp af kol. Denna framställning bifölls af Kungl. Maj:t. Det har under alla förhållanden synts mig icke kunna vara annat än önskvärdt, att marinförvaltningen, som har att handlägga dessa frågor, skulle genom utsänd representant vinna kännedom om förhållandena på produktionsorterna för att sättas i stånd att på bästa sätt tillvarataga statens intressen vid förestående kolinköp. Hvad åter beträffar nu ifrågavarande inköp, har marinförvaltningen med stöd af befogenhet enligt sin instruktion afslutit dem utan att på förhand bringa de afsedda affärsuppgörelserna till regeringens kännedom eller inhämta regeringens gillande därpå. Härmed är den första af interpellantens frågor besvarad.

Hvad åter den andra af de i interpellationen ingående frågorna beträffar, vill jag först framhålla, att, när det gäller inköp för statens räkning af varor, som i ursprungligt eller förädladt skick framställas inom landet, staten vid sin upphandling, där ej särskilda skäl föranleda till ett annat förfaringsätt, bör lämna inhemska producenter tillfälle att deltaga i täflan om dylika leveranser och såvidt möjligt lämna företräde åt svensk vara. Denna min åsikt stämmer för öfrigt öfverens med 1893 års förordning om leveranser till staten, som stadgar, att inhemska vara skall äga företräde, då sådan af erforderlig beskaffenhet och i rätt tid kan till antagligt pris anskaffas.

Denna regel torde man däremot ej kunna med samma styrka uppställa beträffande svenska köpmän vid inköp af vara, som icke produceras inom landet, ehuru det är min uppfattning, att staten äfven där bör noga aktgifva på svenska intressen. Det ligger i sakens natur, att ett inköp direkt från den utländska producenten kan vara förenadt med ekonomiska fördelar för staten; och staten synes icke böra betagas rätt att tillgodogöra sig denna utväg till sådan fördel. Huruvida och i hvilken utsträckning staten lämpligen skall begagna sig af denna rätt, torde böra göras beroende af omständigheterna i de särskilda fallen, därvid betydelsen af statens ekonomiska fördel får vägas mot svenska affärsmäns berättigade intresse att genom leveranser till staten främjas i sin näring.

Som interpellanten framhåller, kunna stenkol inköpas antingen levererade i svensk hamn genom en stenkolsfirma, hvilket förfaringsätt hittills inom marinen tillämpats, eller ock f. o. b. engelsk hamn af grufägaren och befraktningen i så fall verkställas genom köparens försorg. Detta är det sätt, hvarpå marinförvaltningen i föreliggande fall gått till väga, och har ämbetsverket ansett anbuden så fördelaktiga, att anledning saknats för ämbets-

verket att därefter hänvända sig till svenska eller engelska kol-handlare. *Svar å interpellation.*

(Forts.)

Hvilketdera sättet, som blir det fördelaktigaste för staten, kan ju vara ovisst. Marinförvaltningen beräknar, att den genom det förfaringssätt, som i år användts, skall erhålla bättre kol genom besiktning vid inlastningen och det är ej osannolikt.

Interpellanten förmenar nu emellertid, att marinförvaltningen vid uppställande af villkoren för befraktningsanbudens ingifvande gjort dem så litet affärsmässiga, att det skall bli dyrare, än om kolen köpts fritt levererade i Sverige. Kungörelsen angående befraktningen torde emellertid ej kunna missförstås och har ej heller blifvit missförstådd vid anbuds ingifvande. Man måste emellertid afvakta affärens slutförande i dess helhet för att kunna bedöma hvilken fördel den kan medföra för staten; och naturligtvis skall regeringen med uppmärksamhet följa utvecklingen af denna sak.

Härmed torde interpellantens andra fråga äfven vara besvarad.

Vidare anförde:

Herr Broström: Herr talman, mina herrar! Jag skall först be att till herr statsministern få frambära mitt tack för det svar, som han lämnat å min interpellation, och för den omsorgsfulla utredning, som gifvits åt den föreliggande frågan vid interpellationens besvarande.

Jag skall emellertid tillåta mig här att med några ord belysa frågan från en något annan synpunkt än den, som marinförvaltningen lagt på saken i sin utredning.

Hufvudvikten i min interpellation är ju den, att svenska affärsmän böra vid inköp af varor för statsverkets räkning, äfven då det gäller sådana varor, som icke förefinnas eller tillverkas i vårt land, likväl alltid beredas tillfälle att därå afgifva anbud.

Hvad nu den föreliggande saken beträffar, så är det ju visserligen en firma, som hos marinförvaltningen först skriftligen och sedermera muntligt framställt begäran att få aflämna anbud. Men detta får ju absolut icke tolkas så, att den ifrågavarande firman ensam skulle för sig förbehållas någon som helst rätt att afgifva anbud, och det innebär följaktligen icke någon som helst inskränkning i marinförvaltningens rättighet att här inforra anbud från alla firmor, som kunna vara intresserade af den ifrågavarande leveransen. Nu säger marinförvaltningen i sin utredning, att det skulle vara olämpligt att begära samtidigt från svenska firmor anbud på denna kolleverans, fritt i svensk hamn, som man begär af de utländska firmorna anbud på denna leverans, fritt i engelsk hamn. Ja, naturligtvis vore det en stor

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

oegentlighet, som skulle med all rätt kunnat misstydas i Cardiff. Men jag vill påpeka, att förhållandet innebär icke den ringaste anledning att gå till ett sådant förfarande. Ty de svenska köpmännen äro naturligtvis i alla fall tacksamma, om de blifva i tillfälle att få lämna anbud på kol, fritt levererad i engelsk hamn, och öfverlämna till statsverket all den risk och det besvär, som är förenadt med kolens framtransporterande från ifrågavarande utskeppningsort till den svenska bestämmelseorten.

Inom affärsvärlden förekommer flerfaldiga gånger, särskildt med hänsyn till förhållandena på sjöfartens område, att man kan köpa sina kol i England billigare genom svenska kolköpmän än genom engelska firmor. Det är något, som förekommer nästan dagligen, och jag har själf haft erfarenhet däraf mångfaldiga gånger. Följaktligen, om staten eller i detta fall marinförvaltningen hade önskat att äfven från svenska firmor få anbud å ifrågavarande kolleverans, fritt levererad i Cardiff, hade detta icke mött något som helst hinder, utan tvärtom varit för ifrågavarande svenska kolleverantörer lika stor fördel som för de engelska firmorna.

Nu är det alldeles riktigt, såsom marinförvaltningen i sin utredning säger, att man skall icke bedöma den ifrågavarande affären förr, än den är till fullo slutförd. Det håller jag också på, därför att jag anser, att när staten har öfvertagit leveransen af kol, så kan det i tvistiga fall tillkomma åtskilliga faktorer, som kunna komma att öka kolens pris, då de en gång blifvit levererade i Sverige.

Först och främst säger nu marinförvaltningen, att den har en stor fördel däraf, att den kan besiktiga kolen, då de köpts direkt i England, före deras inlastande i fartyget, och att genom direkt förhandling med grufägaren marinförvaltningen kan vara förvissad om, hvilket slags kol erhålles. Nu ber jag att däremot först få bemärka, att när marinförvaltningen tidigare har inköpt engelska kol genom svenska köpmän, så har det tillgått så, att marinförvaltningen begärt anbud på vissa af marinförvaltningen uppräknade kolsorter, och kolköpmännen hafva varit bundna vid dessa ifrågavarande anbud. Om det nu varit förhållandet, att t. ex. de 3 eller 4 engelska kolsorter, som marinförvaltningen infortrat anbud på, varit af olika kvalitéter, så att den ena haft lägre marknadsvärde än den andra, är det alldeles uppenbart — och det är någonting, som är så vanligt mellan köpmän — att, därest en köpare begär olika kvalitéter, så baserar naturligtvis den, som gifvit anbudet, sitt pris på den billigaste kvalitéen och icke på den dyraste. Därför är det också mycket vanligt, att t. ex., såsom vi veta, en del kommunala inrättningar — i det afseendet vill jag särskildt nämna Göteborgs gasverk — uppräknat en massa kolsorter, som de reflektera å. Om en köpman gifver anbud, och detta innefattar flera olika kolsorter, fäster man sig

endast vid det marknadsvärde eller det prisvärde, som den billigaste kolsorten har. Därför innebär det icke någon fördel för svenska staten i detta föreliggande fall, då man förut begärt och bundit kolköpmännen vid flera sorter.

Nu säges, att man har den fördelen, att man kan vara mera säker på att få de rätta kolkvaliteterna, då man går direkt till grufvorna. Jag ber härvidlag att få erinra om, att icke vid något tillfälle staten tidigare har köpt sina kol utan att erhålla ett grufcertifikat från ifrågavarande grufvor. Nu kan man väl säga, att dessa grufcertifikat hafva i många fall ett visst illusoriskt värde på den grund, att de stora kolgrufvorna gifva ett generellt namn å sina kol. Men de stora grufvorna äro egentligen en mångfald af kolgrufvor, och de hafva kolgrufvor, som äro af större eller mindre värde, ehuruval deras kol gå under ett gemensamt namn. Jag kan verkligen icke inse, hvilken fördel det i ifrågavarande fall skulle vara, att staten går direkt till en viss stor kolgrufva i England och får anbud därifrån i stället för att staten får liknande anbud genom en svensk kolfirma.

Antag nu, att det skulle inträffa, att det blefve klagomål på ifrågavarande kol. Då, säger marinförvaltningen, är det en fördel, att man kan besiktiga kolen, innan de inlastas i fartygen. För sådant ändamål måste man emellertid hafva en person, som reser öfver till England, ty jag kan icke tänka mig annat, än att staten icke är nöjd, om icke någon af dess tjänstemän är där för att besiktiga dessa kol. Öfver hufvud taget anser jag, att detta är en ganska otillfredsställande metod, och att man får en dålig värdesättning af kolen, om man skall försöka att bedöma dem vid en okulärbesiktning. Men antag, att vid den ifrågavarande besiktningen — tjänstemannen skall väl göra någon nytta, då han kommer öfver till England — han skiljer ut några kolvagnar, t. ex. en hundra kolvagnar — och han då säger: de där kolen vill jag icke hafva; de äro icke bra. Naturligtvis säger kolgrufvan, att de äro bra. Ty, jag får säga, att de engelska kolgrufvorna erkänna nästan aldrig, att deras kol äro dåliga. Hvad blir då konsekvensen? Staten måste naturligtvis stå på sig mot kolgrufvorna. Men dessa säga: vi göra eder ansvariga för de kol, som stå på vagnarna; vi fordra, att ni taga dem. Staten måste naturligtvis neka. Kolen stå då där. Fartyget skall hafva kol af motsvarande kvalitet och befälhafvaren å fartyget sin kolfrakt. Då måste naturligtvis vid afgörande af denna tvistefråga uppstå ett rättsförfarande. Hvilka konsekvenser det innebär vid en domstolsprocedur i England, som är förenad med stora kostnader, samt svårigheterna att gentemot kolgrufvorna bevisa, att man icke fått tillfredsställande kvalité, torde ligga i uppenbar dag.

Här har alltså staten afsagt sig all rätt med hänsyn till

Svar å interpellation.
(Forts.)

kolens kvalitet från och med det moment, kolen blifvit inlastade i fartygen. Huru har det tidigare tillgått? Jo, det har varit så, att flottan har i sina upphandlingsbestämmelser rörande dylika kolinköp haft väsentligen strängare och värdefullare bestämmelser än denna, som gäller rättighet att besiktiga kolen före inlastningen å afskeppningsorten. Det har funnits i flottans gamla kontrakt följande bestämmelse: »Uppå leverantörens anmälan skola kolen, i den ordning och på sätt Kungl. Maj:ts nådiga förordning den 17 november 1893 angående statens upphandlings- och entreprenadväsande m. m. föreskrifver, besiktigas af en därtill förordnad ojäfvig besiktningssman eller nämnd, kolens röksvaghets utrönas under af Kronan bekostad profitur med fartyg, som är försedt med blästeranordning, hvarvid röken, äfven vid forcering, skall visa sig vara ljus.»

Jag öfverlämnar åt hvarje sundt tänkande människa att afgöra, hvilken af dessa båda kvalitetsbedömningsmetoder får anses vara den för flottan lämpligaste. Jag tror, att man måste principiellt ställa sig åbsolut på den ståndpunkten, att ehvad man köper genom svenska köpmän eller köper direkt af kolgrufveägarna eller direkt genom utländska firmor för statens räkning, innebär den gamla bestämmelsen en afsevärd fördel för statsverket med hänsyn till tvistemål rörande kvaliteten och dylika frågor, som alltid kunna uppkomma.

Man kan därför icke alls påstå i närvarande stund på grund af de siffror, som marinförvaltningen uppgifvit, att det ifrågasvarande köpet varit för statsverket förmånligt. Jag fäster mig icke så åbsolut vid dessa siffror, om det kan vara på en half pence eller två å tre pence eller något mer billigare. Men jag menar, att principen i detta, att staten gör sina inköp i utlandet och skall påtaga sig alla därmed förenade risker, synes mig vara ganska svag, när man har i vårt land fullt kompetenta firmor, hvilka skulle kunna utföra ifrågasvarande leveranser till statsverkets belåtenhet.

Jag vill nämna, att denna princip, att gå direkt och förbi våra svenska affärsmän, har äfven försökts på andra håll. Och ehuruväl jag icke af vederbörande fått berättigande att nämna några namn, har jag fått för mig framlagda åbsolut till fullo bindande bevis, att statens myndigheter hafva sökt, med förbigående af svenska köpmän, gå direkt till producenterna, därvid emellertid ifrågasvarande producenter ha svarat myndigheterna: ett sådant tillvägagångssätt godkännes icke af oss; vi sälja icke till konsumenterna, utan vi sälja endast till köpmännen; och ni få vända er till dem. Det är för öfrigt öfver hela världen något, som så ofta förekommer, att om en konsument kommer direkt till en producent och begär ett pris, lämnar han honom icke så fördelaktigt pris, som han lämnar till köpmannen, som

många gånger åtager sig stora risker vid försäljningen och dylikt för vederbörande producents räkning. *Svar å interpellation.*

(Forts.)

Nu hafva t. ex. vid statens järnvägars koluppköp både i år och föregående år — jag tror, att det sist var ett 90-tal firmor, som lämnade anbud — kolköpmännen varit utsatta för en så skarp konkurrens, att om man genomläser prislistan öfver de effektuerade köpen, finner man, att de afslutade prisen gå ända ned till en half eller en fjärdedels pence per ton. Och det har inträffat mer än en gång, att dessa kolinköp hafva öfverlämnats till konkurrenter till en prisskillnad, som ligger inom ett så ringa penningvärde. Det är därför ganska uppenbart, att det tillvägagångssätt, som statens järnvägar har haft, har måst innebära en ganska stor fördel för staten. Vi veta ju också, hurusom det förekommit, att, när staten fått kol hit till Sverige, det har gjorts anmärkning vid upprepade tillfällen, och staten har då naturligtvis varit i en väsentligt bättre ställning att få rättelser och få rabatter, om det varit befogade anmärkningar mot kolen, än hvad staten skulle hafva varit, om man skulle hafva köpt kolen levererade i utlandet.

Jag vill äfven nämna, att, såvidt det är mig bekant, utländska myndigheter vid många tillfällen icke gå i direkt kontakt med utländska affärsmän, ehuru det icke är någon absolut bindande regel. Jag vet, att det särskildt är en artikel, som fabriceras här i Sverige, som man försökt att introducera hos en af de större utländska militärstaterna, och deras militära myndigheter voro ytterligt intresserade för saken och de ville köpa ifrågavarande artikel, men det var omöjligt för de svenska fabrikanterna att träda i direkt förbindelse med vederbörande militärförvaltning, utan de måste först skaffa sig en firma i det ifrågavarande landet, som öfvertager försäljningen. Det är naturligtvis uppenbart, att vid reklamationer och kraf är vederbörande militärförvaltning i mycket bättre ställning att göra sin rätt gällande, då den har att förhandla med en inländsk firma. Så var det, såvidt jag har mig bekant, med leveransen af stålror, som är en ganska stor exportartikel från Sverige, för engelska flottans räkning. Det är i regeln icke möjligt att få direkt förhandla med den engelska myndigheten, utan det går genom engelska köpmän, och ehuru väl man här i Sverige kan göra dessa stålror färdiga, så förbehåller sig den engelska staten att avsluta förfärdigandet af dem, hvilket naturligtvis sker för att få så mycket affärer som möjligt transporterade öfver till Englands område. Jag tror, att, ju mera staten går in på den bogen att drifva affärsrörelse, det blir nödvändigt att tillse, att de svenska intressena blifva, såvidt möjligt är, här gynnade.

Uti ifrågavarande fall har det varit en ganska blygsam begäran, som icke sträckt sig längre än till att få afgifva ett anbud, och det synes mig, att i hvarje fall, hvilken ståndpunkt man än

Svar å interpellation.
(Forts.)

intager med hänsyn till att det i vissa fall bör få förekomma att statsverket köper direkt i utlandet, så bör man väl kunna förutse de kompetenta svenska affärsmännen att få göra sin rätt gällande. De underhålla en stor personal här i landet och hafva att utstå en ganska svår konkurrens. Jag vill säga, att, särskildt hvad kolköp beträffar, deras duglighet och kompetens i kolaffärer är ganska erkänd äfven i England. Det är endast dessa anmärkningar jag velat tillåta mig att här göra.

Hans excellens herr statsministern Lindman: Herr talman, mina herrar! Det är ganska svårt för mig att mera noggrannt kunna ingå på denna sak, då den ärade interpellanten icke riktigt velat gå in på eller icke riktigt velat, om jag så får säga, taga del af de fakta, som här äro lämnade, särskildt upplysningarna beträffande kolpris och befraktningskostnad. Jag vet icke, om interpellanten observerade denna passus i den redogörelse jag lämnade, om han kanske icke skrivit det i sitt anförande förut. Men jag lämnade där en bestämd uppgift om, att i detta fall synes det icke kunna blifva på något sätt dyrare för marinförvaltningen. Kolen äro köpta och befraktningen är verkställd. Priset för hvad det kostar att få kolen hit till Sverige finnes således, och detta pris är för ena sorten rätt mycket billigare och för den andra sorten några pence dyrare än hvad statens järnvägar fått betala, då de köpt af svenska firmor. Det är i alla fall en uppgift i marinförvaltningens redogörelse, som tydligt och klart förtäljer för herrarne, att det synes åtminstone icke på något vis kunna blifva en förlust.

Nu vill jag bestämdt erkänna, och det har jag sagt i mitt anförande, att jag icke är absolut säker på, att detta förfaringsätt i längden kommer att blifva det förmånligaste. Ty om man af en utländsk vara skall köpa en kvantitet, som icke är alltför stor, så tror jag nog, att det kan hända, att man i längden står sig bäst med att infordra anbud af sådana firmor, som handla med denna vara. Men å andra sidan kan jag icke på något sätt erkänna, att det icke kan vara en fördel, att marinförvaltningen undersöker denna sak. Visar det sig då, att det är fördelaktigt att gå till väga på det sätt, marinförvaltningen nu gjort, så skall man fortsätta därmed. Visar det sig däremot, att det är olägenheter förknippade därmed, skall man upphöra att återgå till det gamla sättet. Men jag tror icke, att de pris, som staten framdeles kommer att få af stenkolsfirmor, komma att blifva högre, om marinförvaltningen för en gång visar, att den kan köpa direkt och äfven befrakta fartygen själf.

Den ärade interpellanten yttrade i detta sammanhang i sin interpellation, att det var så fördelaktigt, att man kunde få svenska fartyg, därför att det förefanns ett samarbete mellan svenska redare och kolimportörer, och därigenom komme svenska

fartyg att alltmera nyttjas för våra kolimporter. Jag har mig också bekant, att ett sådant samarbete existerar mellan kolfirmorna och redarne, och jag finner icke något ondt däri. Men i detta fall vill jag påpeka, att här äro uteslutande svenska fartyg befraktade för hela denna kvantitet. Och om marinförvaltningen infordrat anbud, så hade det kunnat hända, att den fått ett anbud af en sådan firma, som icke har något samarbete med svenska redare, och då hade hela kolpartiet kanske kommit hit till Sverige på engelsk köl eller annan främmande nations.

Interpellanten klandrade marinförvaltningens tillvägagångsätt och sade, att man skulle infordra anbud äfven af firmor. Ja, han observerade väl icke riktigt hvad jag sade, då jag redogjorde för detta, nämligen att det icke var möjligt. Antingen skulle marinförvaltningen hafva infordrat anbud af kolgrufveägare på kol, levererade fritt ombord i Cardiff, eller också af svenska firmor eller firmor i allmänhet på kol, levererade i Sverige. Nej, säger interpellanten i sitt anförande, man kunde också ha tillfrågat de svenska firmorna, om de skulle kunna leverera kolen i England fritt ombord i Cardiff. Men hvad skulle det tjäna till? Interpellanten menar då, att en svensk firma skulle kunna sälja kolen billigare i den engelska hamnen, än hvad kolgrufveägarna själfva skulle kunna göra. Därpå torde hans resonemang vara baserad. Ja, det kan ju hända, att så kan ske, och han gifver i sin interpellation en liten anvisning på detta. Det är därför, säger han, att firmorna handla med så stora kvantiteter och att de spekulera emellanåt, och därför kunna de lämna billigare pris. Jag skall bedja att få tillägga en sak, som herr Broström icke berörde, men som han mycket väl känner till, och det är en sak, som kallas »pickings». Det är något, som består däri, att en köpman träffar uppgörelse med redaren, den, som ställer ångfartyget till disposition, om vissa förmåner, som han skall få af redaren, t. ex. två procent af fraktagiften på den inlastade kvantiteten, två procent adresskommission o. s. v. Ibland tager han en del af agenturprocenten. Han föreskrifver också, att de och de stufvarna skola användas för det och det priset samt att bunkerkol skola köpas till ett visst pris. På detta sätt tager köpmannen en bit af det, som redaren skulle hafva, och på grund häraf äfvensom på grund af de förhållanden, som interpellanten omnämnt, nämligen att köpmannen rör sig med tämligen stora kvantiteter, och att han spekulerar, kan han understundom sälja billigare.

För mig står saken på det sättet, och jag undrar, om icke interpellanten vill gifva mig rätt däri, att det endast är två faktorer, som här äro att taga i betraktande. Den ena är: Till hvilket pris kan man köpa kol fritt ombord i Cardiff? Och den andra är: till hvilket pris kan man befrakta kolen till svensk hamn? Summan af dessa båda faktorer blir priset i den svenska

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

hamnen, och nu har det i detta fall visats, att kolen icke bli dyrare, än om man förfar efter den gamla metoden. Men utöfver detta tillkommer, såsom förut sagts, kolkvaliteten. Jag vill nämna, att om man besiktigar kol i engelsk hamn, är det gifvetvis mycket lättare att kunna refusera kol, som kommit, kanske två eller tre vagnar, och säga, att dessa kol vilja vi icke hafva, ty de äro stybbiga och dåliga, än om, sedan hela lasten kommit hem till Sverige, en besiktningsman säger, att det synes vara några järnvägsvagnar i detta, som innehållit dålig kol, men att man icke kan kassera hela lasten fördens skull, och så har man kolen. Nog måste det vara förmånligare, om man kunde besiktiga kolen utomlands, och de flesta utländska mariner förfara på det sättet. Jag vet icke, om det är ett dåligt exempel att följa. Jag tror dock, att saken gärna kan undersökas, och det är icke annat jag vill, än att man skall undersöka saken för att finna, om detta sätt visar sig förmånligare. Det ligger för närvarande i Cardiff en ångare, som lastar kol för ryska flottans räkning, och de kol, som intagas af denna ångare, få harpas om, innan de tagas ombord.

Interpellanten hänvisade på de s. k. certifikat, som grufägaren lämnar, då man köper kol, levererade i Sverige. Ja, herr Broström, jag känner också till certifikaten och jag skall icke uttala mig illa om dem — jag vill öfver hufvud icke säga något fult om något — men jag vill endast upprepa interpellantens egna ord: »de hafva ett mycket illusoriskt värde.»

Jag skall bedja att få upptaga ytterligare en liten fråga. Ja, mina herrar, det är icke mitt fel, att interpellationen är framställd.

Interpellanten har i sin interpellation mycket starkt klandrat det sätt, på hvilket marinförvaltningen förfarit, när den begärt att få anbud å frakten. Han säger: »Nu inbjuder visserligen marinförvaltningen till anbuds afgifvande för fraktning af dessa stenkolsinköp, men det tror jag mig kunna försäkra, att på de villkor, som marinförvaltningen bestämt, kommer ingen redare att reflektera, och de uppställda villkoren äro i öfrigt så litet affärsmissiga, att det helt visst kommer, i trots af den dåliga fraktkonjunktur, som nu råder, att blifva väsentligen dyrare för statsverket, än om kolen köpts fritt levererade i Sverige.»

Och han tillägger: »Det fordras en stor erfarenhet för att inlåta sig på befraktningsaffärer, och jag spår, att det kommer att bli för statsverket kännbart, om det skall utgöra experimentalfält härför.» När man använder så pass klandrande ordalag om denna sak, hade jag verkligen väntat, att herr Broström skulle i det långa anförande, som han här hade, närmare angifva, hvarför han klandrade denna annons, så att jag hade kunnat få rättfärdiga marinförvaltningen, ty enligt min uppfattning skiljer sig min åsikt ganska mycket från herr Broströms, då jag icke

kan klandra den annonsen i så stark grad. Jag erkänner, att det finnes ett tryckfel i densamma, men jag har frågat erfarna redare och erfarna skeppsmäklare här i Stockholm, om de observerat detta tryckfel. Ja, det var en af dem, som gjort det, men de andra hade icke sett detsamma, och denne ende, som lagt märke till det, sade, att det står »aflasta» i stället för »utlossa», men att hvem som helst förstår hvad som menas. Hvad är det då för anmärkning på annonsen, då ingen människa har missförstått den? Anbud ha ingifvits, och marinförvaltningen har befraktat fartyg, men hvarför skall man då använda så starka uttryck och sedan icke alls tala om, hvarför man använt dem? Det vore i alla fall angenämt för mig, om herr Broström ville kritisera denna annons här i kammaren, så att jag blefve i tillfälle att svara därpå och visa, hvarför från min uppfattning den icke behöfde kritiseras så starkt.

Det yttrades här, att det fordras så stor erfarenhet för att befrakta fartyg. Ja, det fordras erfarenhet till allting, och det är klart, att en skeppsredare har mycket större erfarenhet om befraktning, än hvad andra dödliga ha, men för min del får jag säga, att jag i mina dagar — och jag betraktar mig icke alls som någon trollkarl, tvärtom — har befraktat många fartyg, och jag har anledning att tro, att jag icke handlat så förfärligt dumt, åtminstone icke vid alla tillfällen, att jag icke skulle kunna ännu i dag sköta om den saken.

Herr Broström: Herr talman! Jag har icke i mitt föregående anförande närmare ordat om den passus i min interpellation, mot hvilken herr statsministern i sitt sista anförande här riktade en anmärkning, emedan hvad som där sades icke ingick såsom något väsentligt moment i den grundprincip, hvaraf min interpellation var förestafvad, utan mera ingick just såsom en passus. Måhända voro uttrycken där väl starka; då emellertid kammarens tid ju är mycket dyrbar, har jag icke tänkt att här ingå i någon detaljgranskning af, i hvilken mån de metoder, som jag här vändt mig emot, icke äro öfverensstämmande med sedvanlig affärskutym. Att det nu förhåller sig så, att fraktmarknaden är i ett sådant läge, som jag tror att man aldrig sett maken till och som gjort, att redarne gått med på hvad som helst, är ju för marinförvaltningen en ganska lycklig omständighet. Jag försäkrar dock, att, därest fraktkonjunkturerna varit mera starka, saken ställt sig annorlunda. De förutsättningar, på hvilka man här byggt, äro ju icke något märkvärdiga i egentlig mening, men de afvika dock från hvad som är affärsmässigt. Jag ansåg det vara obehöfligt att i föreliggande spörsmål, som uteslutande gällde rätten för svenska köpmän att täfla om leveranser till staten, ingå i någon lång och vidlyftig detaljgranskning om alla de olika förutsättningar för befraktning, för

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

hvilka kammaren icke kan hysa något som helst egentligt intresse.

Med anledning af hvad hans excellens herr statsministern här yttrade om, att jag icke gjort någon anmärkning i fråga om priset, vill jag endast ytterligare säga, att för de bästa kvalitéer, som staten köpt, betalas 15 shillings 9 pence fritt ombord, och om man jämför detta pris med det pris, som ifrågavarande firma, Beijer, afgifvit anbud på eller 20 shillings 7 1/2 pence och då enligt herr statsministerns egen uppgift totalkostnaden skulle ställa sig till 20 shillings 8 1/2 pence vid direkt köp hos grufvägarne, blir ju detta en penny mera per ton, än hvad firmans anbud lydte på. Jag tillät mig ganska tydligt att framhålla, hurusom affären i närvarande stund icke är avslutad. Det är ju många faktorer, som tillkomma, innan kolen blifvit levererad och transporterad hit till Sverige; det kan uppstå s. k. demurrage å såväl lastnings- som lossningsorten, kostnader för besiktning jämte annat, och först när man ser resultatet af allt detta, kan man bedöma, i hvad mån affären verkligen blifvit bättre eller sämre för statsverket, än om man köpt af köpmännen i Sverige. Detta synes mig vara så uppenbart, att någon tvekan därom icke borde råda. Jag kan icke förstå, att man icke måste erkänna, att det är bra mycket bättre för staten att gå på den linjen, som man förut gått, och säga: vi skola verkställa fullständiga prof med kolen i Karlskrona och Stockholm med just de fartyg, för hvilka de äro afsedda; om kolen då uppfylla de och de bestämda villkoren, taga vi dem, i annat fall taga vi dem icke. Dessa engelska kolgrufveägare äro sannerligen icke så snälla, som herr statsministern sökt att framställa dem, så att de, för den händelse besiktningsmannen vid det tillfälle, då kolen levereras, säger, att här är en hel del vagnar, som icke kunna godkännas, helt enkelt stå och tacka och utan vidare ta tillbaka dessa vagnar. Nej, de insistera nog på sina intressen till yttersta grad, och jag vill betona, att de ha en ofantligt mycket bättre ställning, då det gäller att försvara dessa intressen i sitt eget land, än hvad svenska staten har, när den köper kol, som skall levereras i England.

Hans excellens herr statsministern Lindman: Herr talman! Endast ett par ord. — Jag ber den ärade interpellanten, att han ville sedermera vara god att utreda för mig eller marinförvaltningen, huru det förhåller sig med det af honom uppgifna anbudet. Han fäste sin uppmärksamhet vid den uppgiften i marinförvaltningens promemoria, att marinförvaltningen icke fått något sådant erbjudande. Men där står ju, att den 27 maj, således två dagar efter det interpellationen afgifvits, har en annan firma insändt ett anbud, slutande å 20 shillings 3 pence per ton. Detta anbud har alltså afgifvits, sedan det blifvit all-

mänt känt, att marinförvaltningen täckt sitt årsbehof, och då i Svar å interpellation. torde det sakna all betydelse. Sedan hvarenda människa visste, att marinförvaltningen köpt hvad som behöfdes, kunde man ju ingifva anbud på hvad som helst. Jag anser således, att det pris, som där uppgifves, icke spelar någon roll, men äfven om man räknar med detta pris, blir skillnaden högst obetydlig i jämförelse med det pris, hvartill marinförvaltningen nu köpt. (Forts.)

Nu ber jag att med tacksamhet få konstatera, att herr Broström frånfällt motiveringen i sin interpellation beträffande den punkt, som rör klandret af den annons, hvarom här varit tal. Jag är mycket tacksam för, att han det gjort, ty därigenom har jag fått konstateradt, att marinförvaltningen icke därutinnan begått något fel, något, som jag själf insåg på grund af den lilla sakkunskap, som jag besitter i dessa förhållanden, och hvilket jag för öfrigt fått bekräftadt af personer, som äro mycket sakkunniga på detta område. Herr Broström säger, att han icke nu ingått på den frågan, därför att den icke tycktes honom höra till saken. Jag trodde dock, att enligt hans mening den hörde dit, då den var föremål för klander i interpellationen.

Herr Broström: Jag ber att få påpeka, att det pris, 20 shillings 3 pence, som herr statsministern här pointerade, icke är det af mig åberopade priset, hvilket var 20 shillings 7 1/2 pence. Det är samma pris, som jag anført i min interpellation och som jag naturligtvis tagit skriftligt på, innan jag afgaf denna min interpellation — såsom framgår af bref från ifrågavarande firma den 17 maj 1910, och hänföres till det anbud, som var lämnadt innan man, såvidt mig är bekant, visste, att kolaffären öfver hufvud taget var gjord. Firman i fråga skrifver bland annat: att den har »sedan dess skriftliga begäran att få inkomma med anbud blifvit afböjd, muntligen erbjudit sig att leverera den kvantitet kol, som kungl. flottan behöfde till ett pris af 20 shillings 7 1/2 pence cif. svensk hamn för Lockets Methyr kol, det vill säga en af flottan känd och godkänd kol-sort och tillhörande de af statens järnvägar profvade och godkända märkena.» I detta papper, som innehåller koncept till ett svar å marinöfverintendentens intervju, men som jag anhöll, att vederbörande icke skulle införa, heter det, bland annat: »Herr marinöfverintendentens förklaring, att han ej känner till, att en svensk firma offererat marinförvaltningen waleska kol fritt i svensk hamn till 20 shillings 7 1/2 pence per ton, torde af Eder meddelare hafva missuppfattats. Herr marinöfverintendenten lär icke kunna, än mindre vilja, bestrida, att då under-teknad vid personligt besök uppe på marinförvaltningen, i marinöfverintendentens tjänsterum blef meddelad, att något anbud icke af svensk firma komme att emottagas, jag meddelade marin-

Svar å interpellation.
(Forts.)

öfverintendenten, att, om skriftligt anbud icke finge af mig göras, jag afsåg att göra ett muntligt sådant, och bad jag honom särskildt lägga på minnet, att jag erbjöd mig leverera hela den kvantitet, kungl. flottan kunde behöfva till ett pris af 20 shillings 7 $\frac{1}{2}$ pence per ton cif. svensk hamn, det vill säga samma pris, som statens järnvägar hade betalt till Stockholm och hvars tryckta förteckning å deras köp låg på marinöfverintendentens bord framför honom vid samtalet i fråga.» Jag har verkligen med afsikt icke åberopat denna skrifvelse, då jag icke anser det vara något trefligt argument, då här stå uttalanden mot uttalanden. Det har dock sagts mig efteråt, att marinförvaltningens praxis är sådan, att om det icke lämnas skriftliga anbud, utan blott ett muntligt, betraktas det, som om intet anbud alls hade blifvit gjordt. Men då är det verkligen märkvärdigt, att då man vill göra ett skriftligt anbud, blir man nekad detta, och när man sedan kommer och säger: eftersom vi icke få göra ett skriftligt anbud, be vi att få göra det muntligen, och så och så är vårt muntliga anbud! — så säger marinförvaltningen likväl, att den saken känner den icke till.

Jag har således före interpellationens afgifvande inhämtat kännedom om det pris, som i förevarande fall erbjudits af en svensk firma, och då är ju alldeles uppenbart, att ifrågavarande pris just gäller tiden innan staten verkställt ifrågavarande köp, och att det sålunda borde ha vederbörligen beaktats.

Hans excellens, herr statsministern Lindman: Herr talman! Jag vill blott säga, att den myndighet, med hvilken jag kommunicerat, är marinförvaltningen, och marinförvaltningen förklarar här uttryckligen, att uppgiften om, att anbud afgifvits, beror på ett missförstånd, ty man har sig icke i marinförvaltningen någonting bekant därom. Därför anhåller jag, att herr Broström ville ordna så, att den firma, med hvilken han korresponderat i detta fall, kunde komma i kontakt med marinförvaltningen, så att vi finge veta, vilkendera som har rätt.

Vidare skall jag be att få säga herr Broström en sak till. I sitt första anförande sade han: hvarför skall man icke kunna låta en firma afgifva anbud å kol fritt ombord? Det är ju klart, att icke kan man låta den afgifva anbud cif., när man icke inforrdar sådant anbud från kolgrufveägare. Nu kommer herr Broström och säger, att det anbud, som firman i fråga afgaf, var cif. och icke fritt ombord. Men huru skall man då kunna jämföra detta firmans anbud cif. med kolgrufveägarnes anbud fritt ombord? Det hade väl varit lämpligare, om man angifvit firmans pris fritt ombord — då hade det varit något sundt förnuft däri, ehuru efter min uppfattning ganska ringa äfven det.

Herr Broström: Jag vill endast replikera ett enda ord. Jag har i mitt föregående anförande sagt, att anbudet i fråga var cif.,

därför att den svenska firman ansåg, att det borde afgifvas i vanliga former, och det har förut varit cif. Jag vill påpeka, att det för svenska staten är det bästa att få anbudet cif., och jag sade i mitt föregående anförande, att firman muntligen förklarar sig mycket gärna vilja afgifva anbud fritt ombord i engelsk hamn, ty därigenom blefve firman befriad från allt besvär och alla kostnader för kolens hittransportering.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman, mina herrar! Det är alldeles tydligt, att Riksdagen får så mycket som möjligt söka att tillgodose såväl våra rederiers som andra näringsidkares intressen, och jag tror, att i synnerhet denna kammare är mycket mån om att göra detta, men jag tror också att det är nödvändigt, när en gång ett af våra större verk, som är en stor konsument på området i fråga, söker göra en stor affär, att Riksdagen icke genast sätter sig på tvären mot detta. Ty hvad skulle följden bli? Jo, följden blefve naturligtvis den, att det då bildas ringar, och så kunna dessa göra sina anspråk gällande på hvilket sätt som helst. Jag tror, att man här gått alldeles riktigt till väga, ty när nu ett sådant verk som marinförvaltningen en gång söker göra en affär, som är stor och kan vara af nytta för staten, så anser jag, att vi icke böra allt för mycket undertrycka detta. Det är min fulla öfvertygelse, att det kan göra godt i framtiden, att de leverantörer, som då komma att leverera till olika institutioner i staten, få se, att staten kan reda sig, äfven om de mer eller mindre ställa sig på tvären emot staten. Jag anser icke, att man i detta fall bör klandra marinförvaltningen för den åtgärd den vidtagit, allra helst som det visat sig af den utredning vi sett, att visserligen de anbud, som vi här hört skulle ha afgifvits, gående ut på 20 shillings 7 pence, om jag icke misstager mig, i medeltal icke ställa sig billigare, än det antagna anbudet, men däremot en väsentlig skillnad i kvalité, som kan göra en prisskillnad för dag och pansarbåt med mer än 120 kronor, så tror jag det är lämpligt, att man visar, att man för en gångs skull kan reda sig själf utan alltför många mellanhänder.

Herr Ekman i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Uti sitt andra anförande yttrade hans excellens herr statsministern, att detta endast är ett experiment, anställt för att undersöka, huruvida det är fördelaktigt att taga dessa waleska kol direkt från grufägarna. Jag vill alls icke klandra detta, utan anser det tvärtom vara klokt af regeringen och marinförvaltningen. Jag vill dock fråga, hur skall man få fram ett resultat af detta experiment, om man icke här har möjlighet att kunna göra en jämförelse? Det gäller här frågan, om det är billigare att köpa direkt af kolgrufägarna eller af svenska eller andra köpmän. Men om man icke har något anbud från sådana köpmän, hur skall man då

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

kunna veta, om det är billigare att köpa direkt eller af dessa köpmän? Vore det icke bättre att infordra anbud såväl af grufägarna i Wales som också af köpmän, som kunna vara villiga att lämna anbud? Är det så, att grufägarna äro billigare än köpmännen, då må man köpa af de förra, men är det så, att köpmännens anbud ställa sig billigare, då förstår jag icke, hvarför man skall gå förbi dem och betala mera till grufägarna i England. Hvarför kunna dessa köpmän då icke få denna order, då detta icke medför någon kostnad för statsverket, utan snarare tvärtom? Jag förstår icke, hvarför regeringen eller marinförvaltningen har något emot att köpa kolen af köpmän, ifall detta ställer sig billigare.

Hvad kvaliteten beträffar, så kan man ju ställa upp samma villkor mot köpmännen som mot grufägarna, och man kan ju föreskrifva besiktning af kolen, hvar man vill. Jag medger visserligen, att hans excellens har rätt därutinnan, att det är lättare att kassera en vara i utskeppnings- än i ankomstorten, men den saken kunna ju äfven köpmännen underkasta sig — ehuru det naturligtvis medför vissa svårigheter, såsom herr Broström mycket riktigt framhållit — så att alldeles samma villkor kunna i det fallet föreskrivas köpmännen som kolgrufägarna, och då är ju ingen orätt skedd.

Hans excellens yttrade, att man väl icke kan tänka sig, att en köpman kan leverera kolen fritt ombord i Cardiff billigare än grufägarna, som bo på platsen i fråga. Jo, det kan hända, att så verkligen låter sig göra; ty det kan hända, att en köpman har så stora kontrakt med kolgrufägarna, större än kronan har, att han för den skull kan betinga sig ett billigare pris än kronan; men, för öfrigt, skulle det visa sig vara så, att köpmännen icke kunna leverera billigare, så behöfver ju staten icke anlita dem, utan kan då vända sig till grufägarna. Däremot skulle jag vilja säga, att det är väl icke något hinder för att låta en köpman inkomma med anbud att leverera kol cif. i svensk hamn, samtidigt som det af marinförvaltningen infordrade anbudet från grufägarna afser leverans fritt ombord i engelsk hamn, och då man har fullkomligt reda på frakten, är det alltså det lättaste räkneexperiment i världen att säga, hvad slutsumman skall gå till, nämligen priset fritt ombord plus kostnad för frakt och assurans; denna summa kan man sedermera jämföra med hvad våra köpmäns anbud cif. lyder på. Visar det sig då, att kolgrufägarnes anbud ställer sig förmånligare, då må man ju taga det, men skulle köpmännens anbud ställa sig billigare, då förstår jag som sagt icke, hvarför man ej skall anlita dessa. Jag vill icke nu ingå på några detaljer. Jag har icke något att skaffa med kolaffärer och ångfartyg, åtminstone icke sådana, som frakta kol, men jag tror icke, att det vore omöjligt att sätta dessa köpmän i tillfälle

att afgifva anbud, hvilka skulle kunna visa sig fördelaktigare än de anbud, som infordrats från grufägarna.

Svar å interpellation.

(Forts.)

Såvidt jag kan förstå, är det endast detta, som det är fråga om i interpellationen, och jag kan för min del icke finna annat än det är ett visst fog för densamma. Den utväg, som man skulle kunna använda, är ju sådan, att det blefve något litet besvär därigenom. Man måste nämligen då och då sätta in en upphandlingsannons i tidningarne, men det kan väl icke vara så svårt. Om denna af mig nu framhållna synpunkt vederbörligen beaktas, tror jag, att de intressen, för hvilka interpellanten här gjort sig till tolk, komme att bättre tillgodoses, än hvad som nu tycks vara fallet.

Hans excellens, herr statsministern Lindman: Herr talman! Jag måste än en gång taga till orda. Den patentmedicinen, mina herrar, duger icke — den saken har jag redan utvecklat i mitt första anförande — och den uppfattning, jag där gjort gällande, tyckes åtminstone herr Broström dela, och han har ju ångbåtar, då däremot herr Ekman säger, att han icke har några ångbåtar, som gå i kolfrakt. Herr Broström har sådana båtar, och således har jag den sakkunnige på min sida, så att det patentet går icke att använda. Om jag skall infordra anbud från svenska firmor å leverans af kol fritt i svensk hamn och samtidigt infordra anbud från kolgrufägarna om leverans fritt ombord i engelsk hamn, så komma kolgrufägarna helt enkelt att säga: ja så, ni infordrar anbud från de svenska köpmännen också, adjö då! Då vilja vi icke lämna något anbud — detta har jag redan talat om i mitt svar å interpellationen.

Herr Thorsson: Herr talman! Jag skall icke tillåta mig att ingå på något bedömande af, huruvida marinförvaltningen i nu föreliggande affärsfråga på ett ändamålsenligt sätt tjänat statens intressen. Men vid bedömandet af denna sak upprullar sig ju en ganska viktig principfråga, hvilken, så vidt jag vet, för första gången är föremål för Riksdagens behandling, och det är därför jag tillåter mig säga ett par ord i själfva principfrågan. Kungl. Maj:t har tillkallat särskilda sakkunnige för att utreda frågan angående flottans upphandlingsväsende och framlägga ett förslag, hvarigenom man skulle få en ändamålsenligare grund för statens och särskildt för flottans upphandling. I det af de sakkunnige afgifna betänkanudet framhålles — såvidt jag nu kan erinra mig — med styrka den uppfattningen, att staten skall, såvidt möjligt, köpa i första hand med förbigående af så många mellanhänder som möjligt. I föreliggande fall har marinförvaltningen just vidtagit en sådan åtgärd, att köpa i första hand.

Jag sade i början af mitt anförande, att jag icke tänker ingå på något bedömande af, hur denna affär slagit ut. Men

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

jag vill säga, att om marinförvaltningen beträdd den vägen, har detta sin grund i påstötningar framkomna på särskilda undersökningar. Vi ha i civilkommissionen flera gånger haft tillfälle att pröfva upphandlingsärenden, och jag får säga, att jag därvid erhållit det intryck, att den nu omhandlade principen icke är att förkasta, att staten köper, såvidt möjligt, i första hand. Jag har därmed icke velat säga, att man skall åsidosätta de svenska köpmännens berättigade intressen och de svenska synpunkterna, men jag har, då ett sådant ärende som detta första gången föreligger, velat gifva till känna, att det icke kan vara riktigt, om Riksdagen utan vidare skulle bryta stafven öfver den princip marinförvaltningen biträdd i föreliggande upphandlingsärende. Att saken redan vid dess första framförande skulle ställas i en sådan belysning i Riksdagen, skulle ju vara ägnadt att afskräcka från fortsättning på denna väg, äfven om den skulle i stort sedt visa sig gagnelig.

Jag har endast, herr talman, velat säga, att såvidt jag förstår har marinförvaltningen icke gjort något mer än hvad som måste anses blifva en gifven följd af den kritik, som ligger nedlagd i de förut omnämnda sakkunniges utlåtande, hvilket för länge sedan varit offentliggjordt.

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Ja, herrarne må blifva otåliga, men jag säger, såsom herr statsministern här nyss sade, att det är icke jag, som är orsaken till, att denna diskussion blifvit så lång.

Jag anser, att det är en rättfärdighetsfråga, en rättvisa mot de svenska affärs- och köpmännen, som det här gäller. För mitt lilla enkla lekmanaförstånd förefaller det oförklarligt, hvarför man icke kan tillmötesgå en så billig fordran som den, att de svenska köpmännen skola bli likställda med utländska anbudsgifvare i fråga just om kolleveranser. Här har ju ostridigt hos marinförvaltningen gjorts en framställning om att få afgifva ett anbud. Detta anbud var visserligen sådant, att det icke kunde antagas eller att man icke kunde reflektera därpå. Men marinförvaltningen borde åtminstone ha sagt: om ni icke kan afgifva det och det anbudet fritt ombord i engelsk hamn, kunna vi icke reflektera därpå. Marinförvaltningen borde ha kommit till insikt om, att det finnes en annan utväg härvidlag, nämligen den af herr Broström påpekade, att inbjuda svenska köpmän att afgifva anbud om leverans i engelsk hamn.

Nu har herr statsministern endast den lilla enkla anspråkslösa fordran, att om blott de engelska kolgrufveägarnes anbud icke blir större än de svenska köpmännens anbud, då skall man ta det förra. Jag skulle vilja vända om satsen och säga: om blott de svenska köpmännens anbud icke blir större än de utländska kolgrufveägarnes, utan om det blott blir minst lika stort,

då skola vi antaga detta de svenska köpmännens anbud. Ty, mina herrar, här gäller det en mycket stor och betydelsefull fråga, nämligen att vid tvist mellan leverantör och svenska staten få denna tvist hänvisad till svensk domstol och pröfvad af svenska rättsmyndigheter. Det är en fråga, som jag tycker är af allra största betydelse jämte det, att de svenska köpmännen böra åtminstone blifva likställda med utländska kolgrufveägarne och få gentemot dem en rättvis behandling.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Hans excellens herr statsministern Lindman: Herr talman! Jag skall icke bemöta, hvad som yttrades i det senaste anförandet, därför att jag tror, att jag gjort det åtminstone två gånger i de anföranden, som jag här förut hållit, men jag ber herr Kronlund läsa dem efteråt, så skall herr Kronlund finna, att jag aldrig sagt, att staten icke skall se till, att de svenska köpmännen gynnas, utan tvärtom.

§ 3.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Lindström, som härefter erhöll ordet, anförde: Herr talman, mina herrar! Med kammarens tillstånd har ledamoten af kammaren herr Palme till mig såsom chef för ecklesiastikdepartementet framställt följande frågor:

1. Har herr statsrådet haft sin uppmärksamhet fästad vid den försäljning af tyska fornsaker från Nordiska museet, som nyligen ägt rum?

2. Anser herr statsrådet, att, i samband med att statsanslag nästa gång beviljas Nordiska museet, mera betryggande former för försäljning eller annat afhändande af museets ägodelar böra påfordras?

Till svar härå anhåller jag att få anföra följande:

Vid 1874 års riksdag beviljades första gången statsanslag till förvarande och vårdande af den »skandinavisk-etnografiska samlingen i Stockholm» såsom det nuvarande Nordiska museet då benämndes. I den motion, som låg till grund för Riksdagens beslut om statsanslag, upplystes, att en icke obetydlig del af nämnda samling redan vore att anse såsom statens egendom, af hvilken den dåvarande innehafvaren betraktade sig endast såsom förvaltare; han hade nämligen utfäst sig att till staten såsom gåfva öfverlämna såväl de föremål, som då redan blifvit skänkta, som dem hvilka därefter komme att skänkas.

Sedan Riksdagen beviljat statsanslag för omförmälda ändamål under åren 1875—1879, anhöll 1879 års Riksdag, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd för bestämmande, hvilka delar af ifrågavarande samlingar kunde vara staten tillhöriga. Med hänsyn till de storartade gåfvor och insamlingar, hvarmed allmän-

Svar å interpellation.

Svar å interpellation.
(Forts.)

heten visat sitt intresse för detta museum, yttrade Riksdagen, syntes nämligen den del däraf, hvilken vore att anse såsom statens egendom, vara ganska betydande, och anledning syntes alltså Riksdagen vara för handen, att förhållandet mellan staten och museets innehafvare närmare ordnades.

I anledning af Riksdagens berörda anhållan infordrades förklaring från museets dåvarande innehafvare, filosofie doktorn Artur Hazelius, hvilken därvid anförde, att, då de frikostiga anslag, som af Riksdagen årligen alltsedan 1875 lämnats till ifrågasvarande samling, ehuru betydliga, dock icke varit tillräckliga ens för samlingens förvarande i hyrda lokaler, än mindre för dess vårdande, staten icke syntes kunna göra anspråk på andra delar af samlingen än de till densamma lämnade gåfvor, hvilka Hazelius redan från samlingens första tillvaro förklarar sig komma att anse såsom en statens egendom, den han ämnat att, såvidt icke andra villkor därvid blifvit af gifvarna fästade, framdeles till staten öfverlämna. En sådan öfverlåtelse ansåge Hazelius lämpligast kunna ske på det sätt, att öfver förenämnda gåfvor utskrefves förteckningar i två lika lydande exemplar, af hvilka det ena skulle aflämnas hos vetenskapsakademien jämte ett af Hazelius såsom det skandinavisk-etnografiska museets styresman utfärdadt depositionskvitto af innehåll, att han till förvaring i samma museum för statens räkning och såsom statens tillhörighet emottagit de sålunda förtecknade föremålen, samt det andra exemplaret förblifva i museets arkiv.

Vid en sådan öfverlåtelse ansåge sig Hazelius ock skyldig att, alldenstund flertalet af gåfvor uttryckligen lämnats till »Skandinavisk-etnografiska samlingen», å gifvarnes vägnar fästa det villkor, att den staten tillhörande delen af samlingen icke finge från det hela lösryckas eller afskiljas i annat fall, än att staten icke funne lämpligt att såsom sin egendom emottaga jämväl den öfriga delen af museet samt sistnämnda del, i stället för att ingå i någon inhemsk fortbestående institution, ur stiftarens händer öfverginge i enskild persons ägo.

Sedan härefter vetenskapsakademien den 28 maj 1880 anbefallts att låta upprätta förteckning öfver de föremål i omfördälda museum, hvilka borde anses tillhöra staten, anmälde akademien hos Kungl. Maj:t, dels att styrelsen för museet redan tillställt akademien en tre band omfattande förteckning öfver de föremål, hvilka under åren 1876—1878 blifvit såsom gåfvor till museet öfverlämnade, jämte ett af styrelsen utfärdadt depositionskvitto, enligt hvilket de sålunda förtecknade föremålen såsom statens egendom fortfarande skulle förvaras i Nordiska museet, dels ock att likartade förteckningar öfver gåfvor under åren 1873—1875 samt 1879 och de fyra första månaderna af år 1880, enligt Hazelii åtagande, skulle, så snart ske kunde, akademien i behörig ordning tillställas.

Emellertid hade Hazelius uti underdånig skrivelse den 30 september 1879 erbjudit sig att under vissa närmare angifna villkor till staten öfverlämna den skandinavisk-etnografiska samlingen i dess helhet. Ett af dessa villkor utgjorde, att samlingen icke finge under några förhållanden skingras eller delas, utan måste i all framtid, under namn af Nordiska museet, utgöra ett för sig bestående helt. För museet alldeles öfverflödiga dubletter eller föremål, som vore främmande för dess syfte, finge visserligen afsöndras eller i andra museer deponeras, men såframt Hazelius icke i särskilda fall därtill gifvit sitt uttryckliga samtycke, finge sådant dock icke ske förr än 25 år ifrån den dag, då han upphört att vara museets styresman. Vid föredragning af berörda framställning inför Kungl. Maj:t den 9 januari 1880 afstyrkte dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet antagandet af omförmälda anbud under erinran om de svårigheter, som för staten skulle orsakas genom samlingarnas öfvertagande, och om de dryga utgifter museets fortsatta hastiga tillväxt skulle medföra; och 1880 års Riksdag förklarade sig till fullo instämma i denna departementschefens mening.

Då frågan om Nordiska museets öfvertagande af staten sålunda förfallit, ställde Hazelius genom en den 18 april 1880 upprättad handling Nordiska museet såsom en själfständig anstalt under en särskild styrelse för att under all framtid och i alla väsentliga delar orubbad uti Sveriges hufvudstad förvaras, värdas och förevisas i öfverensstämmelse med upprättade stadgar för Nordiska museet och dess styrelse. Till denna anstalt öfverlät Hazelius äganderätten till hela museet med alla dess tillhörigheter, sådana de funnes omnämnda i ofvannämnda underdåniga skrivelse den 30 september 1879, med tillägg af de föremål och medel, som sedan dess tillkommit. Härmed följde äfven sådana till museet alltifrån dess grundläggande lämnade gåfvor, hvilka vore att anse såsom tillhörande svenska staten och såsom dess deposition i museet, men hvilka gåfvor icke finge skiljas från samma museum, så länge detta utgjorde en fortbestående inhemsk institution. I afseende på de gåfvor, angående hvilka gifvarna meddelat särskilda villkor och föreskrifter, skulle dessa fortfarande lända till efterrättelse.

Museets styrelse utgöres för närvarande af sju personer, af hvilka en utses af Kungl. Maj:t.

Museet åtnjuter sedan år 1875 statsunderstöd, hvilket sedan år 1900 uppgår till 50,000 kronor för år.

Angående den i interpellationen omnämnda försäljningen af vissa Nordiska museet tillhöriga tyska skråföremål har jag af museets styresman inhämtat följande.

Frågan om försäljning af dessa saker hade under flera år öppet dryftats och redan i maj 1909 förevarit till behandling inom Nordiska museets nämnd. Sedan samlingen utbjudits till

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

museiförvaltningen i Berlin, som emellertid lämnade ett afböjande svar, beslöts att lämna försäljningen i uppdrag åt en tysk auktionsfirma, som för ändamålet hitsände en expert. Genom nämnda firmas försorg insändes annonser om försäljningen i de tyska fackorganen, där dylika annonser brukade vara införda, och annonseringen hade pågått från januari detta år till dess auktionen hölls i Köln under tiden den 25—30 april. Man ansåg sig icke hafva anledning anmoda firmen att annonsera i Sverige, enär det gällde ett kulturhistoriskt material, som användts utslutande i utlandet och därifrån inköpts samt således ej hade något allmänt svenskt kulturhistoriskt intresse. Specialintresserade i detta hänseende måste också alltid stå i kontakt med de fackorgan, i hvilka firmen annonserade. Samtliga de försälda föremålen vore från Tyskland och hade aldrig varit använda i Sverige.

Så långt styresmannen.

Vidare har jag inhämtat yttrande i ärendet från Nordiska museets nämnd, hvilken därvid anfört hufvudsakligen följande. Nämnden, hvars verksamhet regleras af gällande stadgar, har alltid ställt sig till efterrättelse de i öfverlåtelsebrevet meddelade bestämmelser till och med i den utsträckning, att inga som helst föremål, som tillfallit museet före den 18 april 1880, vare sig försålts eller bortbytts, och har nämnden till regel att aldrig bortbyta eller försälja en gåfva, som blifvit införd i museets inventarium, oafsedt tidpunkten för dess mottagande. Möjligheten af gallringar i museets samlingar hade emellertid ej varit främmande för Artur Hazelii tanke, hvilket framgår bland annat däraf, att han i sitt förutnämnda öfverlåtelsebrev ställer museet under styrelsen för att *i alla väsentliga delar* orubbad förvaras. Gallring har i själfva verket visat sig behöflig för vinnande af erforderligt utrymme för viktiga inhemska samlingar; och då den tyska skråsamlingen ej stod i det intima samband med museets öfriga samlingar, att denna på något sätt kunde anses oskiljbar från dessa, och dessutom var af den natur, att den näppeligen utan större ekonomisk uppoffring kunde här i Sverige vetenskapligt bearbetas, hade nämnden funnit en försäljning af största delen af sagda skråsamling lämpligen böra äga rum. Genom denna försäljning hade museet vunnit ett afsevärdt ekonomiskt stöd. *Enär emellertid tyska skråföremål till ett mindre antal såsom en komparativ samling kunde vara nyttiga och värdefulla för studiet af svenskt skrå, har nämnden behållit de föremål, som af respektive afdelningsföreståndare funnits vara af något som helst gagn i detta hänseende.*

Nämnden har tillika meddelat, att den har för afsikt att af försäljningssumman bilda en fond till verksamhetens främjande och att samtliga nu försälda skråföremål af Nordiska museet

sedan år 1882 förvärfvats direkt från Tyskland, till allra största delen genom inköp från antikvitetshandlare. *Svar å interpellation.*

I anledning af den nu framställda interpellationen har nämnden anført, att densamma på grund af förutnämnda stadgar är förhindrad att träffa bestämmelser, hvilka skulle binda dess själfständighet i museets förvaltning. Nämnden anser sig således icke kunna till någon utom densamma gifva inflytande på förvaltningen.

Vidare har nämnden framhållit, hurusom erfarenheten från utlandet visat, att det för museer af den art som Nordiska museet är nödvändigt att såväl byte som försäljning kan få ägarum, om ej museets sunda utveckling skall förryckas. Vid afhändandet af dubletter är vid alla museer formen friare än vid annan försäljning eller byte, hvarför införandet af särskilda bestämmelser rörande dessa syntes sakna skäl. Hvad åter beträffade andra till samlingarna hörande föremål ansåge nämnden frågor om afyttrande af sådana helt visst vara att hänföra till de viktigaste, som äro nämnden anförtrodda. Inom nämnden har därför väckts tanken om införande i stadgarna af en bestämmelse, ägnad att, om så kunde finnas erforderligt, medföra ökad trygghet för att ej försäljning eller utbyte sker till annat än museets bästa. Enligt detta förslag skulle afyttrande af andra inregistrerade föremål, tillhörande Nordiska museets samlingar, än sådana, som utgöra dubletter, ej kunna ske utan på förslag af styresmannen och efter inhämtande af den utaf Kungl. Maj:t utsedda ledamotens yttrande. Härigenom blir, yttrar nämnden, den sistnämnde vid hvarje förekommande fall i tillfälle att afgifva sin röst i frågan samt att, om han finner den ifrågasatta försäljningen lända till skada, därom ingå med anmälan till Kungl. Maj:t, som då läser öfverväga hvad i anledning däraf kan vara att åtgöra. Nämnden upplyser till sist, att ändring i stadgarna kan genomföras tidigast i november 1911.

Rörande det sätt, hvarpå museets nämnd handhaft sitt ansvarsfulla uppdrag, yttrar interpellanten, att det allmännas kraf blifvit i rikt mått tillgodosedda af de framstående män, som efter hand efterträdt hvarandra inom nämnden och ledt Nordiska museets utveckling. Beträffande de inre anledningarna därtill, att denna utveckling blifvit så rik och vacker, är det, yttrar interpellanten, särskildt en omständighet, som framstår såsom betydelsefull, nämligen den frihet under hvilken nämnden haft förmånen att verka. Mången annan liknande institution hade klafbundits af byråkratiska former, som ställt sig hindrande i vägen för initiativet och handlingskraften och som tvingat in utvecklingen på ensidiga och trånga linjer.

Beträffande den ifrågavarande försäljningen uttalar interpellanten den öfvertygelsen, att museets nämnd haft fullgoda skäl för sin önskan att afyttra ifrågavarande föremål, och interpellan-

Svar å interpellation. ten förklarar, att han ingalunda klandrar, att man, såsom stadgarna nu äro affattade, vidtagit denna åtgärd.

(Forts.) Vid sådant förhållande saknar jag anledning att nu vidare ingå på berörda frågor.

Å andra sidan har emellertid interpellanten uttalat den förhållan, att den frihet, som nämnden äger i fråga om afyttrande af museets tillhörigheter, kan medföra vissa faror. I sådant afseende har interpellanten framhållit den möjligheten, att i framtiden en mindre sakkunnig och samvetsgrann, en af Artur Hazelii anda mindre genomträngd nämnd intagit den nuvarande dugande nämndens ställe, och då uppställde sig den frågan, hvar gränsen egentligen vore att söka i fråga om nämndens rätt att afhända museet större eller mindre delar af dessa hopsamlade minnen ur folklifvet.

Då den af interpellanten sålunda antydd möjligheten icke är utesluten och då, såsom jag förut anført, nämnden själf synes betänkt på vidtagande af åtgärder i det af interpellanten angifna syftet, har jag för afsikt att med nämnden inleda förhandlingar rörande de mått och steg, som i nu berörda angelägenhet böra vidtagas.

Nämnden har visserligen förklarat sig förhindrad att träffa bestämmelser, hvilka skulle binda dess själfständighet i museets förvaltning, samt att den icke kan till någon utom densamma gifva inflytande på denna förvaltning. Hvad nämnden sålunda förklarar, läser icke öfverå hinder för staten att för tilldelande af statsunderstöd uppställa de villkor, som kunna finnas erforderliga och gagneliga. Uppenbart är emellertid, att dessa villkor icke böra få någon sådan innebörd, att museets utveckling i Artur Hazelius' anda äfventyras.

Vidare yttrade:

Herr Palme: Herr talman! Jag anhåller att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få uttala mitt värdsamma tack för det svar, han lämnat. Emellertid skall jag be att få påpeka ytterligare några omständigheter. Saken är den, att de undersökningar jag gjort, sedan jag väckt min interpellation, gifvit vid handen, att jag enligt mitt förmenande icke längre så obetingadt, som jag gjorde den 9 maj, då jag anhöll att få väcka min interpellation, kan uttala, att i nu föreliggande fall Nordiska museets nämnd ingalunda synes ha handlat annat än i öfverensstämmelse med museets sannskyldiga nytta. Jag skall be att få säga några ord därom, och jag vill beröra några af de synpunkter, som under diskussionen om denna sak framhållits.

Jag vill då först komma till det omtalade *hemlighetsmakeriet* i denna sak. Det har sagts, att något sådant hemlighetsmakeri icke åsyftats. Må vara, men nog ser det egendomligt ut,

att en samling på 2,214 museiföremål framtagas, ordnas, katalogiseras, fotograferas, inpackas och afsändas till utlandet, utan att någon utomstående får veta om det. En särskild katalog upprättas, ett fullkomligt praktverk med fotografiska afbildningar, allt detta till tjänst för lugade spekulanter. Jag skall be att få lägga denna katalog här, om någon af kammarens ledamöter vill taga del af den. Men allt detta sker så godt som i tysthet. I museinämnden hade visserligen, såsom det framgår af herr statsrådets uttalande, saken varit föremål för öfverläggningar, men nämndens protokoll äro icke offentliga, så att däraf har man icke fått veta någonting. Pressen, som nog eljest brukar få mottaga reguliära notiser från museet, har icke fått ett ord om saken, och inom ecklesiastikdepartementet, som ju dock förmedlar det anslag, som museet åtnjuter från staten, har man icke fått sig något bekant. Ja, icke ens denna katalog torde vara lämnad till departementet. Och detta oaktadt det sitter en af Kungl. Maj:ts tillsatt ledamot i nämnden. Man skulle kunna tycka, att då det dock finnes några museer i vårt land, som syssla med etnografica, till dessa bort lämnas underrättelse, men enligt upplysningar, som jag fått från kulturhistoriska museet i Lund, har exempelvis detta museum först genom en annons i den tyska facktidsskriften »Kunstmarkt» erhållit upplysning om, att denna försäljning skulle ske. Museet vände sig då ögonblickligen till den firma, som skulle ha auktionen om hand, och fick en katalog, men först två dagar efter det auktionen ägt rum. Man måste ju tro vederbörande på deras ord, att det icke varit deras afsikt att hålla saken hemlig, men nog ser allt detta egendomligt ut.

Vidare har man sagt, att Nordiska museet godt kunde göra sig af med dessa föremål, ty de voro *icke skandinaviska*. Ja, man har till och med sagt, att man kan söka stöd därför i museets stadgar. Stadgarnas första paragraf säger, att Nordiska museet skall vara ett hem för minnen framför allt ur svenska folkets lif men äfven ur andra folks, som med det svenska äro befryndade. Visserligen är det sant, att flertalet af de nu försälda föremålen äro från aflägsna länder, från Sydtyskland exempelvis, men en stor del af dem äro dock från norra Tyskland, dels från orter, med hvilka vårt land sedan mycket mycket lång tid tillbaka haft en synnerligen liffig kulturell förbindelse, och dels rent af från gamla svenska besittningar. Jag vill nämna Greifswald, den gamla universitetsstaden, där under forna tider så många svenskar fått sin universitetsutbildning. Jag vill nämna Wismar, som ett par hundra år varit svenskt. Jag vill påpeka, att det uppges, att en del af våra örlogsfartyg under stormakts-tiden byggts i Wismar, och nu är det skeppsbyggmästarnas välkomma, som enligt katalogen sålts på denna auktion. Jag vill nämna Danzig och Rostock samt Hamburg, Bremen och Lübeck. Från Lübeck upptager samlingen icke mindre än 132 nummer.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

Många af dessa orter bebos af folk, som äro, som det heter i stadgarna, »med det svenska folket befryndade». Männe icke öfver hufvud taget andra sidan af Östersjön förvisso kan framvisa en med vår egen mycket nära befryndad kultur, hvilken minnen det väl höfves oss att bevara, när vi en gång till våra museer insamlat sådana.

I detta sammanhang vill jag påpeka Artur Hazelii af herr statsrådet omnämnda gåfvobref af den 18 april 1880. Där står det visserligen också, att samlingarna skola i alla väsentliga delar vara orubbade. Detta har citerats af museinämnden, men museinämnden har icke citerat, hvad som står på följande sida, nämligen att »vid detta öfverlämnande fäster jag inga andra villkor, än att icke mot min vilja några af museets tillhörigheter från detsamma må afsöndras». Det var hans förnämsta villkor. Bland museiföremålen funnos redan då föremål — såsom framgår af detta gåfvobref — från andra sidan Östersjön.

Nu säges, att dessa saker som sålts äro insamlade efter 1880 och således, att Artur Hazelii ord icke gälla dessa föremål. Ja, formellt är det så, men reellt är det icke så, synes det mig. En hvar måste inse, att det alltid bör vara af stort intresse att möjligen kunna göra jämförelser och se sitt eget i sammanhang med hela utvecklingen. Särskildt gäller detta, då det som här är fråga om ett område, från hvilket vi tagit våra förnämsta kulturimpulser. Och just från de länderna äro dessa föremål komna. Men i synnerhet och framför allt gäller det, när det är fråga om minnen från sådana orter, med hvilka vi alldeles särskildt haft förbindelse i forna tider, och som en gång till och med lydt under det svenska väldet. För öfrigt är det egendomligt, att man här hemma i tidningspressen och i intervjuer synes för eget land vilja bagatellisera denna samling föremål, medan man samtidigt, under påpekande af dess mycket stora betydelse och värde, bjuder ut den till utlandet.

Nu säger museinämnden, att gallring varit behöflig för vinande af erforderligt *utrymme*. Därpå vill jag svara, att ett utrymmesspörsmål alltid löser sig, om man har tålamod. Nordiska museets samlingar och Artur Hazelii gärning kunna i det fallet vara talande bevis. För öfrigt funnos i denna utbudna samling en hel del föremål, som togo ytterst ringa utrymme. Saken är nämligen den, att nämnden äfven funnit lämpligt att, vid sidan af välkommor, kistor, vapen, fanor och dylikt, sälja jämväl ett betydande antal manuskript, omkring 425 nummer, dels på pergament, dels på papper, innehållande skråförordningar, stadgar, gesällbref, protokoll från sammanträden med handtverkaresammanslutningar och dylikt. Dessa manuskript åtminstone borde dock utan fara för utrymmet kunna fortfarande ha bevarats inom Nordiska museet.

Vidare framhåller museinämnden, att museet genom denna försäljning vunnit ett afsevärdt *ekonomiskt stöd*. Ja, detta låter

utan tvifvel mycket bra, men hur är det i verkligheten? Jag har förgäfvets sökt få veta det belopp, museet fått vid denna försäljning, och jag tror ej heller, att herr statsrådet har af museet lyckats få den upplysningen; men enskildt lär det ha uppgifvits, att samlingen förvärfvats till största delen på 1880-talet, det vill säga för mera än 20 år sedan, för en inköpssumma, som uppgifvits ha varit mellan 40- à 50,000 kronor. På 20 år mer än fördubblas ett kapital äfven med en så låg ränta som 4 procent. Om, som det säges, försäljningen inbragt ett par och 80,000 kronor — jag har hört att beloppet skulle uppgå till omkring 83,000 kronor — har museet väl fått in ett afsevärdt kapital, men museet synes dock icke ha återfått sina utlagda penningar med ränta.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Hur jag än ser på denna sak, och hur jag än granskar de skäl, museinämnden förebragt, har jag icke kunnat underlåta att finna hela denna sak mycket förvånande och rätt betänkelig, och jag föreställer mig, att det skall vara flera i denna samling, som ha samma åsikter som jag, nämligen att en sådan försäljning icke bör upprepas. Då framställer sig den frågan: Hur skall man bete sig, för att ett upprepande däraf icke skall äga rum? Ja, svaret kan icke bli mer än ett: Att sådana bestämmelser måste träffas, att därigenom för framtiden förebygges ett återupprepande. Detta kan dock svårligen ske, utan att nämndens för närvarande oinskränkta frihet i någon mån bindes. I detta afseende har nämnden själf framkommit med ett förslag, nämligen att den icke skall få besluta försäljning, utan att den af Kungl. Maj:t utsedde medlemmen i nämnden är med om beslutet. Skulle detta betyda, att han skulle få vetorätt, då är största trygghet vunnen, synes det mig. Betyder det endast, att han skall få vara närvarande och afge yttrande och att sedan majoriteten kan besluta i saken, är förslaget rent platoniskt, och jag är icke säker på, att detta sätt är det riktiga, men jag sätter min förhoppning till de öfverläggningar, som herr statsrådet utlofvat sig skola hålla med Nordiska museets nämnd. Vinnes denna trygghet, så vill jag på förhand ha förklarat, att jag för min del icke har någonting emot att till och med höja det anslag, som Nordiska museet nu åtnjuter. Åtminstone bör en institution af denna stora fosterländska betydelse icke af några som helst penningebekymmer behöfva afyttra intressanta och dyrbara enastående minnen från gångna tider.

Det är af det lifligaste intresse för Nordiska museet, jag framställt denna interpellation, ett intresse som för öfrigt tagit sig uttryck i, att jag inom stadsfullmäktige motionerat om och fått beviljad ett årligt anslag, hvarigenom denna kulturinstitution, Nordiska museet, kan möjliggöra besök på mycket billiga villkor på folksöndagar o. s. v.

I detta sammanhang och då jag har förmånen att i kammaren så att säga hafva kommit till tals med herr statsrådet och

Svar å interpellation.
(Forts.)

chefen för ecklesiastikdepartementet, vill jag tillåta mig att beröra ännu en museifråga, som synes mig ådagalägga, om den är sann, att det icke heller beträffande ett af våra statsmuseer är — förlåt mig, jag hoppas kunna säga *varit*, — fullt tillfredsställande ordnad med hänsyn till kontrollen i nu af mig berörda afseende. Det har i Nordiska museets lilla årsskrift »Fatburen» och vidare i tidningspressen omtalats följande historia. Uppsala universitet skänkte år 1874 en värdefull samling etnografica till Vetenskapsakademien, som då ägde »den enda i Sverige befintliga allmänna samling af sådana föremål», som det står i konsistorieprotokollet. Till gåfvan hörde värdefulla föremål insamlade af Sparrman och Thunberg samt äfven två lapptrummor. Det har sedermera till fullo konstaterats, att dessa trummor, under hans lappländska resa, förvärfvats af den store Linné, som på ett af sina mest kända porträtt också synes afbildad med just en af dessa lapptrummor i handen. Hvarken i Uppsala eller i Stockholm hade man på den tiden en aning om, hvilket oskattbart material för kännedomen om den gamla lappska religionen trummorna äro. Än mindre anade man, att de haft något samband med Linné, och så kom det sig, att man år 1883 bytte bort dem; den ena gick via Köpenhamn till Trocaderomuseet i Paris och dit gick äfven den andra. Där finnas de nu båda. Och hvad tror kammaren att dessa unika föremål byttes bort emot? Jo, mot några fornsaker från Peru! Det fick statens etnografiska samling i utbyte mot dessa båda föremål. Jag tror det kunde vara af intresse, om herr ecklesiastikministern godhetsfullt undersökte, huru det är ställt i allmänhet med kontrollen öfver försäljningar och byten jämväl vid de under svenska staten lydande olika museerna.

Herr Berg i Stockholm: Herr talman! Endast ett par ord.

I motiveringen till sin interpellation uttalade herr Palme upprepade gånger, att han icke ville klandra den verkställda försäljningen från Nordiska museet, utan att han tog för gifvet, att denna var fullständigt befogad. Jag står inte personligen i något som helst förhållande till Nordiska museet, men jag intresserar mig naturligtvis i hög grad för dess verksamhet. De underrättelser, som jag erhållit om förevarande sak, dels från museet och dels äfven från interpellanten, ha gifvit mig den öfvertygelsen, att hvad han uttalat i motiveringen till sin interpellation är fullständigt riktigt. Jag har ock blifvit bestyrkt i den öfvertygelsen genom de upplysningar, som herr statsrådet nu lämnat, och som jag för min del finner fullt tillfredsställande.

Nu har emellertid interpellanten till min förvåning omtalat, att han kommit till en motsatt uppfattning och alldeles ändrat åsikt. Jag har med uppmärksamhet följt de skäl han framlagt, men jag må säga, att jag icke funnit dem öfvertygande. Museets

styrelse har ju alldeles oförnekligen rätt att afsöndra sådant, som icke är af väsentlig betydelse för museets särskilda ändamål. Af hvad jag erfarit framgår, att de nu ifrågavarande föremålen äro just af den art, att de icke kunna sägas vara af väsentlig betydelse för ett *svenskt* kulturhistoriskt museum, ja, icke ens för ett *nordiskt* kulturhistoriskt museum. Allt hvad som för ett svenskt eller nordiskt museum ansetts vara af betydelse, har ju undantagits från de försålda föremålen. Jag vill minnas, att det icke är mindre än 200 sådana föremål, hvilka tjänstemännen vid museet funnit vara i ett eller annat afseende betydelsefulla för museets samlingar, och som därför äro behållna. Jag kanske misstager mig i fråga om antalet 200, ty då jag icke visste att herr Palmes interpellation skulle besvaras i dag, har jag icke fått med mig några af mina anteckningar. I alla händelser äro de föremål, som museitjänstemännen, efter noggrann pröfning, funnit vara af något som helst värde, undantagna från försäljningen och bibehållna vid museet.

Nu kan det ju bland de rena fackvetenskapsmännen finnas delade meningar om det ena eller andra föremålets värde. Jag är icke kulturhistoriker och vill därför icke ingå i dispyt med herr Palme om, huruvida något föremål blifvit afyttradt, som rätteligen bort kvarstanna. Men i det fallet litar jag verkligen på de män, som äro särskildt hemma på området och som under en lång följd af år haft de ifrågavarande föremålen till studium. När de efter sorgfällig och samvetsgrann pröfning funnit, att de sålda föremålen icke varit af det värde för museet, att de där bort bibehållas, så bör man väl ha anledning tro, att så icke heller varit förhållandet. Jag sätter så stor tillit till dessa män, att om jag i något sådant här spörsmål komme i tvekan, känner jag icke några personer i Sverige, till hvilka jag skulle vända mig med större förtroende än just till styresmannen och tjänstemännen vid Nordiska museet.

Nu kan man måhända hysa den meningen, att Nordiska museet har den skyldigheten mot staten, att det icke bör afhända sig något som helst föremål utan att begära Kungl. Maj:ts tillstånd därtill; och som stöd för den meningen kan man hänvisa till att museet årligen erhåller 50,000 kronor af staten. Jag vill i detta sammanhang erinra om att museets årsbudget, om jag icke missminner mig, uppgår till 375,000—400,000 kronor, och att statsbidraget sålunda icke är stort mer än en åttondel af årsbudgeten. Allt hvad museet i öfrigt behöfver, får det skaffa sig själf. Staten kan därför, efter min mening, icke göra anspråk på en så uteslutande bestämmanderätt, som herr Palme tycktes mena. Staten har ju redan i styrelsen en af Kungl. Maj:t tillsatt ledamot, och det synes mig vara tillräckligt. Denna ledamot har icke funnit anledning till någon den ringaste an-

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

märkning mot den åtgärd, som här är i fråga; han har icke ens funnit den så allvarsam, att han anmält den för Kungl. Maj:t.

Jag vill uttala den önskan, att om än Kungl. Maj:t — hvilket ju vore mycket bra — kan finna på några mera betryggande garantier vid ifrågakommande försäljningar, så bör man dock icke gå så långt, att rörelsefriheten för museets styrelse alltför mycket begränsas. Och framför allt vill jag uttala den förhoppningen, att här omhandlade åtgärd icke måtte framställas så, att den misskrediterar den ledning, hvarunder Nordiska museet står; jag för min del finner åtminstone icke något som helst skäl att af denna anledning uttala något misstroendevotum mot museets styrelse.

Herr Palme: Herr talman! I likhet med den föregående ärade talaren vill icke heller jag på något sätt uttala något misstroendevotum mot museets styrelse, men det finnes ju icke någon person här i lifvet, som bekläder en ansvarsfull ställning, utan att han är eller bör vara underkastad någon kontroll. Men hvad beträffar Nordiska museets nämnd finnes det ju icke någon annan kontroll än den, som den allmänna opinionen kan sägas utföva. De styrande där äro enligt nu gällande stadgar fullkomliga enväldshärskare.

Jag vill nu med afseende på herr Bergs yttrande säga några ord. Det har sagts från ett eller par håll under diskussionen om denna sak, att det skulle varit Hazellii tanke att inrätta ett pangermanskt museum, det vill säga ett museum, som skulle omfatta alla de länder, där den germanska rasen lever. Jag tror dock, såsom äfven framhållits både från riksantikvariens och Nordiska museets styresmans sida, att detta icke varit Hazellii tanke. Jag har många gånger talat med Hazelius om hithörande frågor, men jag har aldrig kunnat spåra något sådant hos honom.

Nu finnes det emellertid två olika sätt, på hvilka föremål af denna natur kunna vara af intresse för Nordiska museet. De kunna dels vara af intresse så att säga rent *typologiskt*, rent museitekniskt eller kulturtekniskt, så att vi med deras tillhjälp kunna göra jämförelser mellan våra egna föremål af denna art och andra. Det är denna synpunkt, som museitjänstemännen efter allt att se hafva lagt på de föremål, som de för museets räkning bibehållit. Men dylika föremål kunna å andra sidan hafva ett annat intresse, som jag i mitt första anförande framhöll, nämligen hvad jag skulle vilja kalla *affektionsintresse*. Äfven om denna välkomma från skeppsbyggmästargillet i Wismar, där dock en del af våra fartyg blifvit byggda, icke har det allra minsta typologiska intresse för en jämförelse med motsvarande välkommar vid svenska varf, så har den dock ett ovanligt stort affektionsvärde för oss och hade aldrig bort afhändas

en svensk samling. På samma sätt är det med föremål från Bremen, Lübeck, Rostock, Greifswald, Danzig och en hel del andra orter, där vi haft mycket intima förbindelser, eller hvilka en gång lydt under svenskt välde.

Jag ber att som slutsats få ytterligare betona, att det är uteslutande af intresse för Nordiska museet, som jag tagit till orda, och att jag alldeles icke vill uttala något misstroende votum mot dess styrelse, utan tvärtom är färdig att i fråga om ekonomiskt understöd gå längre än staten för närvarande gör, men med villkor om fullt tillfredsställande nödig kontroll. Med afseende på statens ekonomiska bidrag till Nordiska museet får detta icke endast mätas med de 50,000 kronor, som statsbidraget utgör. Det allmänna har också tillåtit museet ett lotteri af den omfattning, att därmed hela det stora Nordiska museet på Djurgården kunnat byggas. Detta är också en art af bidrag till Nordiska museet från det allmännas sida.

§ 4.

Till afgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 31, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering, dels ock i ämnet väckta motioner.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.*

Genom proposition, nr 90, af den 11 mars 1910, hvilken remitterats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bilagdt förslag till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

Med skrifvelse, nr 192, af den 15 april 1910 hade Kungl. Maj:t vidare till Riksdagen öfverlämnat, bland annat, förslag till formulär till deklARATIONER och andra uppgifter, som öfvermålades i 3, 4 och 7 §§ i förslaget till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering.

Jämlikt 40 § riksdagsordningen hade bevillningsutskottet nu afgifvit utlåtande öfver såväl berörda proposition som nedan öfvermålade, inom Riksdagen väckta, till bevillningsutskottet likaledes hänvisade motioner rörande ifrågavarande ämne, nämligen: inom Första kammaren, nr 68, af herr *Johan Östberg* samt inom Andra kammaren, nr 121 och 302, af herr *Carlsson* i Malmberget och nr 265 af herr *Olausson*.

Utskottet hemställde:

1:o) att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning om taxeringsmyndigheter och

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

förfarandet vid taxering icke kunnat oförändradt bifallas, måtte antaga samma förslag med de ändringar och tillägg, ett vid betänkandet fogadt författningsförslag utvisade; samt 2:o att de i betänkandet behandlade motioner

a) I: 68 af herr *Johan Östberg*,
b) II: 265 af herr *Olausson*, samt
c) II: 121 och 302 af herr *Carlsson* i Malmberget, beträffande de delar af motionerna, som i betänkandet behandlats, måtte få anses besvarade genom hvad utskottet under 1:o) hemställt.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr *Karlsson* i Göteborg, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att föredragningen af föreliggande betänkande måtte tillgå så att betänkandet måtte punktvis företagas till afgörande; att det i § 1 omförmälda författningsförslaget föredrages paragrafvis och där så erfordras momentvis i nummerföljd, vidare rubriker och sist utskottets hemställan; att vid behandlingen af § 1 öfverläggningen må få omfatta betänkandet i dess helhet; att, därest en eller annan del af förslaget återremitteras till bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att äfven föreslå de ändringar i ej återremitterade delar, som kunna äga sammanhang eller anses vara en följd af återremissen; att i afseende på nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kammarens beslut; samt att af förslaget text icke må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres.

Hvad herr *Karlsson* i Göteborg sålunda hemställt bifölls af kammaren.

Punkten 1:o).

Det i punkten upptagna *författningsförslaget*.

1—3 §§ jämte de i 3 § åberopade, vid utlåtandet fogade *deklarationsformulär nr 1 A och 1 B*.

Godkändes.

4 § jämte *deklarationsformuläret nr 2*.

Afd. IV af ifrågavarande formulär var af följande lydelse:

IV. Å egendomen har utsåtts och under nästföregående år skördats: *Förordning om taxeringsmyndigheter m. m.* (Forts.)

(kvantiteten angifves, där den ej kan angifvas i vikt eller hektoliter, i annat mått som för orten är brukligt, såsom antal skylar säd, »golf» hö o. d.).

Utsäde		Skörd
	hvet	
	råg	
	korn	
	hafre	
	blandsäd	
	ärter	
	bönor och vicker	
	hö	
	potatis	
	sockerbeter	
	andra rotfrukter:	

Uti afgifven reservation hade herrar *Ericsson* i Ofvanmyra och *Olofsson* yrkat, att nämnda afdelning måtte utgå.

Efter föredragning af paragrafen med tillhörande formulär begärdes ordet af

Herr *Ericsson* i Ofvanmyra, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den skatteomläggning, som kammaren genom beslut i går afton antog, afser som bekant bland annat äfven den nyheten, att beskattning af jordbruksfastighet hädanefter skall ske efter den verkliga inkomsten däraf i stället för såsom hittills efter vissa beräkningar efter det åsatta taxeringsvärdet. De kommittéer, som haft denna fråga till förberedande behandling, ha visserligen uttalat önskan om en sådan omläggning och påvisat rättvisan i densamma, men kommittéerna ha dock insett de därmed förenade praktiska svårigheterna och för den skull

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

icke vågat förorda en sådan omläggning. Nu ha emellertid de sakkunniga, som tillkallats för att biträda inom finansdepartementet vid uppgörandet af det föreliggande förslaget, förordat denna omläggning, och Kungl. Maj:t har förelagt Riksdagen förslag därom, hvilket, som sagdt, i går af kammaren antogs. Såväl de sakkunnige som Kungl. Maj:t ha dock äfven insett svårigheterna för ägare och brukare af jordbruksfastighet att deklarerera inkomsten däraf, och för den skull har man i denna paragraf medgifvit åt ägare och brukare af jordbruksfastighet, hvars taxeringsvärde understiger 25,000 kronor, rättigheten att i stället för att deklarerera enligt formulär 1 A lämna uppgifter enligt formulär 2. Enligt det vid betänkandet fogade formulär 2 skall jordbrukaren lämna en hel del uppgifter. Under första punkten uppgifves mantal eller annan beteckning för skattetalet, areal af olika ägoslag, för så vidt den kan uppgifvas, årligt arrende eller hyra för utarrenderad eller uthyrd egendom, åbyggnadernas brandförsäkringsvärde, senaste köpeskillning och slutligen taxeringsvärdet. Så kommer den ena uppgiften efter den andra under de punkter, som följa därefter i nummerordning, ända till tolfte punkten.

Under punkt IV skall den skattskyldige lämna uppgift på utsäde och skörd. Nu är väl så i allmänhet att nog kan man lämna uppgift på utsäde, men att i alla afseenden lämna uppgift på skörden, det faller sig icke så lätt. Detta har äfven förslagsställarna insett, och därför har under själfva rubriken inom parentes rätt medgifvits, att, där kvantiteten ej kan angifvas i vikt eller hektoliter, densamma får lämnas i annat mått, som för orten är brukligt, såsom antal skylar säd, golf hö och dylikt. Jag undrar nu, om taxeringsmyndigheterna skola kunna bli i vidare mån be-tjänta med dessa uppgifter. Vi jordbrukare känna litet hvar till, huru olika man förfar vid bärgningen af sin gröda. Den ene lägger långt mera i ett band än en annan, och så har densamme, som lägger mera i ett band, kanske flera band i en skyl än den andre. Således kan man icke rätta sig efter dessa uppgifter. På samma sätt är det, om man tar ett golf hö. Den ene lägger på golfvet mera än den andre, den ene har längre och flera stänger i golfvet än den andre, och således kunna dessa uppgifter bli vilseledande i stället för att tjäna till rättessnöre vid beräkandet af inkomsten på fastigheten. Jag anser således, att denna uppgift under punkt IV icke alls har något värde, utan endast förorsakar jordbrukarna besvär. Härtill kommer, att man i de öfriga punkterna skall lämna uppgifter, som göra dessa under punkt IV fullkomligt onödiga. Jag tror således, att man genom att stryka denna punkt skulle åtminstone i någon mån lugna sinnena bland jordbrukarna ute i landet, då så många svårigheter möta dem vid tillämpningen af den nu antagna skattelagen. Om denna punkt nu strykes och det sedermera i

praktiken skulle visa sig nödvändigt att komplettera uppgiftsplikten, tänker jag, att Riksdagen blir i tillfälle att göra det, när den anser sådant nödigt, men för närvarande tror jag, som sagdt, att det skulle verka lugnande, därest man förenklade de affordrade uppgifterna så mycket som möjligt. Och här skulle detta säkerligen låta sig göras utan att någon som helst större svårighet skulle uppstå vid beräkning af den inkomst från jordbruksfastighet, som skall verkställas af taxeringsmyndigheterna, efter uppgifterna enligt formulär nr 2.

Med anledning af hvad jag här påpekat, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till min vid betänkandet fogade reservation, där jag hemställt, att punkt IV måtte ur formuläret utgå.

Vidare anförde:

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Vi ha inom utskottet under ganska lång tid haft frågan om detta formulär under behandling, och därvid har enighet uppnåtts med det undantaget, att i afdelningen, som haft frågan längst under behandling, herr Ollas Ericsson uttalade en annan mening, till hvilken, när frågan kommit till utskottet, äfven herr Olofsson i Digernäs anslöt sig. Alla vi andra ledamöter i utskottet ha ansett, att denna paragraf visst kan ha betydelse i fråga om taxeringen. Jag får be herrarna vara goda att titta på detta formulär nr 2, och jag tror nästan herrarna icke skola kunna instämma i herr Ollas Ericssons utsago, att denna punkt IV icke har någon betydelse. Om man ser efter, hur detta formulär är uppställt, så skall i punkt I vederbörande skattskyldige till taxeringsmyndigheten lämna uppgift om den areal af åker, äng, skogs- eller betesmark, som han äger. Där har utskottet gjort ett medgifvande. Då det inom utskottet upplystes, att inom vissa delar af vårt land det kunde erbjuda svårigheter att uppgifva arealen fullt korrekt, har utskottet gjort ett tillägg inom parentes: »såvidt den kan uppgifvas». Sedan kommer man till uppgifterna om årligt arrende, åbyggnadernas brandförsäkringsvärde, senaste köpeskillingen och taxeringsvärdet. Det förefaller, som om det icke skulle kunna bjuda några synnerligen stora svårigheter att lämna dessa uppgifter, och man bör icke kunna kalla dem särskildt betungande. I punkt II skall vederbörande lämna uppgift om den arbetspersonal, han haft anställd i sin tjänst nästföregående år. Det bör ej heller vålla alltför stora svårigheter. Sedan skall han lämna uppgift om kreatursbesättningen, något som väl ej heller kan vara så särdeles svårt. Och sedan komma vi till punkt IV, som herr Ollas Ericsson säger icke har någon betydelse. Han förklarar, att den uppgift, som där erfordras, kompletteras af andra punkter i detta formulär. För min del kan jag icke se, hvilka punkter det är, som skulle komplettera denna

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

uppgift, eller ersätta denna uppgift får man väl säga, om denna punkt skulle felas. Vederbörande slipper att angifva några andra siffror än hvad beträffar utsädet och skördens storlek, och jag ber herrarna särskildt observera, att han i sin försäkran endast säger, att han lämnar sina uppgifter efter bästa förstånd. Man fordrar sålunda icke, att de skola vara alldes precisa på hektolitern eller något sådant, utan meningen med hela detta formulär är endast den, att taxeringsmyndigheten skall af dessa uppgifter kunna leda sig fram till hvad vederbörande kan ha haft i inkomst under året. Man begär icke någon mera bestämd förklaring, just på grund af det förhållande, som herr Ollas Ericsson nu framdrog, nämligen att de ha svårt att lämna dessa uppgifter mera preciserade, då den ene tar mera på ett lass än den andre, den ene tar större skylar än den andre och så vidare. Jag undrar dock, mina herrar, om icke inom hvarje särskild ort man följer ett relativt enhetligt tillvägagångssätt, och tager man hänsyn till detta, så tror jag nog, att vederbörande kan lämna något så när exakta uppgifter i detta afseende. Man skulle väl också kunna fråga, om det icke är en ren nytta man gör vederbörande genom att på detta sätt göra det för dem nödvändigt att taga någon hänsyn till förhållandet mellan utsäde och skörd.

I utskottet har man, om jag undantager de två nämnda herrarna, icke haft den föreställningen, att man genom att begära dessa uppgifter skulle fordra af vederbörande skattskyldige något mera än de skulle kunna med rätt stor lätthet åstadkomma. Jag för min del tror, att denna punkt IV har en ganska väsentlig betydelse i fråga om bedömandet af den beskattades ekonomiska ställning, och jag kan sålunda icke se, att det är skäl att taga bort densamma. Man bör nämligen erinra sig, att detta formulär är afsedt att ersätta en verklig inkomstst uppskattning enligt formuläret nr 1, och då får man väl ändå icke göra formuläret alltför ofullständigt utan ställa det så, att taxeringsmyndigheten har några ledande uppgifter att gå efter.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! De nu framlagda förslagen till skatteförordning komma nog att mötas med så blandade känslor ute i bygderna, att vi böra väl se till, att vi icke göra vare sig lagtexten onödigt svårtydd eller formulären onödigt svårhandterliga. Jag tror för min del, att herr Ollas Ericsson har mycket rätt i sin reservation och i hvad han nyss anförde här i kammaren, ty om uppgifter lämnas enligt formulär 2 i öfriga punkter med undantag af punkt IV, så tror jag, att taxeringsmyndigheterna få tillräcklig ledning för att pröfva inkomsten af en fastighet, utan att de behöfva använda sig af de uppgifter, som finnas här i punkt IV i formulär 2. Jag ber att få fästa herrarnas uppmärksamhet på, hur ytterst svårt det

skall skall bli, om man begär, att uppgift skall lämnas på låt oss säga kilogram hö eller halm eller lass hö eller lass halm. Det hjälper icke, att man skall lämna uppgifter, såsom herr Karlsson sade, endast efter bästa förstånd, ty förståndet måste här kompletteras med en våg och med många extra dagsverken för att man skall kunna få uppgifterna i öfverensstämmelse med detta formulär. Man kan nog, såsom herr Karlsson framhöll, säga, att på samma ort är det ungefär lika mycket i ett lass hö eller halm. Ja, det är riktigt, herr Karlsson, men ser man frågan från praktisk synpunkt, så förekommer i våra trakter rätt allmänt, att höet icke lassas på vagn, utan lägges direkt in i lador, som stå ute på ängarna. Alla, som farit i Dalarna, ha väl sett, att vi ha så kallade hölador ute på våra ängar. På det sättet behöfver man icke lassa höet på vagn utan kan lägga det direkt från hässjan in i ladorna. Och då blir det icke pålassadt, och då blir det ytterst svårt att säga, huru stor kvantitet hö finnes på ena eller andra stället.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.*

(Forts.)

Jag kan icke heller förstå, att det skall vara alldeles nödvändigt detta, då man uppgifver, huru många kreatur som födas på egendomarna, och enligt öfriga punkter i detta formulär skall uppgifva, huru mycket man sålt under det gångna året, och det vi sälja måste vi naturligtvis lämna uppgift på, hvad det väger och det stöter naturligtvis icke på några svårigheter. Men det är endast punkt IV, som jag anser vanskelig för allmänheten och enligt mitt förmenande kommer att visa sig kostsam att fullfölja. Och då saken icke har någon praktisk betydelse, synes det mig, att herrarna kunde gå oss till mötes, då vi nu lefva under sådana förhållanden, att det verkligen blir förenadt med afsevärda svårigheter att fullfölja formuläret i detta afseende. Jag vill gärna medgifva, att utskottet i öfrigt gått de önskningsar till mötes, som uttalats från vårt håll, och under sådana förhållanden förefaller det mig, som om både utskottets och kammararens ledamöter icke borde hafva något emot att gå oss till mötes äfven i det afseende, hvarom herr Ollas Ericsson väckt förslag.

Då jag, såsom jag förut antydt, icke kan finna, att det är nödvändigt för att bedöma en egendoms taxeringsvärde eller afkastningen af en egendom att hafva denna punkt i formuläret, kan jag således för min del icke finna annat än att alla skäl tala för bifall till det af herr Ollas Ericsson framställda yrkandet, och skall jag således, herr talman, anhålla att få instämma i detta yrkande.

I detta yttrande instämde herrar *Janson* i Bråten, *Olsson* i Älfaldsåsen, *Ersson*, *Hansson*, *Ström* i Transtrand, *Bergman*, *Bromée* i Billsta, *Åslund* och *Zimdahl*.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Ja, herr talman, det deklarationsformulär, som nu debatteras, är ju, såsom herrarna mycket väl veta, ett formulär, som skall användas för de mindre jordbrukarna, som icke ännu kommit därhän, att de föra ordnade räkenskaper öfver sina förhållanden. Formuläret är ju till för att tjäna samma syfte som det vidsträcktare, större själfdeklarationsformuläret, nämligen icke allenast, att beskattningsmyndigheterna skola kunna taxera upp de skattskyldige till det fulla beloppet, utan äfven, och kanske ännu mer, för att de, som gifva uppgifterna, skola i dessa deklarationer hafva ett skydd för att icke bli upptaxerade alltför högt.

Som herrarna veta, har den, som icke afger deklaration, icke rätt att klaga öfver, hur han blifvit beskattad, och därför är deklarationsuppgiften för honom ett skydd och bevarar hans rätt äfven för framtiden. Med afseende å det föreliggande formuläret har, såvidt jag kunnat förstå, ännu ingen anmärkning gjorts i annat afseende än i fråga om hvad som står under mom. 4 angående utsäde och skörd å egendom. Men nu vill jag fråga herrarna: äro icke dessa uppgifter de viktigaste af alla, för att man skall kunna komma till en approximativ beräkning och uppskattning af den verkliga inkomst, som under föregående år kommit vederbörande till del? Jag föreställer mig väl, att inkomsten i främsta rummet skall bero på, hvilket utslag skörden gifvit, och jag kan därför ej föreställa mig annat än att det skall vara ganska angeläget för vederbörande att lämna dessa uppgifter, liksom det utan tvifvel är ett af de viktigaste medlen, då det gäller att skaffa en god ledning för taxeringsmyndigheternas uppskattning af de verkliga inkomsterna — och det är ju dit vi vilja komma.

Detta formulär är uppgjort efter samråd med personer, som äro hemmastadda på detta område och som sitta i denna kamrere. En af dem har nu yttrat sig om, att formuläret icke vore riktigt lämpligt. Förut har ingen anmärkning mot detsamma af honom blifvit framställd. Jag trodde därför icke, att det skulle bli en sådan kritik från hans sida. Men jag har naturligtvis rysligt svårt att säga, hur svårt eller lätt det är för vederbörande att afgifva dessa deklarationer. Af egen erfarenhet kan jag icke döma därom. Jag har därför låtit mig angeläget vara att rådgöra med folk, som varit hemmastadda på detta område, och de uttalanden de då gjort ha varit af den beskaffenhet, att jag kände mig fullt öfvertygad om, att de åtminstone för sin del hade den uppfattningen, att detta formulär vore både praktiskt och möjligt att ifylla. Om den sista saken torde väl vittnesmål kunna här afgifvas från kompetent håll. Själf förklarar jag mig, som sagdt, absolut icke kompetent i detta afseende. Men hvad jag kan säga är, att ur taxeringssynpunkt sedt är den ifrågavarande punkten en af de viktigaste i formuläret. Och ur den synpunkten

skulle det både ur det allmännas synpunkt och icke minst ur de skattskyldiges egen synpunkt vara ganska olämpligt, om denna punkt uteslötes.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.*

(Forts.)

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Det är ju så, att de uppgifter, som nu äro i fråga, skulle de mindre jordbrukarna ha *rättighet* att lämna, därest de icke ansåge sig hafva förmåga att lämna exakta uppgifter om verkliga värdet af inkomsten af årets skörd. Då de icke kunna fullgöra detta eller anse, att det är förenadt med för stora svårigheter, därför att de icke föra bokhålleri, har det sålunda lämnats dem denna utväg. Och hvarför? Jo, för att de skola kunna lämna någorlunda tillfredställande uppgift till ledning för taxeringsnämnden, nämligen dem, som innehållas i punkt IV. Denna går ut på, att de skola uppgifva, huru stort utsäde de haft förra året af de olika sädesslagen. Denna uppgift bör väl icke vara någon särskild trollkonst. Det kan väl en mindre jordbrukare ha reda på, huru mycket utsäde han använt af de olika sädesslagen, Sedan är det fråga om uppgift angående skörden. Då bör det väl icke vara omöjligt äfven för en mindre jordbrukare att veta, huru många lass hö eller klöfver han skördat. Det bör väl icke heller vara omöjligt för honom att lämna uppgift om huru mycket ungefär hvarje lass hö innehåller, ty han bör väl kunna, om det sättes i fråga, säga, att hvarje lass vägt ungefär ett eller två skeppund. Vidare är det väl icke heller omöjligt, att han kan säga, huru många trafvar — eller hvad nu benämningen är, ty den är olika i olika trakter, men i min hembygd kallas de för trafvar — han skördat, när han skurit af rågen och satt den på fältet. Han bör väl likaledes kunna räkna ut, huru många sådana trafvar han fått af andra sädesslag. Jag kan således ej förstå, att sådant kan gå öfver hans förmåga. Och sedan är det ju för öfrigt andra saker som han skördat. Och äfven i fråga om dessa bör han väl kunna ha så pass förmåga, att han kan räkna ut, hvad han fått, och kan han ej ha det i minnet, så kan han ju skriva upp det på papper. Jag kan för min del icke förstå, att de mindre jordbrukarna skulle vara så bortkomna, att de snart sagdt måste anses hafva en lägre intelligens än andra människor såsom handverkare, köpmän etc.

Här är ju ej, som sagdt, fråga om annat än egna uppgifter för de mindre jordbrukarne i fråga om hvad de så och skörda. Nu vet jag inte, hurudana förhållandena äro i Dalarne och de norra provinserna, om saken ställer sig svårare och krångligare där, men hvad mellersta Sverige beträffar, kan jag ej förstå, att det skulle stöta på några stora svårigheter att lämna sådana uppgifter. Några kraf måste man väl ha rättighet att ställa äfven på de medelstora och mindre bönderna, då det är fråga om, att de skola lämna vissa uppgifter angående sitt jordbruk.

*Förordning
om tazerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

Jag tycker, att det låter något underligt, när det från landtmannahåll oupphörligen påstås, att dylika uppgifter äro förenade med stora svårigheter just för oss landtmän. Dessa svårigheter för oss äro väl icke till för att hindra oss i våra plikter, utan måste vi väl äfven för vår del söka öfvervinna dem och bringa någon ordning och reda äfven i vår hushållning och i hvad som angår vårt yrke. Jag kan för min del icke finna annat, än att det är en fördel för de mindre landtbrukarna, när man icke ställer större kraf på deras deklarationsuppgifter än enligt punkt IV i ifrågavarande formulär.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den här punkten enligt utskottets förslag.

Herr *Lundell* instämde häruti.

Herr Eriksson i Grängesberg: Jag har vid behandlingen inom utskottet af den punkt, vi nu behandla, biträdt den mening, som uttalats af min kamrat, herr Ollas Ericsson, fastän jag icke deltagit i reservationen, därför att landtmännen inom utskottet icke varit eniga i denna punkt.

Såvidt jag kunnat bedöma saken, ställer det sig väsentligt olika för landtmännen i södra Sverige och norra Sverige. Jag kan ej förstå annat, när landtmännen i utskottet varit af olika mening så till vida, att de från södra Sverige ansett, att det där icke går för sig, under det landtmännen från norra Sverige varit af en annan mening. När jag läst formuläret, har jag icke kunnat få annan mening än den, att äfven om man stryker fjärde punkten, kunna beskattningsmyndigheterna taga ut hvad landtmännen hafva i inkomst, och under sådana förhållanden synes det mig, att taxeringsmyndigheterna fått de uppgifter de behöfva.

Nu kan det visserligen sägas, att fjärde punkten skulle göra det lättare för taxeringsmännen att bedöma värdet. Men då ber jag för min del att få säga, att om egendomen icke blifvit värderad, tror jag ej, att fjärde punkten har någon betydelse, ty då kan man enligt mitt förmenande endast gissningsvis besvara frågan. Skulle den besvaras exakt, skulle det vålla stora olägenheter och svårigheter åtminstone i våra bygder och enligt min uppfattning.

På dessa skäl och då jag icke anser det absolut nödvändigt men betänkligt för en del, om fjärde punkten finnes, har jag för min del i utskottet röstat för att denna punkt måtte utgå.

Herr Olofsson: En föregående talare har gjort gällande, att det icke hade någon vidare betydelse, om man hade punkten nummer 4 i formuläret 2. Mot denna uppfattning har emellertid vice ordföranden i utskottet reagerat och tvärtom påstått,

att just de uppgifter, som där afses, ha stor betydelse. Ja, jag kan följa vice ordföranden i utskottet så till vida, att uppgifterna i fråga ha stor betydelse i den mening, att det kommer att vålla de skattskyldige mycket stort besvär att lämna desamma i den omfattning de äro afsedda att få.

Jag tror ej för min del, att dessa uppgifter kunna läggas till grund för eller äro af något synnerligt värde vid bedömandet af hvars och ens verkliga inkomster. Om man nämligen skall uppgifva, huru många skylar eller hässjor man haft, så blir innebörden af dessa uppgifter, såsom herr Ollas Ericsson förut påpekat, af mycket olika betydelse. Till och med inom samma by kan den ena grannen ha större skylar, hässjor eller vålmar än den andra. Då man icke skall uppgifva vikten utan endast antalet skylar etc. och storleken af dessa, såsom förut framhållits, är mycket växlande, blir det sålunda ingen verklig grund att bygga på, men kommer däremot att förorsaka den skattskyldige mycket besvär. Enligt min mening beror det på, huru pass stor kännedom taxeringsmyndigheterna hafva om de orter, inom hvilka de skola förrätta taxering.

Nu sade herr finansministern, att han icke själf hade reda på, om dessa uppgifter skulle förorsaka något stort besvär. Ja, det förstår man, men den, som själf är landtbrukare, måste inse, att det blir besvärligt. Då man efter min mening egentligen icke har någon säker grund, efter hvilken man kan få fram den verkliga inkomsten, tycker jag, att hela detta förslag hvad gäller 4 punkten är alldeles öfverflödigt.

Jag skall icke längre uppehålla kammarens tid. Jag har, som sagdt, den uppfattningen, att hela fjärde punkten saklöst kan tagas bort. Det är alldeles gifvet, såsom förut påpekats, att dessa uppgifter, hvarom här är fråga, komma att väcka mycket obehag ute i landet, och då bör man väl göra saken så enkel som möjligt. Öfriga punkter i detta formulär har jag icke kunnat motsätta mig. Då jag på alla ställen velat vara med om förenklingar och detta är en förenkling, ber jag att få yrka bifall till reservationen och afslag på utskottets hemställan beträffande punkt 4 i formulär nummer 2.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Jag har funnit mig förelåten att begära ordet med anledning af det uttalande herr Jansson i Djursåtra hade. Han sade, att han icke trodde, att de mindre landtbrukarne vore så bortkomna, att de icke skulle kunna lämna de uppgifter, hvarom här är fråga. Jag får då säga, att jag har aldrig påstått något sådant. Hvad jag sade var, att om de skola lämna dessa uppgifter, kommer innebörden af dem att bli mycket olika. Såsom herr Olofsson i Digernäs påpekade, har den ene grannen större skylar än den andre. En lassar större lass än en annan, och en tredje hässjar

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

på annat sätt än sin granne. Och det var af denna anledning jag framhöll, att dessa uppgifter icke lade någon rättvis grund för taxeringsmyndigheterna vid beräkningen af inkomsterna och att de i stället för att hjälpa taxeringsmyndigheterna komme att leda till större ojämnheter i beskattningen, än om punkten toges bort ur deklaraionsformuläret. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Kvarnzelius: Herr talman, mina herrar! Jag vill fästa uppmärksamheten på, att formulär nr 2 är afsedt att begagnas af fastighetsägare med en egendom, hvars taxeringsvärde ej öfverstiger 25,000 kronor. Det är ju af ganska stor vikt, att, när man verkligen släpper krafvet på en formlig deklaraion för ägare af fastigheter af ända upp till så högt värde som 25,000 kronor, det man sätter i stället är så beskaffadt, att det verkligen kan tjäna till god ledning för taxeringsmyndigheterna. Ifall fjärde punkten i formulär nr 2 skulle utgå, blefve det, såvidt jag kan förstå, en ganska afsevärd lucka i detta formulär. Det har sagts, att punkt 5 skulle täcka denna lucka, men såvidt jag kan förstå, finnes icke i punkt 5 någon plats att där sätta in uppgifter om huru mycket spannmål eller huru mycket ladugårdsprodukter eller rotfrukter fastighetsägaren sålt. Moment 1 i 5:te punkten handlar om försäljning af skogseffekter eller upplåtelse af rätt till skogsafverkning och momentet 2 handlar om försäljning af sten, grus, lera, torf och dylikt samt utöfvande af jakt och fiske m. m., men för spannmål, det viktigaste, och ladugårdsprodukter eller rotfrukter finnes icke någon plats att lämna uppgifter om. Jag frågar eder då mina herrar: huru kan det vara möjligt för taxeringsmyndigheterna att utan några dylika uppgifter kunna få någon ledning vid verkställandet af taxeringen? Jag medgifver mycket villigt, att det kan blifva förenadt med stora svårigheter för hemmansägarna, att lämna ett fullständigt svar på alla de frågor, som finnas i formulär nr 2. Men jag har tänkt mig, att vid hvarje uppgift, vid hvarje deklaraion enligt formulär 2 det alltid kommer att visa sig, att någon fråga blir obesvarad, på grund af att vederbörande icke kunnat besvara densamma, och då få taxeringsmyndigheterna finna sig uti, att sådana luckor i uppgifterna förekomma. Men å andra sidan är det tydligt, att, hvad som icke kan besvaras af den ene, möjligtvis kan besvaras af den andre, och därför bör det, såvidt jag kan förstå, vara beredt den största möjlighet att kunna beräkna svar på frågorna i detta frågeformulär, ty jag betraktar det såsom ett sådant. Om vederbörande icke kunna svara på en eller annan fråga, finnes härför ingen påföljd stadgad. Den enda påföljden är, att om uppgifterna skulle vara alltför bristfälliga, taxeringsmyndigheterna icke äro bundna af desamma. Men något vite finnes icke stadgad. Den, som icke kan lämna uppgift om, huru många lass hö eller huru många tunnor spannmål han fått, blir icke förfallen

till något ansvar och kan likafullt, enligt min mening, med godt samvete skrifva under ingressen till namnunderskriften, att han efter bästa förstånd lämnat dessa uppgifter.

Nu har här sagts under hand, att hvad som kommer att väcka mycken oro är, att hemmansägarna redan nästa år, innan de gjort de anteckningar, som äro erforderliga för att de skola kunna ifylla formulär nr 2, skulle vara skyldiga att deklarerat efter detsamma. Men jag vill sätta ifråga, om det icke vore lämpligt att lämna större möjligheter ifråga om öfvergångsstadgandena, så att de icke blefve absolut skyldiga att lämna dessa uppgifter nästa år utan först ett kommande år. Ty efter min mening är det ganska viktigt, att detta formulär nr 2, som skall komma istället för ett fullständigt formulär 1 A, eller 1 B blir af beskaffenhet att kunna tjäna till god ledning för taxeringsmyndigheterna. Jag tror därför, att det vore i hög grad oklokt att fullständigt stryka punkt IV utan att sätta in något annat i stället. Vi hade gjort upp ett förslag i utskottet, att man skulle komplettera punkt V så, att det blef en rubrik för spannmål och en för andra landtmannaprodukter. Detta förslag framställdes af herr Jespersion men vann icke utskottets bifall, emedan man icke ville göra formuläret vidlyftigare än det var, då man hade en stark känsla af, att detta skulle komma att röna starkt motstånd. Men skulle man stryka punkt IV så blir det nödvändigt att komplettera punkt V. Men detta kunna vi icke göra, och det synes mig vara bättre att taga formuläret, sådant det föreligger. Och när vi sedan komma till öfvergångsstadgandena, taga i öfvervägande, huruvida möjlighet kan beredas de mindre jordbrukarne att lämna ifrågavarande uppgifter ett år senare än Kungl. Maj:ts och utskottets förslag ifrågasätta.

Herr talman! Jag skall för min del be att få yrka, att formulär nr 2 måtte godkännas.

Med hr Kvarnzelius förenade sig herr *Söderberg* i Hobbörn.

Herr Jespersion: Herr talman, mina herrar! Då det nu är meningen, att äfven jordbruket skall beskattas efter den verkliga inkomsten och icke efter taxeringsvärdet, är det nödvändigt att få någon grund att gå efter, då man skall göra denna uppskattning, särskildt för dem, som icke anse sig kunna själfdeklarerat i verklig mening utan som göra det efter formulär nr 2. Det är meningen att uppgifva, hvad man har i areal och annat, som särskildt kan vara till ledning för taxeringsmyndigheterna. Men om man icke skall uppgifva, hvad man sätt och skördat, undrar jag, huruvida taxeringsmyndigheterna skola kunna bestämma den verkliga inkomsten af jordbruket endast på grund af, att de veta, att det finnes ett så och så stort hemman, hvars inkomster man skall uppskatta. Det är en väsentlig skillnad mellan det ena eller

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

andra hemmanet och mellan skötseln af olika hemman, och man måste därför hafva någon ledning, när man skall göra uppskattningen. Herr Daniel Persson påstod, att beskattningsmyndigheterna hafva en tillräcklig grund för beskattningen, om de känna till den egendom, som skall beskattas. Men jag kan rakt icke förstå, huru de skola kunna göra det, om de icke få reda på, hvad som skördats på denna egendom. Nu har det sagts, att det är svårt att uppgifva skörden på en egendom. Ja, det kan hända, att det till en början skulle möta någon svårighet, men jag tror, att landtmännen. då de deklarerat en eller två gånger, snart nog skola lära sig detta. Om det blir en eller annan felaktighet och detta blir påpekadt af vederbörande, skola de snart lära sig att deklarerat fullt nöjaktigt och ordentligt. Ty hemmansägarna hafva själfva den största fördelen af en ordentlig själfdeklaration. Jag har under åtskilliga år sett, huru det gått till vid premiering af småbruk, där dessa småbrukare nödgats uppgifva afkastningen af sitt jordbruk. Många af dem hafva varit ganska litet skrifkunniga och sagt, att det är rätt svårt att göra detta. Men man finner, att de efter något år fört dessa anteckningar så pass noggrannt att jag vågar påstå, att man med ledning af dem kan göra en nöjaktig uppskattning af deras inkomster.

Såsom herr Kvarnzelius nämnt, förfäktade jag inom utskottet den meningen, att det skulle varit en fördel, om under punkt 5 äfven blifvit intaget ännu ett par underrubriker, så att man där kunnat lämna uppgift om hvad man sålt af landtmannaprodukter, kreatur o. s. v. Detta hade enligt min tanke varit en komplettering af stort värde för inkomsttaxeringen. Men då vissa skäl anfördes för de svårigheter, som detta skulle bereda, så togos dessa rubriker åter bort. Jag anser det vara af största vikt att punkt 4 i formulär 2 blir så noggrannt besvarad som möjligt. Detta är äfven af väsentlig betydelse för utarbetande af goda uppgifter för de olika länens jordbruksstatistik, något som man numera lägger mycken vikt på. Jag tycker, det är att allt för mycket underkänna landtbefolkningens förmåga, då man säger, att ifyllandet af formuläret skulle bereda så stora svårigheter. Jag kan icke finna, att den anmärkningen är berättigad. Det måtte vara något alldeles säregnet för norra delen af landet, att man där skulle ha sådan svårighet för lämnande af dessa uppgifter.

Nu har det sagts, att man går tillväga på så olika sätt å skilda ställen, då det gäller att till exempel skörda säd eller hö, och att uppgifterna därför icke kunna bli likformiga. Men naturligtvis känna taxeringsmyndigheterna inom de olika distrikten till förhållandena i detta afseende och kunna bedöma värdet af uppgifterna därefter. Någon ledning har man sålunda alltid af formuläret.

På nu anförda skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.*

(Forts.)

Herr Juhlin: Herr talman! Efter de två senaste talarnas anföranden har jag icke mycket att tillägga, men jag vill dock säga ett par ord. Jag erkänner att formulärets ifyllande kan bereda åtskilliga svårigheter, och att man måste taga hänsyn till att förhållandena äro väsentligt olika i olika delar af vårt vidsträckta land. Men när vi skola öfvergå till en alldeles ny princip för beskattningen, kan jag för min del icke förstå, huru vi skola kunna få någon verklig beskattning af inkomsten för personer, som icke hafva någon ordentlig bokföring, om man icke härför lägger till grund hvad egendomen afkastar, den må vara stor eller liten. Jag kan därför egentligen icke inse, hvarför man har så mycket emot punkt 4 i formuläret. Hvad beträffar min egen hemtrakt, kan jag försäkra, att en sådan här bestämmelse skall vara till verkligt gagn för dem, som skola afge uppgift på hvad de haft i inkomst af sitt jordbruk, och jag anser den vara till ovärderligt gagn för taxeringsmyndigheterna. Dessutom är det ju ingenting, som hindrar personer, som icke vilja deklarerera enligt detta formulär, att följa det andra formuläret, för så vidt de hafva bokföring.

Af herr Kvarnzelius vidrördes en sak, som egentligen icke angår den här punkten, utan hör till öfvergångsbestämmelserna. Det var, att man kunde ifrågasätta att få tillämpningen af de här förevarande bestämmelserna framskjuten ett år, så att de landtmän, som icke hittills fört anteckningar öfver afkastningen å sin egendom, hinna ordna den saken. Om man gör ett yrkande i denna riktning ifråga om öfvergångsbestämmelserna, anser jag icke, att någon större svårighet bör möta att antaga punkten, sådan den här föreligger, hvartill jag ber att få yrka bifall.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Den här förda diskussionen har alldeles tydligt visat, att man sväfvat ut i det okända, när taxeringen skall ske på grund af formulär nr 2. Det är tydligt, att vare sig uppgifter lämnas till större eller mindre antal, är det alldeles omöjligt att af dem få mera än en ganska knapp ledning vid taxeringen. Man ser, hurusom af två personer, som drifva lika stort jordbruk, den ene blir en burgen man, medan den andre förlorar allt. Jag vill icke bestrida, att uppgifterna lämna någon ledning vid taxeringen, men fråga är om de lämna så pass ledning, att det finnes någon sannolikhet för att det blir en inkomst, som icke ligger allt för långt ifrån den verkliga, som beskattas. Hvar och en kan förstå, att om i ett taxeringsdistrikt 300 å 400 smärre jordbrukare aflämna uppgifter enligt formulär 2, måste de blifva schablonmässigt behandlade af taxeringsmyndigheten. Troligen blir väl

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.*

(Forts.)

taxeringen i ett och samma distrikt likartad, men i ett närliggande distrikt inlägger taxeringsnämnden helt andra synpunkter. Då blifva taxeringarna i de olika distrikten ojämna. Man behöfver icke vara allt för stor siare för att påstå, att sådant icke blir hållbart.

Jag vågar fråga, om någon kan påstå, att sådana grunder för taxeringen blefve bättre än de fasta grunder, som vi nu hafva. Jag vill icke säga, att vi skola stanna, där vi nu äro, men att lämna verkligt fasta utgångspunkter för många tusendens taxeringar tycker jag icke är lämpligt. Om jag tors säga ut min privata mening, så lyder den så, att taxeringarna skulle blifva mycket sämre och mycket ojämnare än förut. Det är farligt att säga detta, ty då heter det, att lantbrukarna icke vilja skatta för den verkliga inkomsten. Men det är icke min åsikt. Jag vill, att de helt skola göra sin skyldighet mot staten, men jag tror icke, att man kommer den verkliga inkomsten närmare genom att påbjuda användandet af de här föreslagna taxeringsuppgifterna.

Här är nu icke tid att närmare utveckla mina tankar om, hur man skall komma närmare den verkliga inkomsten vid taxeringarna, men jag kan icke tycka, att man kommer stort närmare genom användandet af det ena slaget uppgifter än det andra af de nu föreslagna. Jag ber endast att få uttala en önskan, att en reform på detta område måtte tränga sig fram ju förr desto bättre.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr Olofsson: Herr talman! Herr Jansson i Djursätra gjorde gällande, att den förevarande punkten icke skulle bereda någon svårighet för de mindre jordbrukarne, ty de visste nog, huru mycket hö o. s. v. de skördade. Men det är ju icke endast småbrukarna det här gäller, utan äfven dem, hvilkas egendom har ett taxeringsvärde af ända till 25,000 kronor. De, som ha större jordbruk, kunna icke precis så noga veta hvarken hur stort antalet skylar eller hur många lass hö, som körts in. De äro mången gång frånvarande under skördearbetet, och detta utföres af tjänstefolket. I alla händelser tror jag, att den förevarande punkten i formuläret skulle bereda ganska stora svårigheter.

Herr Kvarnzelius sade, att man borde inrycka i punkt 5 hvad som icke tages med i punkt 4. Men jag vill påpeka, att man kan införa kompletterande uppgifter under punkt 12. När man förut uppgifvit antalet hästar, får och svin, som kan födas på hemmanet o. s. v., kan man i punkt 12 införa till upplysning hvad man för öfrigt sålt af hemmanets produkter. Det blir uppgifter, som äro att räkna med, men att uppgifva hela skörden förorsakar sannerligen endast besvär, och jag bestrider, att det

blir någon verklig grund att bygga på för utrönande af jordbrukarens verkliga inkomst.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

Sedan herr vice talmannen nu öfvertagit ledningen af kammarrens förhandlingar, yttrade:

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Det har sagts, att uppgifterna vore afsedda att utgöra skydd för fastighetsägarna, och detta är nog riktigt, men då bör man också se till att blanketterna äro sådana, att en fastighetsägare kan vinna det mål, som åsyftas. Och jag vill sätta detta i sammanhang med hvad herr Kvarnzelius anförde, att det icke medförde någon påföljd, om en fastighetsägare icke fick med ett eller annat, som anges i formuläret. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att, om deklarationerna äro ofullständiga, taxeringsmyndigheterna icke hafva någon skyldighet att följa dem, och då är ju det skydd borta, som uppgifterna skulle bereda. Därför är det angeläget, att blanketterna äro sådana, att äfven de mindre fastighetsägarna kunna använda dem.

Herr Jansson i Djursåtra förmenade, att om de små jordbrukarna icke mindes hvad deras jordbruk lämnat i afkastning, så kunde de skriva upp det. Jag har i mitt första anförande framhållit, att om man ville ha exakta uppgifter angående höet, skulle det vara nödvändigt att väga det, och detta blefve en stor börda för många fastighetsägare, och jag vill säga, att det blefve en så pass stor börda, att det vore bättre att underkasta sig en något orättvis beskattning än att underkasta sig att väga höet.

Herr Kvarnzelius sade, att man icke hade någon ledning för bedömning af jordbrukets afkastning, om man uteslöte punkt IV. Jag berörde i mitt första anförande något om den saken. Om man lämnar uppgift på huru många kreatur af olika slag, som födas på egendomen, och därjämte enligt punkt V uppgifver, hur mycket man försålt af egendomens produkter, synes det mig, som om taxeringsmyndigheterna i det afseendet skulle ha fullständig ledning, äfven om man ströke punkt IV, hvarom här tvistas.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet antydde i sitt anförande, att en talare, som uppträdde i debatten, varit tillkallad för att yttra sig om förevarande formulär. Ja, mina herrar, jag ber att få upplysa, att det var mig, som herr statsrådet åsyftade. Han hade haft vänligheten tillkalla mig, för att jag skulle yttra mig om detta formulär, och jag var där tjugo minuter och talade om formuläret samt påyrkade vissa ändringar däri, som också delvis vidtagits.

Hvad som gör att formuläret skulle bereda svårigheter vid ifyllandet är att där står »hö». Jag kan ej erinra mig om ordet »hö» stod i det formulär, som förelades mig eller om det har

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

blifvit tillsatt af utskottet eller i propositionen. Jag tycker därför, att man kunde stryka ut det.

Hvad beträffar de öfriga saker, som här förekomma, såsom de olika sädeslagen o. s. v., så är det ju lätt att lämna exakta uppgifter därom. Under sådana förhållanden synes det mig, att herrarna icke skulle ha något emot att stryka »hö» å formuläret.

Jag ber att få betona hvad jag förut sade, att man får vara ytterst försiktig i detta afseende och formulera bestämmelserna så, att de icke ge anledning till allt för stort klander ute i bygderna. Jag har velat framgång åt dessa skatteförslag, därför att jag anser, att de hvila på rättvisa principer. Det synes mig därför angeläget, att man omarbetar detta formulär så, att det icke blir onödigt betungande.

Gentemot herr Jespersion vill jag säga, att då man uppträder med en sådan skärpa, som han gjorde, bör man ha satt sig bättre in i denna fråga än hvad han synes ha gjort.

Jag ber nu att få ändra mitt yrkande därhän, att man stryker bort »hö» i formuläret, och jag hoppas att Riksdagens ledamöter icke ha något emot den ändringen, och jag tror då att den väsentligaste stötestenen är undanröjd för antagande af det formulär, hvarom nu är fråga.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Herr talman! Med afseende på den senaste talarens anförande ber jag att få hänvisa till det formulär, som är bifogadt Kungl. Maj:ts proposition, och som, såvidt jag kan erinra mig, är alldeles oförändradt sådant som det var, då det kom från de sakkunniga, hvilka jag tillkallat, för att de skulle göra sina anmärkningar. I det formuläret finnes ordet hö. Skyldigheten att lämna uppgift i detta afseende rönt icke då någon anmärkning från den ärade talarens sida. Det har här sagts, att man på sina ställen icke kör in höet i lass, utan att man bär in det, och att man därför icke kan uppgifva antalet lass. Men man kan ju i sådant fall lämna uppgift angående antalet hässjor. Däremot invändes kanske, att hässjorna icke äro lika stora. Jag förmodar, att icke heller lassen äro lika stora. Och taxeringsmyndigheterna, som ha kännedom om ortens förhållanden, skola väl lika lätt kunna bedöma värdet af hässjorna, som de kunna beräkna värdet af lassen. Jag tror därför icke, att bestämmelserna i det afsendet skola bereda några svårigheter.

Det föreföll mig af herr Daniel Perssons anförande, som om han haft väl kort tid att yttra sig angående formuläret, och han sade, att hans besök hos mig räckte 20 minuter. Jag tror knappast, att det var så länge ens, men han hade i förväg fått formuläret sig tillståndt för granskning, och han uppsökte mig för att gifva mig del af sina anmärkningar, och det vill synas mig, som

om det korta besöket gaf vid handen, att han icke hade några anmärkningar att framställa, och det hade han icke heller.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman! Jag vill först göra en liten rättelse i herr Perssons i Tällberg anförande. Han nämnde, att utskottet satt in »hö» i formuläret, men det är icke så. Om herrarna se efter i propositionen, så skola ni finna, att där också står »hö». Hvad utskottet lagt till är endast »sockerbetor» och »andra rotfrukter».

Jag är visserligen icke sakkunnig på området, men jag föreställer mig, att hö i vissa orter kan vara af högst väsentlig betydelse, och därför förefaller det mig äfventyrligt att på rak arm stryka bestämmelserna härom.

Jag begärde egentligen ordet för att instämma i och stryka under hvad herr Kvarnzelius föreslog, nämligen att man skulle återremittera öfvergångsbestämmelserna i syfte att i dem få in, att punkt 4 i formulär 2 icke skulle tillämpas år 1911, detta därför att landtbrukarne skulle få tillfälle att under det kommande året vidtaga nödiga åtgärder med hänsyn till bestämmelserna i denna punkt. Detta yrkande på återremiss kommer att framställas vid en annan punkt, och vi skulle då äfven se till, att punkten blefve återremitterad i Första kammaren.

Jag ber emellertid att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Herr Persson i Tällberg har yrkat, att rubriken »hö» skulle utgå ur formuläret, men detta anser jag knappast vara tillrådligt. Det finnes nämligen en del trakter i vårt land, där jordbrukarna basera sin hufvudsakliga inkomst på höskörden. Detta är exempelvis fallet med trakten omkring Stockholm. Det lär sålunda icke gå för sig att från deklaraionsuppgifterna utesluta hvad som utgör själfva hufvudartikeln i jordbrukarnas näring flerstädes i riket. För öfrigt lär väl höskörden och klöfverskörden i södra och mellersta Sverige ingå som en så pass viktig beståndsdel i landtbruket, att det vore besynnerligt, om man icke skulle lämna uppgift härom å det förevarande formuläret. De, som ha mycket hö att skörda, ha nog också reda på hur många lass, som köras in. Detta gäller nog också småbrukarna, för hvilka höskörden spelar en mycket viktig roll.

Hvad beträffar Dalarna, som jag icke alls känner till, så fattar jag saken så, enligt föregående talares yttrande, att man där på en del ställen icke kör in sitt hö, utan att man i många fall bär in det. Men har man icke större kvantum än att man kan bära in det, så bör man väl ock kunna ha reda på, hur stor skörden är.

Hvad för öfrigt beträffar de här uppgifterna, som debatten rör sig om, så äro de väl icke att betrakta som ett straff eller

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.*
(Forts.)

som en svår pålaga för jordbrukarna, utan det är väl till fördel för dem, att de få lämna sådana uppgifter. Därigenom ges möjlighet att beskatta det verkliga värdet af egendomen och de inkomster, som de därå beräkna. Kan icke ägaren på något sätt lämna uppgift om hur mycket han skördar på sin lilla egendom, måste taxeringsmyndigheterna, så godt sig göra låter, fastslå något belopp. Om detta blir mindre eller större än den verkliga inkomsten rå icke taxeringsmyndigheterna uteslutande för, utan det beror väl mycket på den försumlige eller skröplige innehafvaren af egendomen, som icke kan förmås på något sätt att lämna taxeringsmyndigheterna någon ledning för deras arbete. Såsom vi förut hört nämnas, har man ju här två möjligheter att välja vid deklarationen, antingen att angifva den egentliga summan af årsinkomsten eller att, om man icke kan det, lämna en detaljerad uppgift angående skörd och dylikt. Detta är ju till fördel för landtbrukarna, och jag kan icke förstå annat än att de borde vara glada öfver de möjligheter, som förslaget i detta afseende erbjuder. Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Häruti instämde herr *Riström*.

Herr talmannen, som under det sista anförandet återkommit, lämnade härefter ordet till

Herr Svallingson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Herr Olsson i Kullenbergstorp uttalade sitt klander öfver förslaget till formulär, men hade icke något bättre att ge i stället. Det föreföll mig, som om enligt hans mening det nuvarande sättet att få uppgift om inkomsten vore det bästa. Min uppfattning är, och jag hoppas, att den delas af alla dem, som suttit såsom ordförande eller ledamöter i taxeringsnämnden, att det sätt, hvarpå inkomstbeskattningen nu bestämmes eller de grunder, hvarpå den hvilar, icke kunna anses rättvisa.

I likhet med hvad herr Jansson i Djursåtra yttrade i sitt första anförande, kan jag icke betrakta det såsom annat än rent af ett underkännande af våra större och mindre jordägares förmåga, då det säges, att de icke kunna lämna svar på så pass enkla frågor som dem enligt formulär 2, vare sig det gäller punkt 4 eller någon af de öfriga punkterna.

Om man granskar formuläret närmare med afseende på rubrikerna, särskildt med afseende på specialiseringen af sädeslagen, som skola vara föremål för uppgifter, så får jag säga, att jag saknar en viktig rubrik nämligen »gräsfrö». I mellersta och södra Sverige är gräsfrö i icke obetydlig grad föremål för odling och försäljning. Men jag ser icke något hinder för att man tar in uppgift härom å formuläret, och det finnes ju också utrymme härför.

För att rättvisa skall komma att skipas ifråga om inkomstskattens utgörande, ser jag ingen annan råd än att man antager utskottets förslag.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

Härpå anförde:

Herr Lundell: Herr talman! Jag skall alldeles särskildt fästa uppmärksamheten på, att det är af ofantlig vikt, att man har så mycket reda på sin egendom, som erfordras för ifyllande af deklarationsuppgifterna. Såsom ordförande i en premieringsnämnd för mindre jordbrukare har jag riklig erfarenhet om huru mycket man arbetar för att de små jordbrukarna skola föra anteckningar öfver sin hushållning, hvilket äfven för dem har mycket stor betydelse. Man sprider formulär, små bokföringsböcker o. d. och försöker intressera dem för det. Äfven vid småbrukarkurserna, som man ger i stor utsträckning, söker man väcka intresse för bokföring. Hvad deklARATIONERNA beträffar, så kan det nog hända, att det går litet knaggligt till att börja med, men snart bli de vana därvid och komma i gång, och det kan ju vara en driffjäder äfven detta till att få fram en liten bokföring, som ju så väl behöfves, och som kommer att göra ofantligt gagn ifråga om hushållningen och driften af dessa små jordbruk. Även för dem, som icke deltagit i landtbrukskurser eller andra kurser, i hvilka bokföring ingår, är ju dock folkskolans undervisning så pass omfattande, att det icke finnes några svårigheter, än mindre omöjligheter att få fram dessa uppgifter. Och hvad beträffar valutan för det besvär, som de sålunda få underkasta sig, så kommer detta att betala sig i hushållningen och bli af stort gagn för dem. Det är sålunda icke blott ur skattesynpunkt som det kan vara af betydelse att jordbrukarne bli i tillfälle att visa, hvad de verkligen ha i inkomst och hvad de alltså skola skatta för.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i See: Herr talman! Jag tror för min del, att denna fjärde punkt är alldeles nödvändig att behålla kvar, då vi skola ha de föregående punkterna. Vi uppge areal af åker och äng, och den ena landtbrukaren uppger sin areal, och en annan uppger sin areal på åker och äng, och skola vi börja taxera efter den normen, så händer det, att man i ena kanten af socknen kanske skördar 50 % mer på samma areal som i en annan del af socknen. Men så skall det ju här också uppges tillnärmelsevis hur mycket hö, som skördats; om denna uppgift icke blir precis på kronan, så kan det ju icke hjälpas, man får dock något att gå efter, som kompletterar uppgiften om arealen och visar, att den ena kan skörda mer på sin areal och en annan mindre. Man får så fram något så när det rätta.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

Vidare skall man här uppge hur många hästar, kor och ungnöt m. m. man föder. En landtbrukare kan ha sådana kor, att han behöfver kanske 50 %, om icke dubbelt så mycket foder för att utfodra dem, och en annan har en gammal bondras, som icke fordrar så mycket för sitt uppehälle. Går man då endast efter den normen, att den, som har så och så många kor, han får så och så stor inkomst, och den andra får så och så stor, så kan detta också bli vilseledande. Men nu får man här se hur mycket det utfodras i förhållande till kreatursantalet och hur mycket det skördas i förhållande till arealen, och så kan man komplettera dessa uppgifter med hvarandra, så att man åtminstone tillnärmelsevis kommer till det rätta.

Jag vill vidare säga, att det är alldeles nödvändigt, att man går denna väg, om man på någon väg skall komma till den verkliga inkomsten, låt vara, att man icke får det exakt på öret eller kronan, men den stora ojämnhet, som nu förefinnes i taxeringen, då man tar på en höft, skall man dock i stort sedt kunna undvika.

Jag tror, som sagdt, att det är alldeles nödvändigt, att vi behålla detta moment och yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på: 1:o godkännande af utskottets förslag till förevarande paragraf och formulär, 2:o godkännande af samma förslag med den ändring, som af herrar Ericsson i Ofvamyra och Olofsson förordats i den af dem afgifna reservationen och 3:o godkännande af utskottets förslag med den utaf herr Persson i Tällberg i hans senaste anförande påyrkade ändringen; och godkände kammaren därvid utskottets förslag.

5 och 6 §§; 7 § med *deklarationsformuläret nr 3*; 8—22 §§

Godkändes.

23 §.

Ifråga om viss del af utskottets motivering till paragrafen hade reservation afgifvits af herrar *Karlsson* i Göteborg, *Kvarnzelius*, *Olofsson*, *Eriksson* i Grängesberg och *Kobb*.

Paragrafen föredrogs; och yttrade därvid:

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag har begärt ordet vid denna paragraf, icke för att yrka ändring i paragrafen, men för att yrka ändring i den motivering, som utskottet fogat till paragrafen.

Som herrarne finna — motiveringen återfinnes på sidan 8

— så har utskottet i sammanhang med att det tillstyrkt ifrågasvarande paragraf uttalat en önskan, som sammanfattats i följande ord: »I detta sammanhang har utskottet äfven ansett sig böra framhålla önskvärdheten af att offentliggörande i tryck af taxeringsresultaten måtte i lagstiftningsväg förhindras.»

Detta är ju en gammal tvistefråga, som åtskilliga gånger varit föremål för riksdagens pröfning. Vid alla de tillfällen, som denna fråga förelegat, har Första kammaren bifallit framställningar i samma syfte, som motiveringen här anger, under det Andra kammaren satt sig emot en ändring i lagstiftningen. Detta är en fråga, som egentligen icke hör till bevillningsutskottets handläggning. Det gäller här en förändring i tryckfrihetsförordningen, och handläggning och förberedelse af sådan fråga skall ju verkställas af konstitutionsutskottet. Vi reservanter ha därför ansett, att utskottet icke bort göra något uttalande i detta hänseende och därigenom på indirekt väg, om man så vill säga, söka få Riksdagen att göra ett principuttalande i denna fråga. När den skall afgöras, blir det tids nog att pröfva den, och det är icke lämpligt, att denna kammare, genom att godkänna denna motivering, som utskottet här föreslagit, på förhand binder sin handlingsfrihet.

Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka, att motiveringen till § 23 måtte erhålla den förändringen, att sista stycket måtte utgå, det vill säga orden »I detta sammanhang» till och med »förhindras», och jag anhåller, herr talman, om proposition å detta yrkande.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Grängesberg.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gaf propositioner på 1:o godkännande af utskottets förslag till förevarande paragraf; 2:o godkännande af samma förslag med den förändring i motiveringen, som under öfverläggningen föreslagits af herr Kvarnzelius; och fattade kammaren beslut i öfverensstämmelse med sistnämnda proposition.

Öfverskriften till 1 kap.; 24 §.

Godkändes.

Enligt utskottets förslag skulle 25 § hafva denna lydelse:

25 §.

Taxeringsnämnd utgöres af ordförande samt ett antal af minst fyra, högst nio ledamöter; dock att, där ett taxeringsdistrikt utgöres af två eller flere kommuner, ledamöternas antal kan uppgå till elfva.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)

Ordföranden och en ledamot förordnas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Sådant förordnande meddelas för en tid af högst fem år, Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock obetaget att återkalla detsamma.

Öfriga ledamöter utses för hvarje år till det antal, som, där ej taxeringsdistrikt utgöres af två eller flere kommuner, bestämes i sammanhang med valet.

I stad skola dessa ledamöter väljas af stadsfullmäktige eller, där stadsfullmäktige icke finnas, af allmän rådstuga.

På landet skola de väljas af kommunalstämma; dock att, där kommunalfullmäktige finnas, valet verkställles af dessa. Äro två eller flera kommuner förenade till ett taxeringsdistrikt, skola för hvarje kommun väljas högst fem ledamöter med iakttagande likväl att antalet valda ledamöter i taxeringsnämnden icke må i något fall öfverstiga tio.

Vid samma tillfälle, som ledamöter i taxeringsnämnden väljas, skall äfven förrättas val af en suppleant för hvar ledamot af nämnden. För öfrigt skall vid val af både ordinarie ledamöter och suppleanter tillses, att, såvidt möjligt är, såväl ägare af jordbruksfastighet och annan fastighet som näringsidkare, arbetare och andra inkomsttagare komma att äga säte och stämma i taxeringsnämnden.

Valbar till ledamot eller suppleant i taxeringsnämnd, är med iakttagande af hvad i 51 § stadgas, en hvar i orten boende person, som under året näst före det, då taxeringen sker, inom taxeringsdistriktet erlagt bevillning eller inkomst- och förmögenhetsskatt eller som i egenskap af arrendator af fast egendom i distriktet är kommunalt röstberättigad.

Vid paragrafen fanns likväl fogad reservation af herrar *Ericsson* i Ofvanmyra och *Olofsson*, hvilka hemställt, att paragrafen måtte få följande förändrade affattning:

25 §.

Taxeringsnämnd utgöres — — — — —
— — — — — uppgå till elfva.

Ordföranden och ett sakkunnigt biträde förordnas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Sådant förordnande meddelas för en tid af högst fem år, Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock obetaget att återkalla detsamma. Det sakkunniga biträdet må i taxeringsnämndens öfverläggningar men ej i beslutena deltaga.

Ledamöterna i taxeringsnämnden utses för hvarje år — —
— — — — — o. s. v. lika med utskottet.

Efter föredragning af paragrafen erhöles ordet på begäran af

Herr Olofsson, som anförde: Herr talman, mina herrar! Som herrarna se, har jag afgifvit en reservation vid § 25, och

i denna reservation har herr Ollas Ericsson instämt. Utskottet har nu vidtagit åtskilliga ändringar i 25:te paragrafen, och bland annat säger utskottet, att där taxeringsdistriktet består af endast en kommun skola de skattskyldige själfva få bestämma antalet ledamöter, dock högst till 9, men för öfrigt är denna paragraf lika med den kungliga propositionen. Jag har ej heller någon-ting att invända mot den förändringen, men däremot i fråga om andra stycket, som börjar med: »ordförande och en ledamot». Där vill jag ha den ändringen, att Konungens befallningshafvande, som är en administrativ myndighet, icke skall ha rätt att utse, jämte ordföranden, äfven en ledamot i nämnden. Jag anser det vara en alldeles oriktig princip, ett oriktigt förfarande, att en administrativ myndighet skall få tillsätta äfven en ledamot i nämnden. Enligt den kungliga propositionen, så väl som enligt utskottets förslag, kan det hända, att därest taxeringsdistriktet utgöres af endast en kommun, de skattskyldige i vissa fall endast få tillsätta tre ledamöter. När de olika inkomsttagarne nu enligt det kungliga förslaget äro indelade i fyra särskilda intressegrupper, blir det ju omöjligt för alla dessa grupper att få någon representant i taxeringsnämnden. Detta tycker jag också är ett inkräktande på deras fulla rätt. Det bör naturligtvis vara så, att hvarje större intressegrupp bör vara representerad i taxeringsnämnden.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.
(Forts.)*

Men det hufvudsakliga skälet för mig är, att Konungens befallningshafvande icke bör ha rätt att utse mer än ordförande. Jag har dock föreslagit, att Konungens befallningshafvande må få utse, förutom ordföranden, äfven ett biträde åt honom. Detta biträde skall, enligt mitt förslag, hafva yttrande- men icke beslutanderätt i nämnden. Det är naturligtvis för att sakkunskapen här skall blifva företrädd så mycket som möjligt, som denna förändring vidtagits, och det erkänner jag, att efter dessa nya lagar behöfs här sakkunskap. Men jag menar, att denna icke blir utträngd genom det förslag, som jag här tillåtit mig framställa, ty den sakkunnige får yttra sig i nämnden, fast han icke får ha beslutanderätt.

Det har råkat bli en liten oegentlighet i själfva klämman af min reservation, som åtföljde betänkandet, och därför har det vidtagits en ändring, som finnes på ett särblad, som utdelats till kammarens ledamöter. Detta är en liten historia för sig, men den behöfver jag icke framdraga, ty den hör icke till saken, men jag skall be, herr talman, att få göra det yrkandet, att i § 25 första stycket antages oförändradt, men att andra stycket får följande förändrade lydelse:

»Ordföranden och ett sakkunnigt biträde förordnas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Sådant förordnande meddelas för en tid af högst fem år, Kungl. Maj:ts befallningshafvande dock obetaget att återkalla detsamma. Det sakkunniga biträdet må i

Förordning om taxeringsmyndigheter m. m. taxeringsnämndens öfverläggningar men ej i dess beslut deltaga», och sedan lika med utskottet.

(Forts.) Det är endast i detta stycke, som jag här yrkar på en förändring, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna förändring af § 25.

Vidare yttrade:

Herr Olsson i Blädinge: Vid förra årets riksdag sökte jag uti en motion göra gällande vissa betänkligheter angående taxeringsförfarandet beträffande jordbruksfastighet. Jag vill tillkännagifva, att jag fortfarande hyser dessa betänkligheter, och att jag i egenskap af en jordbrukets representant ingalunda kan vara belåten med sammansättningen af dessa taxeringsmyndigheter ifråga om deras kompetens att taxera jordbruksfastigheter. De, som skola representera sakkunskapen på jordbrukets område, komma alltid att blifva i minoriteten, och detta kan icke vara till gagn för taxeringen, om man vill nå det mål, som man eftersträfvat, nämligen en rättvis beskattning.

Jag skall som stöd för denna min mening anföra ett exempel från den bygd jag representerar, hvilket kan vara ganska belysande. Vid 1908 års taxering höjdes en fastighets taxeringsvärde från mellan 30 och 40 tusen kronor till 90 tusen. Besvär anfördes häröfver såväl hos pröfningsnämnden som hos kungl. kammarrätten, utan att klaganden fick ändring. Arrendet för denna fastighet har under flera år utgått med 600 kronor. Exemplet bör kunna tala för sig själf. Jag tror, att om sakkunskapen varit bättre tillgodosedd inom taxeringsnämnden, på hvilket mening de andra instanserna antagligen förtroendefullt grundat sina beslut, hade taxeringen helt säkert fått en annan utgång.

Det är svårt, för att icke säga omöjligt att nu i Riksdagens sista timma åstadkomma en ändring till något bättre. Jag vill därför endast säga, att jag för min del anser, att, då en fastighetsägare finner skäl föreligga att söka ändring, ett sådant förfarande bör tillämpas och lända till efterrättelse, som omnämnes i andra punkten af § 1 i de särskilda anvisningarna till ledning vid taxering, nämligen s. k. hypoteksvärdering. Därigenom skulle största möjliga trygghet därutinnan kunna vinnas eller under alla förhållanden större, än som nu vinnes genom att endast ingifva skriftliga besvär hos pröfningsnämnden och kammarrätten.

Herr talman, jag anser mig icke böra göra något yrkande.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Då nu särskildt inom Andra kammaren yppats betänkligheter rörande det sätt, hvarpå den andra af Konungens betallningshafvande utsedde ledamoten i taxeringsnämnden skulle utses, huru-

vida han skulle kunna vara bosatt inom eller utom distriktet, så har man kommit öfverens om att både i Första och Andra kammaren framställa förslag om återremiss af så väl 25 som 26 §§ af det föreliggande förslaget, hvilka innehålla bestämmelser rörande denna sak.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.*

(Forts.)

Jag ber därför, herr talman, att få yrka återremiss af §§ 25 och 26 och hoppas att därigenom möjligen kunna något förkorta debatten.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Angående § 25 har jag tagit mig friheten att i en motion föreslå en liten ändring. Kungl. Maj:t föreslår nämligen i denna §, att icke allenast ordföranden utan äfven en ledamot i taxeringsnämnden skall utses af Konungens befallningshafvande. Jag har för min del i motionen föreslagit, att bestämmelsen om, att en särskild ledamot skulle utses af Konungens befallningshafvande måtte få utgå och att följaktligen Konungens befallningshafvande fortfarande som hitills endast skulle äga att utse ordförande i taxeringsnämnden. Jag skulle gärna vid detta tillfälle vilja framhålla uttryckliga skäl, som tala för detta förslag, men då vice ordföranden i bevillningsutskottet yrkat återremiss, vill jag förena mig med honom därom och har för tillfället intet annat yrkande.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Då herr Karlsson i Göteborg yrkat återremiss i denna paragraf, ber jag att få förena mig med honom i detta yrkande, men något bör yttras om huru man önskar att paragrafen skall återkomma, ty i annat fall står ju utskottet villrådigt och tvekande och har icke fått veta annat än att paragrafen blifvit återremitterad.

Mot bestämmelsen i denna paragraf om Konungens befallningshafvandes rätt att såsom hittills utse ordförande synes mig icke vara något att erinra, liksom det möjligtvis icke heller kan vara så mycket att erinra mot att denne ordförande får ett sakkunnigt biträde vid utöfningen af sitt härefter mycket maktpåliggande arbete, men jag skulle mest luta åt den åsikten, att det sakkunniga biträde, som förordnas, knappast borde ha beslutanderätt i det distrikt, där han sitter som sakkunnig, utan att beslutanderätten borde lämnas åt ordföranden och de valde ledamöterna. Men för den händelse att de nya förhållandena påkalla, att äfven den af Konungens befallningshafvande förordnade ledamoten skulle behöfva hafva medbeslutanderätt, får jag för min del bestämdt säga, att skall denna person af Konungens befallningshafvande få väljas utom taxeringsdistriktet, så är det för mig icke möjligt att godkänna förslaget, ty hvad är nödvändigare, än att ledamöterna äro förtrogna med det distrikt, inom hvilket de äro satta att beskatta både sig själfva och andra. Det är väl icke något, som är nödvändigare, än att de äro mycket förtrogna

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.*

(Forts.)

med alla förhållanden i distriktet, men huru skall detta nödvändiga behof kunna bli tillgodosedd, för den händelse Konungens befallningshafvande tager både ordföranden och en ledamot med beslutanderätt utom distriktet.

Jag ber att få nämna något om de erfarenheter, hvilka man hittills haft i denna del. Konungens befallningshafvande brukar ju alltid förordna dugliga och bra ordförande, men i de flesta fall har samma ordförande ganska många distrikt, och då han icke kan vara bosatt i mer än ett, är han således icke så mycket förtrogen med andra distrikt än det, inom hvilket han är bosatt. Jag vill visst icke härmed hafva sagt annat, än att de hafva skött sitt uppdrag väl och tagit hänsyn till de valde ledamöternas mening, men för den händelse ordföranden nu får sällskap med beslutanderätt från aflägsna trakter, så kommer det nog att inverka mera på de beslut som fattas. Därför tror jag, att om man skall ha ett sakkunnigt biträde, och om detta skall hafva medbeslutanderätt, bör det i hvilket fall som helst vara bosatt inom det distrikt, för hvilket han är utsedd till sakkunnigt biträde eller ledamot. Ty förhållandena kunna vara olika till och med inom samma distrikt, och huru mycket mera då inom olika distrikt, och deklARATIONERNA, som det här har tvistats om, kunna vara nästan lika både i fråga om uppgifterna om utsäde och skörd och allt dylikt, men läget och jordens beskaffenhet och annat sådant känner hvarken ordföranden eller den sakkunnige ledamoten mer än hvad deras hemtrakt beträffar, och det är då klart, att beslutanderätten bör i första hand ligga hos de personer, hvilka äro bosatta i det distrikt, där taxeringen skall ske.

Jag har velat framhålla detta, för att ledamöterna inom utskottet må taga den hänsyn till detta, som önskligt vore, vid emarbetningen af denna paragraf, som nu återremitteras, ty om det icke framhållits någon synpunkt, till hvilken hänsyn bör tagas, kunna de ju icke annat göra än formulera paragrafen så som de själfva finna bäst och lämpligast, och det är därför bättre, att de få veta något om, hur man tänker i denna sak.

Herr Jansson i Djursätra: Herr talman! Jag skulle för min del vilja, innan denna fråga remitteras åter till utskottet, beträffande Konungens befallningshafvandes rätt att utse dels ordförande och dels en ledamot i taxeringsnämnden uttala, att jag icke har något emot, att Konungens befallningshafvande får rätt att utse äfven en ledamot i taxeringsnämnden, för så vidt denne ledamot utses bland personer, som äro boende inom taxeringsdistriktet. Det kan nog finnas trakter i vårt land, där det kanske kan lända saken till fromma, om det äfven finnes en ledamot i nämnden, som är utsedd af Konungens befallningshafvande.

Herr Månsson: Jag ber endast att få instämma med herr Persson.

*Förordning
om taxerings-
myndigheter
m. m.*

(Forts.)

Öfverläggningen förklaradas härmed afslutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner på dels godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf, dels godkännande af samma förslag med den ändring, som af herrar Ericsson i Ofvanmyra och Olofsson yrkats i deras vid paragrafen afgifna reservation, dels ock slutligen bifall till yrkandet om paragrafens återremitterande till utskottet för ny behandling, beslöt kammaren att till utskottet återförvisa paragrafen.

26 §.

Återremitterades till utskottet.

27—39 §§; öfverskriften till 24—39 §§; 40—50 §§; öfverskriften till dessa §§; 51—63 §§; öfverskriften till samma §§; öfverskriften till 2 kap.

Godkändes.

Efter föredragning härpå af *slutstadgandet* yttrade

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! I öfverensstämmelse med det yttrande, som herr Kvarnzelius och jag hade, då vi talade om fjärde punkten af formuläret nr 2, skall jag be, att detta slutstadgande måtte till utskottet återremitteras, på det att det måtte inflyta en bestämmelse, att fjärde punkten af formuläret nr 2 icke skall behöfva tillämpas under år 1911.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att till utskottet återremittera slutstadgandet.

Rubriken.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1:o förklarades vara besvarad genom kammarens här ofvan antecknade beslut.

Punkten 2:o.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Ang. den kommunala beskattningsorten.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 32, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändrade bestämmelser rörande den ort, hvarest inkomst af tjänst och kapital skall kommunalt beskattas; och begärdes ordet därvid af motionären

Herr Lindhagen, som yttrade: Ifrågavarande motion har närmast tillkommit med anledning af de bekymmer, som uppstått här i Stockholm. Genom utflyttningar från staden ha stora beskattningsbara inkomster frångått Stockholms stad, under det att samtidigt skattebehovet i hög grad ökats, och för framtiden har man att emotse ännu större bekymmer i detta afseende. Nu är det klart, att denna fråga kan synas svår att lösa, men jag har emellertid ansett, att man bort fästa uppmärksamheten på de mycket schematiska och inkonsekventa principer, som tillämpas i fråga om beskattningsorten vid kommunal beskattning. En rättvis utgångspunkt för den kommunala beskattningen synes vara, att all inkomst beskattas å den ort, hvarifrån den kommer, men att kommun, där inkomstagare är bosatt, bör ha del i skatten för hans inkomst äfven från annat håll, i den mån kommunen får vidkännas utgifter för den skattskyldige, hvilka böra gäldas af berörda inkomst. Detta finnes anfördt såsom utgångspunkt för motionen.

Nu har i motionen egentligen begärts en utredning af denna sak i samband med utredningen om den nya kommunala beskattningen, och då Riksdagen begärt en undersökning, huru de kommunala bördorna inom landet skola i någon mån utjämnas, så ligger det nära till hands, att också en sådan här fråga om en rättvis utjämning af själfva beskattningsväsendet bör kunna ägarum. Utskottet har emellertid, på samma gång det sagt några välvilliga ord om motionen, dock kommit till det resultat, att den af utskottet angifna grunden för den gällande lagstiftningen i ämnet icke bör frångås. Detta förefaller mig vara ganska förhastadt af utskottet med den ringa undersökning af denna vidlyftiga fråga, som utskottet varit i tillfälle att göra. Jag förstår mycket väl, att utskottet svårligen kunnat uttala sig till förmån för motionen, men å andra sidan tycker jag, att det bort vara lika svårt för utskottet att slå fast, att den för närvarande gällande grunden bör upprätthållas. Därför hade det varit mig kärt, om utskottet afstyrkt motionen åtminstone på sådana skäl, att frågan stått öppen. Det har utskottet icke gjort. Jag skulle därför helst velat hemställa, att kammaren bifölle utskottets hemställan, dock utan godkännande af motiveringen. Men då kammaren nu säkerligen ännu mindre än utskottet förmår i dessa dagar egna en sådan sak som denna någon uppmärksam-

het, skall jag inskränka mig till detta yttrande och icke framställa något yrkande.

Ang. den kommunala beskattningsorten.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 33, i anledning af väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om åtgärder för undanröjande af en till minskad äktenskapsfrekvens bidragande oegentlighet i skattelagstiftningen.

Ang. taxering af äkta makars inkomster.

I en inom Första kammaren väckt till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 85, hade herr *Clason* hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning, hvilka åtgärder lämpligen kunde vidtagas för att i möjligaste mån undanröja den oegentlighet i skattelagstiftningen, som innebures i det förhållandet, att i vissa fall personer, hvilka inginge äktenskap med hvarandra, komme i skattehänseende i en ogynnsammare ställning än de, som lefde i lösare förbindelser.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Friherre Palmstierna, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Motionären har med sin framställning påvisat ett synnerligt stort missförhållande, som jag anhåller att kammaren skulle vilja beakta. Jag kan väl förstå, att med den brådska, som varit rådande i bevillningsutskottet, har det icke varit möjligt att fästa det afseende vid denna motion, som den i själfva verket är värd.

Jag skall till belysning af framställningen be att få taga några exempel ur lefvande lifvet. Här gå två systrar i en och samma fabrik, hvar och en med en inkomst af 800 kronor. Båda systrarna äro ogifta. Men så vill den ena systemen gifta sig. Om båda förut ha haft bevillningsfritt afdrag, så inräknas, sedan den ena systemen gift sig, hennes inkomst i mannens, och det bevillningsfria afdrag, hon förut hade, kommer dem icke tillgodo, sedan de blifvit gifta och ha gemensam inkomst, ehuru hon med sitt arbete bidrager till familjens underhåll.

Jag skall taga några exempel från Stockholm, i hvilka alla utskylder äro inräknade. Jag antager då, att en kvinna gift sig med en man, som förtjänar 710 kronor, och att hon själf för-

Ang. taxering
of äkta ma-
kars inkom-
ster.
(Forts.)

tjänar 490 kronor; deras gemensamma inkomst blir sålunda 1,200 kronor. Antag att hon förut lefvat ihop med mannen: då hade beskattningsförhållandena varit sådana, att endast mannen åsatts beskattning, en skatt af 4 kronor. Men sedan de legaliserat sin förbindelse, så har skatten uppgått till 56 kronor. Jag skall taga ett annat exempel. Mannen har en inkomst af 1,010 kronor, kvinnan af 490 kronor. Då blir för denna mannens inkomst i Stockholm skatten 28 kronor, men så snart förbindelsen legaliserats, blir den 80 kronor. Detta är förhållanden, som inträffa synnerligen ofta och som inom arbetsklassen äro väl kända. Jag skulle ur bref från Sundbyberg kunna uppläsa eu skildring, hvori det omtalas, att vederbörande myndighet gjorde en hemställan till ett par kontrahenter att legalisera sin förbindelse, hvartill mannen svarade: »Vi ha nog tänkt därpå, men ett giftermål skulle ådraga oss en årlig utgift på omkring 100 kronor, och den utgiften ha vi svårt att bära.»

Då de rådande förhållandena äro sådana, att de tynga hårdt på de familjer, som äro i det läge, jag här framhållit, så tror jag, att det såväl med hänsyn till deras egna förhållanden som med hänsyn till de barn, som möjligen i framtiden komma att födas, vore riktigt, om beskattningen vore sådan, att den icke lade hinder i vägen för ett äktenskaps ingående i sådana fall som dessa.

Det var en arbetare, som lefde ihop med en kvinna, så att de hade gemensamt hushåll. Af misstag blef hon uppförd i längden som hans hustru. Följden blef en väsentligt ökad beskattning för honom. Han protesterade och fick henne afförd från längden, sedan han uppvisat, att hon icke var hans hustru. Förut hade han tänkt, att de skulle legalisera sin förbindelse, men då han erfor, huru mycket skatten skulle ökas, afstod han därifrån.

Jag har med dessa exempel, som skulle kunna mångfaldigas, velat visa, att här är gifvetvis något, som bör beaktas af lagstiftningen. Dessa verkligt allvarliga missförhållanden, som hindra ett ordnad ätenskaptligt samlif för dem, som ha de lägsta inkomsterna i samhället, där kvinnan sålunda vid sidan af mannen är tvungen att skaffa familjen underhåll, borde enligt min åsikt motivera, att en sådan sak icke skjutes åt sidan vare sig vid den statliga eller den kommunala beskattningen, utan att Riksdagen uppmärksammar detta och ingår till Kungl. Maj:t med en begäran om utredning i ämnet. Intet annat har motionären begärt. Jag tar för gifvet, att man väl knappast kan ha någon sådan erinran att göra mot den föreliggande motionen, att man icke vill vara med om att tillstyrka bifall till densamma här i kamraren.

Jag anhåller, herr talman, att med hänsyn till frågans allvarliga natur, med hänsyn till de exempel ur lifvet, som jag

anfört och som skulle kunna mångfaldigas, få yrka bifall till motionen.

Ang. taxering af äkta makars inkomster.

(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Wavrinsky, Wallis, Beckman, Johansson* i Jönköping, *Thylander* och *Berglund*.

Herr Branting: Bevillningsutskottet har ingalunda ställt sig likgiltig mot den framställning, som herr Clason gjort i sin motion. Det har också inom bevillningsutskottet med styrka framhållits just de synpunkter, som här utvecklades af den föregående ärade talaren. Men det är uppenbart, och det framhölls också, att, i fall man ser något närmare på de exempel, som han anförde, de egentliga olägenheterna af de utaf honom berörda förhållandena framträda på det kommunala beskattningsområdet. Det är därigenom att den kommunala beskattningen verkar så tungt på sina håll, som de relaterade missförhållandena uppstå, hvarpå han gaf sifferexempel. Följaktligen synes det mig, att utskottet dock gått motionären ganska nära till mötes, när det uttryckligen sagt att »de af motionären framhållna verkningarna af gällande bestämmelser angående lindring i bevillning och inkomstskatt synas visserligen vara förtjänta af beaktande. På sätt i motionen blifvit antydt, framträda dessa verkningar särskildt i den kommunala beskattningen, hvars beroende af den allmänna bevillningen emellertid torde komma att inom en ej alltför afägsen framtid upphöra; och synes det kunna förväntas, att vid fastställandet af nya grunder för inkomstbeskattningen till kommunen det kommer att tagas under öfvervägande, i hvilken mån lättnader i beskattningen böra beredas gifta familjeförsörjare.»

Det vill säga denna hänvisning, som utskottet sålunda gjort till den fortsatta reformen, har alldeles uttryckligen skett med anledning af motionen. När man kommer fram till den kommunala beskattningens omreglering, synes mig det rätta ögonblicket vara inne, då dessa fullt befogade klagomål kunna bli beaktade.

Då jag under dessa förhållanden icke kan finna annat än att det för ögonblicket vore lämpligast att undanskjuta denna fråga till den punkt, då den skattelagstiftning, till hvilken densamma rätteligen hör, nämligen den kommunala, kommer före, skall jag anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Palmstierna: Ja, herr talman, dessa missförhållanden, som jag tillåtit mig påpeka, ha nog förut varit kända, men icke förty har Kungl. Maj:t underlåtit medtaga den behöfliga reformen uti det förslag, som nu föreligger.

Det skulle ju därför kunna befaras, att, därest Riksdagen icke ingår med en skrifvelse till Kungl. Maj:t i denna sak, äfven

Ang. taxering af äkta makars inkomster. samma missförhållande kan komma att inträffa beträffande den kommunala skattereformen.

(Forts.)

Jag vill äfven säga, att samma princip bör tillämpas både ifråga om den statliga och kommunala beskattningen, när det gäller en sak, sådan som denna, vare sig beloppet är större eller mindre. Det är alldeles riktigt, såsom den föregående ärade talaren nämnde, att den kommunala beskattningen tynger väsentligt mycket mera än den statliga, men principen bör gälla lika såväl vid den statliga som den kommunala beskattningen. För öfrigt, mina herrar, torde det dröja ganska lång tid, enligt hvad jag kan förstå, innan den svårlösta frågan om den kommunala beskattningens ordnande kommer på Riksdagens bord och kan af Riksdagen tagas i öfvervägande.

Under sådan förhållanden får jag bara till kammaren hemställa att ta hänsyn till hvad jag nu anfört.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Med anledning af hvad den föregående talaren anfört vill jag påpeka en sak för kammaren, som icke spelade en så liten roll, då utskottet fattade sitt beslut i afseende på denna motion.

Det skulle nämligen ibland kunna taga sig bra besynnerligt ut vid tillämpningen af motionärens förslag. Vi sköla ta ett exempel med två familjer med lika stora inkomster. I en familj, där hustruns och mannens inkomster äro lika stora och tillsammans uppgå till 800 kronor och en annan familj med likaledes 800 kronors inkomst, men där mannen ensam förtjänar detta belopp. Enligt motionärens framställning, skulle den familj, där hustrun och mannen hjälpas åt att skaffa sig inkomster, bli skattefri, men den andra familjen, som sitter med samma inkomst, men där mannen ensam förtjänar hvad familjen skall lefva på, skulle beskattas.

Här är således svårigheter, som möta i detta fall, och jag tror därför icke man kan vara med om ett skrifvelseförslag i en sådan riktning.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Friherre Palmstierna: Jag vill helt kort säga herr Ericsson det, att en lösning af frågan möjligen skulle kunna komma till stånd på den vägen, att man införde ett särskildt bevillningsfritt afdrag för familjer.

Om en utredning af hela frågan komme till stånd, skulle man säkerligen äfven då kunna ta hänsyn till den saken.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den af herr Clason

väckta motionen; och blef utskottets hemställen af kammaren bifallen.

Ang. taxering af äkta markars inkomster.

§ 7.

(Forts.)

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 104, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

Utskottets hemställen bifölls.

§ 8.

Härefter företogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 30, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, dels ock i ämnet väckta motioner.

Ang. ny bevillningsförordning m. m.

Genom proposition nr 89 af den 11 mars 1910, hvilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bilagdt förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst.

Jämlikt 40 § riksdagsordningen hade bevillningsutskottet nu afgifvit utlåtande öfver ej mindre berörda proposition än äfven nedan omförmälda inom Riksdagen väckta, till bevillningsutskottet likaledes hänvisade motioner rörande ifrågavarande ämne, nämligen: inom Första kammaren, nr 88, af herr *Johan Östberg*, samt inom Andra kammaren, nr 104, af herr *Johansson* i Jönköping och nr 121 och 302 af herr *Carlsson* i Malmberget.

Utskottet hemställde,

1:o) att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förvarande förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst icke kunnat oförändradt bifallas, måtte antaga samma förslag med de ändringar och tillägg ett vid betänkandet fogadt författningsförslag utvisade;

2:o) att Riksdagen måtte, i anledning af herr Carlssons i Malmberget ofvan omförmälda motioner II: 121 och 302 i hvad de afsåge förslaget till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte i sammanhang med öfriga för den kommunala skattskyldighetens ordnande erforderliga förarbeten låta utreda, huruvida noggrannare bestämmelser i fråga om ej mindre de orter, där rörelse skulle taxeras till bevillning, än äfven grunderna för den totala inkomstens fördelning till beskattning mellan dessa, kunde meddelas med afseende å andra rörelsegrenar än bankrörelse, järnvägs- och kanaldrift, vattenverk och elektricitetsverk, rörande hvilka dylika föreskrifter redan vore gällande;

Ang. ny be-
villningsför-
ordning m. m.
(Forts.)

3:o) att de i betänkandet behandlade motioner
 a) I: 88 af herr *Johan Östberg*,
 b) II: 104 af herr *Johansson* i Jönköping samt
 c) II: 121 och 302 af herr *Carlsson* i Malmberget,
 såvidt motionerna afsåge förslaget till bevillningsförordning,
 måtte få anses besvarade genom hvad utskottet under 1:o) och
 2:o) hemställt.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr *Carlsson* i Göteborg, som yttrade: I afseende på föredragningen af bevillningsutskottets betänkande nr 30 tillåter jag mig hemställa:

att betänkandet måtte punktvis företagas till afgörande,
 att det i punkten 1:o) omförmälda författningsförslaget före-
 drages paragrafvis och, där så erfordras, momentvis i nummer-
 följd, därefter rubrikerna och till sist utskottets hemställan,
 att vid behandlingen af 1 § öfverläggningen må få omfatta
 betänkandet i dess helhet,

att, därest en eller annan del af förslaget återremitteras till
 bevillningsutskottet, detta må äga befogenhet att besluta de änd-
 ringar i återremitterade delar, som äga sammanhang eller anses
 vara en följd af återremissen,

att i afseende å nummerbeteckningen af paragrafer och
 moment utskottet må äga att vidtaga sådana ändringar, som på-
 kallas af kamrarnes beslut,

samt att förslagets text ej må behöfva uppläsas i andra
 delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

Det i punkten 1:o) innefattade författningsförslaget.

1—7 §§; öfverskrifterna till 1 och 2 kap.

Godkändes.

8 §.

Utskottet hade, i anslutning till hvad herr *Johan Östberg* i sin öfvannämnda motion, nr 88, hemställt, såsom 3 mom. i sitt förslag infört en i Kungl. Maj:ts förslag ej upptagen bestämmelse, så lydande:

3 mom. Inkomst, som understiger 200 kronor, må icke i något fall särskildt taxeras.

Beträffande förevarande paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Karlsson* i Göteborg, *Branting*, friherre *Bonde*, *Kvarnzelius*, *Olofsson* och *Kobb*, hvilka ansett, att detta nya moment icke bort intagas i förslaget.

*Ang. ny be-
rättningsför-
ordning m. m.*
(Forts.)

Paragrafen föredrogs; och yttrade därvid:

Herr *Karlsson* i Göteborg: Herr talman, mina herrar! I 8 § har utskottet, med anledning utaf en motion af herr *Johan Östberg* i Första kammaren, beslutat ett tillägg som lyder så: »Inkomst, som understiger 200 kronor, taxeras icke i något fall».

Genom sin motivering för detta tillägg har utskottet tillkännagifvit, att det åtminstone delvis afsett, att härigenom skulle »förebyggas, att gift kvinna, som deklarerat inkomst understigande 200 kronor, skulle, därest inkomsten rättsligen varit från mannens förvaltning undantagen, blifva för densamma särskildt taxerad och till följd häraf äfven erhålla kommunal rösträtt».

Utskottet har sålunda tillmötesgått den tanke, som väl legat till grund för herr *Östbergs* motion, nämligen att beröfva de gifta kvinnorna den kommunala rösträtt, som tillkommer dem på grund af nuvarande bestämmelse. Vi reser vanter ha ansett detta vara ett olämpligt försök att nu, vid anläggningen af skatteformen, begagna detta tillfälle för att verkställa en manöver af ifrågavarande art. Det är nämligen så att, enligt hvad som vid ett tidigare tillfälle upplysts ifrån statsrådsbanken, den nuvarande bestämmelsen icke tillkommit genom något förbiseende, utan den har tillkommit med full insikt om hvad det var fråga om. När statsmakterna sålunda varit ense om att lämna gift kvinna den kommunala rösträtt, som hon för närvarande äger, ha vi ansett olämpligt att nu ta ett steg tillbaka.

I våra grannländer har man i stället gått vida längre beträffande frågan om den kvinnliga rösträtten, och vi ha därför ansett det vara i hög grad olämpligt, om man här skulle beröfva de gifta kvinnorna den lilla rättigheten, som de enligt gällande bestämmelse ha.

Också har herr *Östbergs* motion väckt betänkligheter och protester hos för frågan intresserade kvinnor.

Jag vill här anföra ett yttrande i saken, som afgifvits af Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt på ett möte här i Stockholm den 27 nästl. maj; det lyder:

»Härmed överlämnas till Eder den resolution, som fattades på ett af Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt fredagen den 27 maj 1910 anordnat offentligt protestmöte med anledning af herr *Johan Östbergs* motion nr 88 i Första kammaren.

Ang. ny be-
villningsför-
ordning m. m.
(Forts.)

Resolution.

»Med anledning af motion af herr Johan Östberg i Riksdagens Första kammare, hvori föreslås, att inkomstbelopp understigande 200 kronor icke må i något fall taxeras, hvilket förslag, därest detta af Riksdagen antages, skulle medföra en afsevärd inskränkning i gift kvinnas nyligen tillerkända rätt till egen debetsedel med därmed förbunden kommunal rösträtt och valbarhet, uttala män och kvinnor, samlade till möte i Stockholm den 27 maj 1910 på inbjudan af Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, som representerar 164 lokalföreningar med öfver 11,000 medlemmar, en kraftig protest mot försök till en lagstiftning, gående ut på att redan innan utöfvandet af en af Riksdagen tillerkänd rättighet tagit sin början, fränkänna stora skaror af dem det gäller samma rättighet; detta samtidigt med att i vårt grannland Norge kvinnorna tillerkänts *allmän* kommunal rösträtt.

Mötet riktar en kraftig vädjan till riksdagen att fasthålla vid det af riksdagen i denna fråga på regeringens förslag fattade beslut och att *icke* antaga det af herr Östberg framlagda förslaget, i hvad det afser en fullständigt opåkallad höjning af det kommunala rösträttsstrecket, som orättfärdigt kommer att drabba särskildt de mindre bemedlade och som, om det af Riksdagen blefve beslutat, måste betraktas såsom en kränkning af de gifta kvinnornas rätt.»

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag på det af utskottet gjorda tillägget.

I detta anförande instämde herrar *Röing, Berg* i Göteborg, *Branting, Lindhagen, Wavrinsky, Wallis, Kobb, Söderberg* i Stockholm, *Hasselquist, Johansson* i Stockholm, friherre *Palmstierna, Rissén, Beckman, Åberg, Wallin, Cervin, Edén, Gustafsson* i Vi, *Svensson* i Nyköping, *Forssling, Kropp, Johansson* i Jönköping, *Ekman* i Mo gård, *Söderbergh* i Karlshamn, *Persson* i Borrby, greve *R. Hamilton, Bosson, Petrén, Leander, Christierson, Nilsson* i Malmö, *Thylander, Broomé* i Bärslöf, *Linders, Ahlfgren, Wijk, Forsberg, Berg* i Munkfors, *Janson* i Bråten, *Rundgren, Larsson* i Västerås, *Igel, Olsson* i See, *Bengtson* i Glöbo, *Wilson, Thor, Karlsson* i Fjäl, *Ström* i Transtrand, *Eriksson* i Grängesberg, *Hedström, Bromée* i Billsta, *Carlsson* i MalMBERGET, *Berglund, Lundström, Bergman, vice talmannen, Lindqvist, Blomberg, Kjellberg, Lindley, Rydén, Neiglick, Stürner och Tengdahl.*

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Jag vill till en början erinra därom, att när denna fråga förra gången afgjordes af Riksdagen,

var jag en bland dem, som förordade bevillningsutskottets förslag, och om Riksdagen då godkänt utskottets hemställan, så hade vi icke stått inför den situation, inför hvilken vi nu stå. Men Andra kammaren afslog utskottets hemställan och antog en reservation, som sedermera blef Riksdagens beslut och som hade till följd, att de gifta kvinnorna fingo rösträtt vid en inkomst på endast någon krona.

Nu har en motionär framställt yrkande om att ingen skulle taxeras för inkomst under 200 kronor. Utskottets majoritet har tillstyrkt denna motion, och jag kan gärna säga, att den meningen var underförstådd, att man antog, att Andra kammaren skulle afslå och Första kammaren antaga densamma. Följden skulle då enligt majoritetens mening blifva den, att utskottet skulle sammanjämka till en inkomst på 100 kronor. Sedermera kom det på tal vid ärendets justering, att man skulle söka sammanjämka de olika meningarna redan då. Men man stannade vid, att ärendet skulle få gå till kamrarna i oförändradt skick. Det uttalades dock nästan allmänt den åsikten, att därest man stannade vid 100 kronor, skulle det icke behöfva blifva någon gemensam votering utaf. Man trodde att en sådan bestämmelse skulle blifva Riksdagens beslut. Ett hundra kronor är den inkomst, för hvilken man erhåller en röst vid afgörandet af kommunala angelägenheter, och jag kan icke anse annat än att det är riktigt att stanna vid ett sådant belopp. Såsom kammaren vet, får ingen i vanliga fall kommunal rösträtt, om han icke är taxerad för en inkomst af minst 500 kronor. Det finnes dock undantag, där dyrortsförhållanden o. d. äro rådande, så att det bevillningsfria afdraget är högre än 450 kronor. Men i allmänhet är det vid 500 kronors inkomst, som man erhåller den kommunala rösträtten. Vid sådant förhållande måste det anses oegentligt, att då en kvinna är ogift, så får hon i allmänhet icke rösträtt, förrän hon är taxerad till 500 kronors inkomst, men om hon är gift kan hon få kommunal rösträtt vid ett inkomstbelopp på några kronor; ett sådant system kan ej kallas rättvist.

Jag tager mig därför friheten, herr talman, att yrka den ändringen i utskottets förslag beträffande det föredragna momentet att andra stycket skulle få följande ändrade lydelse: »Är skattskyldig gift, skall i hans taxering enligt denna förordning inbegripas jämväl hustruns inkomst, dock att, då hustrun har en inkomst, som rätteligen varit från mannens förvaltning undantagen, hustrun skall taxeras därför utom i fall, som i mom. 3 sägs». Och mom. 3 skulle då lyda: »Inkomst, som understiger 100 kronor, må icke i något fall särskildt taxeras.»

Jag anhåller om bifall till detta mitt yrkande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Swartz: Jag tillåter mig att erinra därom, att det stadgande, som det nu en-

Ang ny be-
villningsför-
ordning m m.
(Forts.)

Ang. ny be-
villningsför-
ordning m. m.
(Forts.)

ligt utskottets förslag eller enligt det förslag, som nu senast har framställts, är fråga om att ändra, har tillkommit på grund af Kungl. Maj:ts proposition vid 1908 års riksdag. Det förhåller sig således icke på det sättet, att detta stadgande innefattades i en reservation. Jag kommer icke ihåg, huruvida någon reservation var afgifven till förmån för Kungl. Maj:ts proposition, men det vill nästan förefalla mig, som om det icke varit händelsen, just därför att, såsom jag tror, man knappast på något håll rätt förstod innebörden af Kungl. Maj:ts proposition och att därför icke från det håll, där man eljest kunde tänka sig, att ett yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts proposition kunde göras, något sådant yrkande reservationsvis framkommit. Det var som sagt på grund af Kungl. Maj:ts proposition, till hvilken ingen inom utskottet yrkade bifall, men som sedan blef antagen först i Första kammaren och sedermera i Andra kammaren, vid båda tillfällena på mitt yrkande, som detta stadgande tillkommit. Det behöfdes således icke någon gemensam votering.

Det är tämligen klart, att jag för min del icke kan finna någon anledning att nu frångå det beslut, som då fattades. Jag erkänner gärna, att det ändringsförslag, som man nu har framställt, i väsentliga afseenden förbättrar eller åtminstone förmildrar följderna af det förslag, som innefattas uti utskottets betänkande, särskildt genom den omständigheten, att man i andra momentet skulle intaga det tillägg, som nyss här är föreslaget, så att åtminstone mannen skulle blifva skattskyldig och därigenom äfven röstberättigad för den inkomst, som hustrun drager till boet och öfver hvilken hon förfogar, för den händelse densamma icke uppgick till 200 kronor. Enligt det förslag, som här eljest förelåg, skulle ingen fått rösta för det beloppet, och då kunde det ju hafva händt, att en sådan bestämmelse som denna hade medfört förlust, icke allenast af hustruns rösträtt utan i vissa fall äfven af mannens, då det ju kunde hända att mannens återstående inkomst vore så ringa, att den icke uppgått till bevillningspliktigt belopp. Detta är således afhjälpt genom det tillägg, som nu är gjordt.

Vidare är omfattningen af den verkan ändringsförslaget skulle medföra i väsentlig mån nedsatt därigenom, att man ändrat beloppet 200 till 100. Jag finner emellertid för min del i alla händelser icke någon anledning att göra ändring i hvad som nu gäller i förevarande hänseende.

Jag vill visserligen säga, att jag icke finner det vara riktigt, att man söker skaffa sig en inkomst och en rösträtt på det sätt, att man låter någon god vän, såsom det sagts vid något tillfälle af en dam, som höll föredrag om detta ämne, skänka sig fem eller tio kronor för att sedermera deklarerera för detta belopp och på det sättet blifva röstberättigad. Men jag tror icke, att ett sådant uttalande har annat än ett kuriositetsintresse, och att det

således i de fall, då det är fråga om att på grund af arbete blifva röstberättigad, det gäller sådan inkomst, som verkligen är intjänad genom hvad man rätteligen kan benämna eget arbete. Är så förhållandet, vill jag säga, att från Kungl. Maj:ts sida var i förslaget förutsedt, hvilka verkningar i detta afseende skulle komma att inträffa. Under sådana förhållanden är det alldeles gifvet, att, då icke, såvidt jag förstår, något skäl har anförts, hvarföre dessa verkningar skulle anses vara oriktiga, det från regeringens sida icke kan finnas vara något önskvärdt att göra en ändring i hvad här förut är fastslaget.

*Ang. ny be-
villningsför-
ordning m. m.*
(Forts.)

Till slut vill jag erinra därom, att det föreslagna stadgandet ur rösträttssynpunkt är ganska betydelselöst. I fall då hustrun själf förfogar öfver den inkomst, understigande 100 kronor, som hon förvärfvar, kan den själfständiga taxeringen hafva den effekt, att dessa gifta personer tillsammans få en röst mer än förut, d. v. s. att hustrun får en röst för sig utöfver de röster, som mannen möjligen har, under det att, om icke hustrun själf förfogar öfver denna inkomst, röstetalet skulle för den sammanlagda inkomsten stanna vid en röst under hvad eljest skulle vara fallet. Detta är hela skillnaden, som kan uppstå genom taxering af hustrus inkomster under 100 kronor. Och jag har för min del mycket svårt att inse betydelsen af ändringen, när det endast är fråga om att på detta sätt gifva den gifta kvinnan en tilläggsröst, om jag så får säga, hvilket dock i alla fall icke under alla omständigheter kan blifva förhållandet. Det beror alldeles på, huruvida inkomstbeloppet går öfver eller under en viss gräns. Emellanåt kan det hända i stället, att det blir på det sättet, att det röstetal, som mannen skulle förfoga öfver, om mannen ensam utöfvade rösträtt för bådas räkning, blir uppdelad på mannen och hustrun, så att hon får en röst och han en röst mindre än eljest. Men högsta verkan det skulle kunna hafva är, att de tillsammans få en röst mer.

Då jag icke nu kan se, att det ligger något orätt däri — lika litet som jag, då förslaget framställdes, kunde finna det — och jag icke på något sätt funnit, att erfarenheten har ådagalagt, att den bestämmelse, som då på Kungl. Maj:ts förslag infördes, verkat på något sätt orätt, har jag endast velat förklara, att från Kungl. Maj:ts sida föreligger ingen önskan om ändring.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Jag måste först betyga — och däruti instämma helt visst många — vår stora tacksamhet till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet icke blott för de åsikter, han uttalat, utan äfven för det klara och tydliga sätt, på hvilket han här framlade dem för kammaren — hvarför jag redan är förvissad om, hvilken utgång denna fråga kommer att få i denna kammare.

Det har förefallit oss ganska egendomligt, att en sådan för-

Ang. ny be-
villningsför-
ordning m. m.
(Forts.)

ändring som den nu föreslagna har af bevillningsutskottet blifvit insatt i denna paragraf. Motivet för densamma är redan framlagdt. Det är tydligt och klart. Det är emellertid egendomligt, att en rösträttsfråga skall komma fram på detta sätt uti Riksdagens sista timme och komma fram, insmugglad i ett bevillningsutskottsbetänkande, där man kanske minst skulle ana, att den skulle komma. Det är ju verkligen här fråga om att inskränka den rösträtt, som nu lämnas åt den gifta kvinnan eller som den gifta kvinnan till följd af denna bestämmelse kan erhålla.

Statsrådet och chefen för finansdepartementet framhöll här tydligt, i motsatts till hvad herr Ollas Ericsson ville påstå, eller att det skall vara af ett misstag, som Riksdagen tog in denna bestämmelse i bevillningsförordningen, att Kungl. Maj:ts regering mycket väl visste hvad den föreslog, då den föreslog denna bestämmelse, och att den väl visste, att därigenom den gifta kvinnan skulle möjligtvis kunna få någon slags tilläggsröst, och att Kungl. Maj:ts regering icke ansåg detta obilligt. Det är ju glädjande att höra detta, och jag är förvissad om, att kammarens ledamöter också skola känna sig öfvertygade om att det icke var någon vidare obillig förmån, som därigenom lämnades den gifta kvinnan.

Här har framhållits, att den gifta kvinnan härigenom blifvit särskildt premierad. Ja, det bör ju icke, i våra dagar isynnerhet, anses olyckligt, ifall den gifta kvinnan skulle kunna litet premieras, om också högst obetydligt, genom denna tilläggsröst just i denna tid, då det talas om bristande äktenskapsfrekvens, och då i ett annat i dag behandladt betänkande just blifvit framhållen önskvärdheten, att just dessa lagliga förbindelser kunde blifva hvad beskattningen beträffar kanske kraftigare än hvad här förekommer premierade. Vi böra väl då icke genast skynda att fråntaga den gifta kvinnan detta lilla nu förefintliga premium. Man har ju inom Riksdagen från alla partier uttalat, att vi önska att så småningom utvecklingen skall gå därhän, att den gifta kvinnan skall kunna beredas äfven politisk rösträtt. Skola vi då, samtidigt med att vi gifva uttryck åt denna vår önskan, nu beröfva den gifta kvinnan den obetydliga kommunala rösträtt, som extra har tillkommit henne? Jag tror icke att det vore lämpligt.

Herr Ollas Ericsson framställde ett förslag, som förändrar innebörden utaf det hela, och som verkligen så att säga sätter punkten på »i» och ännu mer framhåller hvad den egentliga meningen med förändringen är. Ty det erkännes icke från alla håll, att meningen hufvudsakligen är att beröfva den gifta kvinnan denna lilla rösträtt, utan att den är mycket vidsträcktare, nämligen att icke sådana små belopp som de ifrågarande skola behöfva beskattas i olika kommuner. Man säger t. ex., att om det är en slaktare, som far omkring och säljer kött, och har

några kronors inkomst här och några kronors inkomst där, ej dessa skola beskattas särskildt öfverallt, hvilket skulle vara för-
 enadt med ett onödigt besvär. Men detta skäl försvinner helt och hållet på det sätt, som herr Ollas Ericsson föreslagit, eller genom att uppflytta bestämmelsen i ett annat moment.

*Ang. ny be-
 villningsför-
 ordning m. m.*
 (Forts.)

Jag tror icke, att man behöfver uppehålla sig längre vid denna sak. Jag tycker saken är, isynnerhet efter herr finansministerns uppträdande, så tydlig och klar, att jag förmodar, att icke många skola finnas i denna kammare, som vilja lämna sitt bifall till detta bevillningsutskottets förslag. Ja, jag tror, att till och med de bevillningsutskottets ledamöter, som varit med om detsamma, nu måste ångra sig och gärna skulle önska att kompromissa bort åtminstone så stor del som möjligt. Det tydde åtminstone herr Ollas Ericssons anförande på, då han uttalade sin mening, att man tänkt sig att skrufva ner beloppet åtminstone till 100 kronor, om det skulle blifva fråga om sammanjämkning. Vi veta emellertid af föregående erfarenhet att bevillningsutskottets majoritet hyser den principen, om också i strid mot grundlagen, att utskottet icke bör föreslå någon sammanjämkning. Nu har man dock velat sammanjämka så, att båda kamrarna genast skulle ena sig om beloppet 100 kronor. Men jag tror, att genom ett sådant prutande hafva vi ändå på vårt sätt godkänt principen, att man skulle minska denna premie. Och jag tror, att det vore betänkligt att göra detta, i synnerhet i denna kammare i våra dagar. Jag tror således, att det enda rätta, som denna kammare har att göra, är att följa den väg, som herr finansministern har anvisat oss, nämligen att afslå utskottets förslag och bifalla reservationen.

Med friherre Bonde förenade sig herrar *Starbäck, Kvarnzelius, Berg* i Stockholm, *Gripenstedt, Petrén, Pettersson* i Södertälje, *Larsson* i Klagstorp, *Olofsson, Norlén, Jansson* i Edsbäcken, *Bogren, Juhlin, Hagberg, Lundgren* i Varberg, *Gibson, Jansson* i Krakerud och *Mogren*.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf propositioner på 1:o) godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf, 2:o) godkännande af samma förslag med den ändring, som yrkats af herr Karlsson i Göteborg m. fl. i deras vid paragrafen fogade reservation och 3:o) bifall till det yrkande, som under öfverläggningen framstälts af herr Ericsson i Ofvanmyra; och godkände kammaren utskottets förslag till lydelse af paragrafen med den ändring, som föreslagits i den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. afgifna reservationen.

9 och 10 §§; öfverskriften till 3 kap.;

11 §.

Godkändes.

Ang. ny be-
villningsför-
ordning m. m.
(Forts.)

Efter föredragning härpå af 12 § yttrade

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Jag har väckt en motion, som har afseende på denna §, och den är af utskottet afstyrkt. Jag skall i denna riksdagens sena timme icke upptaga kammarens tid med de reflexioner, som annars kunde vara synnerligen väl befogade i anledning af detta utskottets afstyrkande.

Jag erinrar blott, att utskottet afstyrkt motionen, i trots af att det själfv erkänner, att goda skäl tala för bifall till densamma. Det starkaste af dessa skäl är ju det, att Kungl. Maj:t i sitt förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt intagit just en bestämmelse af samma innebörd, som jag tillåtit mig föreslå. Och den enda invändning, som utskottet gjort mot mitt förslag, den drabbar jämväl Kungl. Maj:ts, af utskottet tillstyrkta förslag.

Jag medger gärna, att de omständigheter, under hvilka utskottet nödgats handlägga detta ärende — jag menar den brådskan, som rådt under utskottets senaste arbetsdagar — innebära en viss ursäkt för, att det icke velat inlåta sig på ändringsförslag, som kräft ett noggrannare öfvervägande, eller som ej funnits absolut nödvändiga.

Jag kan vid detta tillfälle icke själf yrka bifall till det förslag, som jag framställt, på den grund, att Kungl. Maj:t i den motsvarande bestämmelse, som införts i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, gått längre än jag tilltrött mig kunna göra. Kungl. Maj:t har nämligen föreslagit, att barnen under hela sin omyndighetsålder skola i skatteafseende föras samman med föräldrarna. Jag har föreslagit, att motsvarande bestämmelse skulle gälla endast barnen intill 15 års ålder. Bevillningsutskottet hade ju kunnat föreslå en ändring i mitt förslag, så att båda bestämmelserna kommit att bli lika lydande. Själf har jag inte rätt att nu göra ett sådant yrkande, och därför nödgas jag ställa saken på framtiden och för tillfället afstå från att begära bifall till mitt förslag.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

Öfriga delar af författningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1:o förklarades vara besvarad genom ofvan angifna beslut.

Punkterna 2:o och 3:o.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Sammansatta banko- och jordbruksutskottets härpå föredragna utlåtande nr 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till riksbanken af den så kallade landshöfdingens trädgård i Kristianstad äfvensom två i ämnet väckta motioner, blef af kammaren godkändt.

Ang. ändring af 32 § 1 mom. i stadgan för folkskoleseminarierna.

§ 10.

Slutligen upptogs till behandling Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 53, med anledning af Första kammarens beslut om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring af 32 § 1 mom. i stadgan för folkskoleseminarierna.

Med anledning af motion, nr 101, af herr Olsson i Älfvalsåsen m. fl. och på hemställan af sitt första tillfälliga utskott hade Andra kammaren för sin del beslutit, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga sådan förändring i gällande bestämmelser, att för inträde i folkskoleseminarierna ej vidare måtte erfordras att hafva begått Herrens nattvard, men att i stället måtte införas såsom villkor för inträde, att vederbörande är medlem af svenska kyrkan». Sedan beslutet delgifvits Första kammaren och hänvisats till behandling af denna kammarens andra tillfälliga utskott, hade detta utskott hemställt, att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens beslut, men vid ärendets föredragning i kammaren hade denna antagit ett under öfverläggningen framställt yrkande, som öfverensstämde med den reservation, hvilken varit fogad till Andra kammarens utskotts utlåtande, och hvari reservanterna hemställt om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, »det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga sådan ändring i gällande stadga för folkskoleseminarierna i riket, § 32, att orden »begått Herrens nattvard» måtte utbytas mot en bestämmelse, som innebär att sökanden bör vara döpt medlem af svenska kyrkan, och efter där åtnjuten konfirmationsundervisning hafva behörigen förklarats berättigad till konfirmation och nattvardsgång». Härefter hade ärendet återlämnats till Andra kammaren, som ånyo hänvisat detsamma till sitt första tillfälliga utskott.

Uti förevarande utlåtande hemställde nu utskottet, att Andra kammaren måtte fasthålla vid sitt förut fattade beslut.

Reservation hade afgifvits af herrar *Sandquist, Berg* i Staby, *Mewrling*, friherre *Lagerfelt* och *Rehn*, hvilka hemställt, att Andra kammaren, med frånträdande af sitt förut fattade beslut i frågan, måtte biträda Första kammarens i ärendet fattade beslut.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, gaf herr talmanen på begäran ordet till

Ang. ändring
af 32 § 1 mom.
i stadgan för
folkskole-
seminarierna

(Forts.)

Herr Sandquist, som anförde: Herr talman, mina herrar! Blott några ord. Med vördsamt återopande af *innebörden* uti reservanternas anföranden, då denna fråga behandlades i kammaren, ber jag få hemslälla, att kammaren med frånträdande af sitt då fattade beslut i frågan — fattadt med 111 röster mot 92 — måtte biträda Första kammarens i ärendet fattade beslut af innehåll: »att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga sådan ändring i gällande stadga för folkskoleseminarierna i riket, § 32, att orden »begått Herrens nattvard» måtte utbytas mot en bestämmelse, som innebär, att sökanden bör vara döpt medlem af svenska kyrkan och efter där åtnjutit konfirmationsundervisning hafva behörigen förklarats berättigad till konfirmation och nattvardsgång.»

Härefter yttrade

Herr Edén: Herr talman! Som herrarna finna af det föreliggande utlåtandet, så hafva de medlemmar, som kommit att bilda utskottets majoritet, icke funnit sig kunna tillråda kammaren att gå den väg, som den siste talaren här anvisat, nämligen att biträda Första kammarens beslut. Detta har skett af, i största korthet sagdt, två skäl. För det första det skälet, att kammaren redan har ägnat en mycket genomgående debatt åt den frågan, huruvida kammaren ville ställa sig just på den ståndpunkt, som Första kammaren nu intager, eller huruvida kammaren ville ställa sig på den ståndpunkt, som utskottet på sin tid föreslog samt att kammaren då, efter denna mycket ingående pröfning, genom votering fattade det beslutet att godkänna utskottets utlåtande. Kammaren uttalade sig sålunda för, att den ändring, som borde ske i fråga om villkor för inträde i folkskoleseminarierna, borde bli så grundlig, att man icke blott strök själfva tvånget att ha begått nattvarden utan också tvånget att ha åtnjutit konfirmationsundervisning och att vara döpt. När nu kammaren en gång intagit den ställningen, så finner jag icke några skäl alls vara anförda vare sig i Första kammarens debatt eller i det korta anförande, som här hållits, för att kammaren skulle frångå det samma, och jag tror, att det skulle vara ganska ogynnsamt, om kammaren nu skulle kasta om och taga ett steg tillbaka från den klara ståndpunkt rörande en liten samvetsfrihetsfråga, som kammaren en gång intagit.

För det andra skall jag be att få påpeka, att rent praktiskt sedt kammaren icke har skäl att göra denna lilla reträtt. Hela den fråga, som här föreligger, ligger i alla fall under Kungl. Maj:ts beslutanderätt, och hela frågan är också upptagen till behandling af seminariekommittén, som väl inom den närmaste framtiden kommer att ingifva sitt förslag till Kungl. Maj:t. Kungl.

Maj:t kommer då att få tillfälle att taga saken under öfvervägande. Skulle kammaren nu frånträda sitt förut fattade beslut, så skulle detta, såvidt jag kan förstå, innebära ett bestämdt direktiv för Kungl. Maj:t att för sin del icke gå längre i befrielse från detta tvång, än hvad kamrarna i så fall samstämmigt beslutat. Om däremot kammaren står fast vid sitt förra beslut, så har Kungl. Maj:t mycket friare händer att, om han så finner lämpligt, gå längre än Första kammaren velat göra, och som reservanterna här påyrkat. Jag skulle icke tro, att den majoritet, som för några veckor sedan var beredd att gå så långt, som utskottet då föreslog, nu verkligen skulle vilja gifva Kungl. Maj:t ett direktiv att icke gå så långt. Äfven ur denna synpunkt skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ändring af 32 § 1 mom. i stadgan för folkskoleseminarierna.
(Forts.)

Med herr Edén förenade sig herrar *Olsson* i Älfdalsåsen och *Ersson*.

Herr Meurling: Herr talman! Då jag anslutit mig till reservationen, ber jag att få i största korthet angifva de tvenne skäl, som därvid varit för mig bestämmande.

Att föreskrifva för inträde i folkskoleseminarium sådana villkor, som kunde gifva anledning till verkliga samvetsbetänkligheter, anser jag icke vara rätt, och därför har jag icke velat yrka afslag å motionen, och sålunda har reservationen kommit till stånd. Men att å andra sidan locka unge män att inträda på en bana, där de enligt gällande lag skola gifva en undervisning, som de själfva icke gilla, anser jag icke heller vara riktigt, liksom äfven föräldrar icke skola tvingas att sända sina barn till skolor för att där mottaga en kristendomsundervisning, som dessa föräldrar icke gilla.

Det är af dessa skäl, som jag icke kunnat yrka bifall till utskottets förslag, utan anhåller om att få hemställa om bifall till reservationen.

Friherre *Lagerfelt* instämde häruti.

Herr Berg i Staby: Herr talman! Jag skall visst icke förlänga debatten i någon väsentlig mån, och jag skall icke heller på något sätt försöka att bemöta hvad herr ordföranden här nyss sade, utan jag vill blott gifva uttryck åt en liten tanke, som jag under hans yttrande fick.

Han sade, att det finnes praktiskt sedt icke någon orsak till att frångå det beslut, som vi förut i denna fråga fattat. För mig står det så, att jag icke kan finna annat, än att, om man snarast möjligt vill ha en ändring af nu ifrågavarande paragraf till stånd, det bästa sättet därför är att biträda reservanternas förslag, ty då får gifvetvis Kungl. Maj:t anledning att göra en sådan änd-

Ang. ändring af 32 § 1 mom. i stadgan för folkskoleseminarierna. ring. När seminariekommittén kommer att afgifva något förslag till ordnande af seminarieundervisningen, torde ju vara ovisst. Vill man sålunda, menar jag, snart ha till stånd en ändring af den paragraf, som det här gäller, och det vill jag för min del, då anser jag, att det är bäst att biträda reservationen, till hvilken jag nu ber att få yrka bifall.

(Forts.)

Herr Edén: Herr talman! Endast några helt få ord. Jag vill icke följa min ärade vän prosten Meurling in på någon realdebatt om innebörden af de här ifrågasatta ändringarna, men jag tillåter mig att erinra om, att redan vid den utförliga diskussion, som här förekom, då frågan förra gången var före, bemöttes, såvidt jag förstår, på ett mycket tillfredsställande sätt den åsikt han nu på nytt framställt, nämligen att man med utskottets förslag skulle kunna locka unge män in på en bana, där de i sin undervisning skulle komma i strid med sitt samvetes bud. Jag kan icke på något sätt godkänna den uppfattningen, att så skulle blifva fallet, för den händelse utskottets förslag antoges, och hänvisar såsom stöd härför till den nyss nämnda diskussionen i frågan.

Hvad beträffar det, som herr Berg i Staby anført, nämligen att kammaren skulle liksom lägga hinder i vägen för regeringen, om den icke uttalade sig för Första kammarens nu föreliggande beslut, så kan jag icke annat än underkänna den synpunkten, och detta af skäl, som jag redan i mitt förra yttrande har anført. Frågan om förändringar i folkskoleseminariestadgan behöfver icke någon Riksdagens skrifvelse för att tagas upp; den ligger redan hos seminariekommittén. Kungl. Maj:t lär under inga förhållanden göra någon ändring i denna stadga, förrän seminariekommitténs utlåtande föreligger färdigt, men när det sker — och det blir nog ganska snart — då tar Kungl. Maj:t äfven upp den paragraf, som det här gäller.

Jag tror, att Andra kammaren skulle illa vårda de åsikter, som kammaren har på detta område, om den skulle frånträda sitt förra beslut och därigenom liksom på förhand gifva Kungl. Maj:t en fingervisning, att Kungl. Maj:t icke bör gå längre än Första kammaren nu beslutat. Att en ändring i denna punkt måste ske, när stadgan tages upp till behandling, är ju fullkomligt tydligt på grund af de båda kamrarnes uttalande. Men, som jag nyss sagt, Kungl. Maj:t bör få fria händer att, om han så finner lämpligt, gå längre, än Första kammaren vill.

Jag yrkar således fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och därefter på afslag å nämnda hemställan och bifall i stället till den vid utlåtandet af herr Sandquist m. fl. afgifna reservationen; och

fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, till följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet af herr Sandquist m. fl. afgifna reservationen.

Voteringen utvisade 114 ja mot 69 nej; vid hvilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

Anmälades och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 152, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m., samt

från sammansatta stats- och bankoutskottet nr 2.

nr 166, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde hufvudtiteln gjorda framställning angående personlig professur för docenten vid universitetet i Uppsala C. J. J. E. Wi-man; och

nr 167, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bildande af en lånefond för befrämjande af handverk och därmed jämförlig mindre industri.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

Statsutskottets utlåtande, nr 105, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkterna 3 och 37 under sjunde hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställningar;

Sammansatta stats- och bankoutskottets memorial:

nr 6, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande nr 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhällan om utredning och förslag angående inrättande af en allmän lånekassa för Sveriges kommuner samt om anslag för utredningens verkställande; och

nr 7, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och bankoutskottets kanslipersonal och vaktbetjäning;

lagutskottets memorial nr 54, med föranledande af kamrarnas beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 50 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om föreningar, lag om ändrad lydelse af 22 kap. 14 § och 23 kap. 4 § strafflagen, lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § rättegångsbalken, lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen om tioårig preskription och om årsstämming den 4 mars 1862 samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, dels ock i anledning däraf väckta motioner; samt

andra särskilda utskottets memorial:

nr 15, med föranledande af kamrarnas beslut beträffande utskottets utlåtande, nr 1, i anledning af dels de i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslagen till lag om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare, lag om särskild domstol i vissa arbetstvister, lag om vissa arbetsaftal, lag angående ändring af 17 kap. 4 § handelsbalken, lag om ändring af 2 § lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906, lag angående ändring af 158 § utsökningslagen samt lag angående ändring af 10 § lagen om hvad iakttagas skall i afscende å införande af lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907, dels åtskilliga med föranledande af nämnda förslag väckta motioner;

nr 16, med föranledande af Första kammarens återremiss i fråga om viss del af utskottets utlåtande, nr 3, i anledning af dels det i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslaget till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och

22 §§ strafflagen, dels åtskilliga med nämnda förslag sammanhängande motioner; och

nr 17, angående aflöning åt utskottets tjänstemän och vaktbetjäning.

§ 14.

Föredrogs framställningar af herrar *Bergman*, *Mogren* och *Åslund* om ledighet från riksdagsgörörelsen fr. o. m. den 6 juni till Riksdagens slut.

Ifrågavarande framställningar blefvo af kammaren afslagna.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,33 e. m.

In fidem

Per Cronvall.
